

Ehlibeyt Fıkında

CENAZE HÜKÜMLERİ

Abdullah TURAN

AL-İ TAHA BASIN YAYIN

Al-i Taha Yayınları: 7

Tashih:
Ebuzer TURAN

Dizgi ve Mizanpaj:
Al-i Taha Yayınları

Kapak:
Al-i Taha

Baskı:
.....
Baskı: .....

Adres:
..... – İSTANBUL
Tel : 0212 –
Faks : 0212 –
Web: Caferilik.com

Önsöz

Allah'a şükürler olsun ki, bugün toplumumuzun, Ehlibeyt (a.s)'ın nurlu yoluyla olan aşinalığı, geçmişe oranla hem nitelik hem de nicelik olarak daha bir artış kazanmıştır. Gün geçtikçe de bu alandaki gelişim sevindirici şekilde ilerlemektedir. Günümüzde artık, ister inanç alanında, ister tarih, tefsir, hadis veya fıkıh gibi dini inanç ve yaşamımızı ilgilendiren alanlarda temel kaynaklara dayanan bir veya birkaç ilmi eser bulmak mümkündür.

Çok değil, daha bundan yirmi yıl öncesine kadar, toplumumuzun müslüman kesimi bir kenara, bütün insanlık âleminde ulaştığı herkesi kendine hayran bırakan ve dünyadaki Ehlibeyt izcileri arasında Kur'an'ın kardeşi olarak nitelenen, Hz. Emir'ül Müminin Ali (a.s)'ın nurlu

sözlerinin küçük bir kısmını içeren "Nehc'ül Belağa" gibi bir eserin varlığı dahi bilinmiyordu. Ta ki, büyük düşünür merhum Prof Dr. Abdalbaki GÖLPINARLI bu eşsiz eserin sadece bir kısmını türkçeye çevirip yayınlınca, toplumumuz, yavaş yavaş bu değerli eserle tanışmaya başlamıştır. Ama ne yazık ki, bu değerli eser günümüzde dahi, toplumumuzun geneli tarafından yeterince tanınmış değildir.

Keza, çok değil, daha on yıl öncesine kadar toplumumuz, Ondört Pak Masum'dan günümüze ulaşan seçme nurlu sözleri içeren Hasan bin Ali El- Harrani'nin yazmış olduğu "Akıllara Hediye" adlı eserin belki de adını bile duymuş değildi. Bugün de toplumun geneli bir yana, toplumumuzun dini önderliği iddiasında bulunan birçok kimse bile bu eşsiz eserin adını dahi duymuş değildir.

Yine, çok değil, bundan beş sene öncesine kadar toplumumuz, insana maneviyatın ve

yaratana yönelişin en doruk noktasını yaşatan, Hz. İmam Zeynülabidin (a.s)'ın marifet ve irfan dolu yakarış ve dualarından bir kısmını içeren "Sahife-i Seccadiye"nin ismini bile duymamıştı. Türkçemize kazandırıldığı bu birkaç sene içinde de, toplumun geneli bir yana, önde gelen liderlerine dahi ulaşmış olduğu söylenemez.

Yine, Ehlibeyt Ekolü'nün temel eserlerinden biri olan Allah Resulü ve Ehlibeyt İmamları'ndan gelen on dört binden fazla hadisi içeren sekiz ciltlik "El-Kâfi" adlı eşsiz eserin sadece birinci cildi daha iki senedir "Daru'l Hikem" yayınları tarafından tercüme edilerek insanımıza sunulmuştur. Diğer ciltlerinin tercüme ve yayınlanmasının ne zaman gerçekleşeceği ise bilinmemektedir.

Yine, Hz. İmam Ali (a.s)'ın hikmetli vecizelerinin bir kısmını içeren "Gürer'ül Hikem ve Durer'ul Kelim" isimli kitapçok kısa bir süre önce "Velayet Yayınları" tarafından

türkçeye çevrilip yayınlanmıştır. Sözün kıyası, maalesef toplumumuz Ehlibeyt'in engin maarifini içeren daha nice değerli temel kaynak eserlerin varlığından bile haberdar değildir.

Üzücü olan, şu ki, Ehlibeyt kaynaklarına yönelik bu denli habersiz olmak ve bu tür bilgisizlik, sadece Türkiye'de yaşayan Ehlibeyt Ekolü izcilerinde görülmektedir. Diğer ülkelerde yaşayan Ehlibeyt mektebi izcileri ise kesintisiz bir şekilde Ehlibeyt kaynaklarıyla iç içe olmuşlardır ve asırlar boyunca bu kaynaklardaki engin maarif denizinden, kendi kapasitelerince yararlanmış ve yararlanmaktadırlar.

Kendi toplumumuza gelince, her ne kadar bizim, toplum olarak Ehlibeyt maarifine karşı bu denli bilgisiz olmamız, geçmişte toplumumuza uygulanan tarihsel Emevi zihniyetine dayalı mezalim ve baskılardan kaynaklandığı açıkça biliniyorsa da, bendeniz, günümüzde artık, biraz da olsa, bir rahatlama

dönemi başladığı kanaatindeyim. Dolayısıyla bu mazeretin artık geçerli bir mazeret olmadığına inanıyorum. Aksine, bugün artık bu alandaki birçok mahrumiyetimizin, bizim kendi kusurumuz olup; inanç konusundaki bir ölçüde vurdumduymaz tavrımız ve bu yönde gösterdiğimiz zaafımızdan kaynaklandığı ortadadır. Açıktır ki bugün eğer toplumumuzun önde gelen insanları, özellikle de dini önderlik vasfı taşıyan kişiler, Ehlibeyt'in temel kaynaklarını toplumumuza kazandırmak isterlerse, kesinlikle cumhuriyetin ilk dönemleri veya eski Osmanlı döneminde karşılaştıkları baskı ve zulümlere maruz kalmayacaklardır. Hal böyleyken, bu alandaki ihmalkârlığın yalnızca kendi kusurumuz olduğunu itiraf etmekten başka bir seçenek söz konusu olamaz.

Elinizdeki bu eseri de toplumumuzda eksikliğini hissettiğim bir boşluğu doldurmak gayesiyle ele almış bulunmaktayım.

Üzülerek ifade etmeliyim toplumumuzun

azımsanamayacak kadar büyük bir bölümünde, kanaatimce yine büyük ölçüde bilgisizlikten kaynaklanan, yanlış bir uygulama henüz bile devam etmektedir. O da şu ki, kendilerinin Caferi ve Ehlibeyt ekolu izcileri olduklarından şüphe duymadığımız bu kesim, cenaze merasimlerini, cenaze adap ve erkânlarını, kendi inanç esaslarına uygun değil de, Sünnilik ve Hanefi mezhebine uygun olarak gerçekleştirdiklerine şahit olmaktadır. Bu insanlarımıza: "Sizin inancınız, uygulamak istediğiniz, adap ve erkân nedir?" diye sorduğumuzda, onlar; şüphesiz: "Biz Caferi'yiz, Caferi Mezhebi mensuplarıyız ve uygulamak istediğimiz, elbette ki Ehlibeyt ve İmam Cafer-i Sadık (a.s)'ın buyruğu, adap ve erkânıdır" derler. Onlara: "Peki sizin bu andaki uygulamanız, İmam Cafer-i Sadık (a.s) buyruğu, adap ve erkânı değil de, Sünnilik ve Ebu Hanife'nin mezhebidir" dediğimizde ise: "Biz bu hususta bilgi sahibi değiliz; aslında bu mevzularda,

bizi, kaynaklara inerek doğru şekilde aydınlatacak bir kimsemiz de yoktur. Zaten ta eskiden beri inancımızı eğitme ve öğretme hakkımız da elimizden alınmıştır; mümkünse siz bizi aydınlatın" şeklinde çaresizce dileklerini bize ilettiklerini gördüm. İşte bu istek ve gaye üzerine bendeniz elinizdeki bu özet nitelikli eseri kaleme almaya karar verdim.

Ehlibeyt'in ana kaynaklarına müracaat edilerek hazırlanmış olan bu eserde, Ehlibeyt Ekolü'nün, yani; Allah Resulü, İmam Ali, İmam Cafer-i Sadık ve diğer Ehlibeyt İmamları'nın uygulamış oldukları ve beyan buyurdıkları, cenaze merasimiyle ilgili adap ve erkân, özet olarak, Ehlibeyt'ten gelen delilleriyle birlikte açıklanmaya çalışılmıştır.

Ancak şunu da belirtmeliyim ki, bu eserde, hem beyan edilen hüküm, adap ve erkân açısından, hem de getirilen deliller açısından ihtisarı riayet etmek amaç edinmiştir. Dolayısıyla da elinizdeki bu eser,

konuya sadece ana hatları ve ana delilleri açısından bir nebze ışık tutmaktadır. Konunun detaylı açıklaması ve detaylı ilmi delilleri ise Ehlibeyt Ekolü'nün ilgili ana kaynakları ve bu hususta Ehlibeyt Mektebi'nin önde gelen ilmi şahsiyetlerince yazılmış olan geniş fıkıh kaynaklarında mevcuttur. İnşallah, günün birinde, Yüce Allah, toplumumuza bu engin kaynaklara aşına olma muvaffakiyetini de bağışlar.

Umarım ki bu bilgilendirmeden sonra, aziz canlarımız, özellikle de toplumumuzun önde gelen dini liderleri, artık bu eserde beyan edilen Ehlibeyt adap ve erkânına uygun olarak cenaze merasimlerini gerçekleştirirler. Böylece artık söylem ve eylem ikileminden kurtulup yarın kıyamet gününde, Ehlibeyt karşısında mahcubiyet durumuna düşmezler.

Allah'ım, Resulünden sonra, Senin yeryüzündeki yegâne temsilcilerin olan, Ehlibeyt'in engin maarifini ve o kutsal insanların

hakiki İslam'dan ibaret olan, nur dolu hak yollarını tanımayı ve bu yol üzere istikamet göstermeyi bize nasip eyle.

Allah'ım, yaşadığımız sürece, sadece Ehlibeyt'in aşkıyla yaşamayı, sırf onları ve onların dostlarını sevmeyi, onların düşmanlarından ise uzak durmayı bize nasip eyle.

Allah'ım, ölümümüzden sonra da bizi sadece onların zümresinde ve onların bayrağı altında mahşere getir, bu mahzun kalplerimizi, onların şefaatiyle sevindir.

Allah'ım, yaşantımızı baştan sona, sadece Muhammed ve Al-i Muhammed'in yaşantısı, ölümümüzü de, yine sadece Muhammed ve Al-i Muhammed'in ölümü kıl. Âmin.

Can Verme Hâliyle İlgili Hükümler

Vasiyet Etmek

Vasiyet etmek, ölümünün yaklaştığını hisseden her insan için, İslam dininin belirlemiş olduğu bir hak ve görevdir. Özellikle de üzerinde başkasına ait bir hak veya emanet bulunan kimse, ölümünün yaklaştığını hissettiği zaman, bu hak ve emaneti sahibine ulaştırmalıdır; bunu yapamıyorsa, vefatından sonra bu hak ve emanetin sahibine ulaştırılmasını vasiyet etmelidir.

Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruyor: "**Birinize ölüm geldiği zaman, eğer bir hayır (mal) bırakıyorsa anaya, babaya, yakınlara, uygun bir tarzda vasiyet etmesini (Allah'a karşı) sakınan kişilere bir borç**

olarak, size farz kılınmıştır."¹

Yine, yüce Allah şöyle buyuruyor: **"Ey İman edenler! Ölüm birinize geldiği zaman vasiyet ederken içinizden iki âdil kişi şahit olsun; şayet yolculukta olur, başınıza da ölüm musibeti gelirse, sizden olmayan iki kişi şahit olsun..."**²

Evet, her iman ehlinin, özellikle de ölüm halinde olduğunu hissettiği dakikalarda, vasiyet etmesi, onun bir hakkı ve görevidir. Nitekim İmam Muhammed Bakır (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Vasiyet etmek bir haktır. Allah Resulü de vasiyet etti. O halde mümin insana yakışan da vasiyet etmesidir."*³

Hz. İmam Cafer-i Sadık (a.s)'a vasiyet konusu sorulduğunda ise: *"Vasiyet etmek her müslümanın üzerinde olan bir haktır"* buyurmuşlardır.⁴

1 - Bakara/180

2 - Maide/106

3 - Furuu'l Kâfi c. 7, s. 3, Menlayahzuruhu'l Fakih, c. 4, s. 134, Tehzib'ül Ahkâm, c. 9, s. 172, El-Vesail, c. 2, s. 657, 29.bölüm, 2.hadis.

4- Furuu'l Kâfi c. 7, s. 3, Menlayahzuruhu'l Fakih, c. 4, s. 134, Tehzib'ül Ahkâm, c. 9, s. 172, Bihar-ül En-

Yine, Hz. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Allah, ölüm döşeginde olan her insana vasiyette bulunması için işitme, görme ve akıl gücünü geri kazandırır. Ancak o kimse ya vasiyet eder ya da vasiyet etmeği ihmal eder. İşte ölüm rahatlığı denen rahatlık da budur. O halde vasiyet her müslümanın üzerinde olan bir haktır."*⁵

Hz. Ali (a.s) ise vasiyet etmek hakkında şöyle buyurmuşlardır: *"Bir kimse, varislerine haksızlık etmeksizin ve zarar vermeksizin (malının bir kısmını Allah yolunda verilmek üzere) vasiyet ederse, hayatta iken (Allah yolunda) malını sadaka veren kişi gibi sevap kazanır."*⁶

var, c. 103, s. 195, El-Vesail, c. 2, s. 657, 29.bölüm, 3. hadis.

5- Furuu'l Kâfi c. 7, s. 3, Menlayahzuruhu'l Fakih, c. 4, s. 133, Tehzib'ül Ahkâm, c. 9, s. 173, Bihar-ül Envar, c. 103, s. 195, El-Vesail, c. 2, s. 657, 29.bölüm, 1. hadis.

6- Menlayahzuruhu'l Fakih, c. 4, s. 134. Bihar-ül Envar, c. 103, 195, El-Vesail, c. 2, Ebvab'ul İhtizar, 30. bölüm, 2.hadis.

Ölüm Halinde Olan Kişinin Yüzünü Kibleye Çevirmek

Ehlibeyt fikhında, ölüm halinde olan kimsenin, oturduğunda yüzü kibleye gelecek şekilde sırt üstü yatırılması, bu kişinin yanında bulunan insanların üzerindeki bir görevdir.

Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Ölüm halinde olan hastanın yüzünü kibleye döndürmek dini görevlerdendir."*

Keza, Hz. Ali (a.s)'dan nakledilen bir hadiste şöyle yer almıştır:

"Allah Resulü ölüm halinde olan Abdulmuttalib oğullarından birinin yanına geldi. Bu kişinin yüzü kibleye doğru değildi. Bunu gören Allah Resulü şöyle buyurdu: "Onun yüzünü kibleye doğru çevirin, böyle yaptığınız takdirde yüce Allah da merhametini ona yöneltir, melekler ona yönelir ve bu durum, onun canı bedeninden ayrılincaya dek devam

eder."⁸

Hız. İmam Cafer (s.a) ise şöyle buyurmuşlardır: *"Ölüm halinde olan kimseyi, ayaklarının altı kibleye doğru olacak şekilde kibleye yöneltin ve onu diğerlerinin yaptığı gibi sırtı kibleye dönük şekilde bırakmayın."*⁹

Ölüm Halinde Olan Kişiyne Kelime'İ Şahadet Ve Diğer Bir Takım Duaları Telkin Etmek

Can vermekte olan kişinin yanında bulunan insanların, ona, hak itikada ikrar etmesini telkin etmeleri, yapmış olduğu günahlarından ötürü Allah'tan af dilemesini istemeleri ve masumlardan gelen bu yöndeki duaları okumasını tavsiye etmeleri sünnettir.

8- Menlayahzuruhu'l Fakih, c. 1, s. 79, El-Vesail, c. 2, Ebvab'ul İhtizar, 35. bölüm, 6. hadis, Bihar-ül Envar, c. 81, s. 231, 3.hadis.

9 - Furuu'l Kâfi c. 3, s. 126, El-Vesail, 2. c, Ebvab'ul İhtizar, 35. bölüm, 1. 3. ve 4. hadisler, Men La Yahzuruhu'l Fakih, c. 1, s. 79, Bihar-ül Envar, c. 81, s. 239.

İmam Rıza (a.s)'ın şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: *"Ölüm halinde olan birinin yanında bulunduğu anda ona Allah'ın birliğine, Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna tanıklık etmesini, Emir'ül Müminin Ali'nin ve birer birer İmamlar'ın velayetine ikrar etmesini telkin et.*

Ayrıca ona kurtuluş kelimelerini telkin etmek de müstehaptır. Kurtuluş kelimeleri ise şöyledir:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ
سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَرَبِّ الْأَرْضِينَ السَّبْعِ وَ
مَا فِيهِنَّ وَ مَا بَيْنَهُنَّ وَ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ
الْعَالَمِينَ

"Lailahe illellah'ul-Helim'ul-Kerim, la ilahe illellah'ul-Eliyy'ul-Azim, sübhanallah'i Rebbi's Semavat'is-Seb'i ve Reb'il-Arazin'es-Seb'i ve mafihinne ve mabeynehünne ve Rebb'il-Arş'il-Azim ve'l hemdulillah'i Rebb'il-

*Âlemin*¹⁰,¹¹

İmam Cafer-i Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Ölüm halinde olan birinin yanında bulunduğu, ona Allah'ın birliğini, hiçbir ortağı olmadığını, Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğunu telkin et."*¹²

Yine, İmam Cafer-i Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"İblis arkadaşlarını ölüm halinde olan her insanı, kâfirliğe yönlendirmek ve dininde şüpheye düşürmek üzere görevlendirir. Fakat onlar müimin olan insanı aldatmayı başaramazlar."*

10 - **Anlamı:** "Hilim ve kerem sahibi olan Allah'tan gayri bir mabut yoktur; yücelik ve azamet sahibi olan Allah'tan gayri bir mabut yoktur; yedi göğün, yedi yerin, onlarda ve onların arasında olanların ve büyük Arş'ın Rabbi olan Allah, her türlü eksiklik ve kusurdan münezzehtir; selam olsun bütün resullere ve bütün övgüler sadece alemlerin Rabbi olan Allah'a aittir."

11 - Bihar-ül Envar, c. 81, s. 233, hadis no: 9.

12 - Furuu'l Kâfi c. 3, s. 121, El-Vesail, c. 2, s. 663, 36. bölüm hadis no: 1, Bihar-ül Envar, c. 81, s. 243.

*Öyleyse ölüm halinde olan yakınlarınızın yanı başına geldiğinizde, canını teslim edene dek ona Allah'ın birliğini ve Muhammed'in onun elçisi olduğunu (ve İmamların, birer birer isimlerini anarak onlara inandığını) telkin edin."*¹³

Hz. İmam Muhammed Bakır (a.s) ise şöyle buyurmuşlardır: *"Ölüm meleği de ölüm halinde bulunan mümin kimseye, Allah'ın birliğine ve Muhammed'in O'nun elçisi olduğuna tanıklık etmesini telkin etmektedir."*¹⁴

İmam Cafer-i Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Allah Resulü (s.a.a) ölüm halinde olan Haşimoğulları'ndan birinin yanına geldi ve ona şu duayı okumasını söylediler:*

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

13 - Furuu'l Kâfi c. 3, s. 123, El-Vesail, c. 2, s. 663, 36. bölüm, hadis no: 3, Menlayahzuruhu'l Fakih, c. 1, s. 79.

14 - El Vesail, c. 2, Ebvab'ül İhtizar, 36. bölüm, hadis no: 5.

سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَ رَبِّ الْأَرْضِينَ السَّبْعِ وَ
مَا فِيهِنَّ وَ مَا بَيْنَهُنَّ وَ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ
الْعَالَمِينَ

"Lailahe illellh'ul-Helim'ul-Kerim, la ilahe illellah'ul-Eliyy'ul-Azim, sübhanallah'i Rebbi's-Semavat'is-Seb'i ve Reb'il-Arazin'es-Seb'i ve mafihinne ve mabeynehünne ve Rebb'il-Arş'il-Azim ve'l hemdulillah'i Rebb'il-Âlemin" O şahıs da bu duayı okudu. Bunun üzerine Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurdular: *"Onu ateşten kurtaran Allah'a şükürler olsun. Bilin ki işte bu kelimeler kurtuluş kelimeleridir"*¹⁵

Yine, İmam Cafer-i Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Emir'ül Müminin Ali (a.s) ailesinden olan bir kişinin vefat anı*

15- Furuu'l Kâfi c. 3, s. 124, Menlayahzuruhu'l Fakih, c. 1, s. 77, El-Vesail, c. 2, s. 666, 38. bölüm, hadis no: 2.

geldiğinde ona kurtuluş kelimelerini;
(yani):

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ
سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَرَبِّ الْأَرْضِينَ السَّبْعِ وَ
مَا فِيهِنَّ وَمَا بَيْنَهُنَّ وَرَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ
الْعَالَمِينَ

"Lailahe illellah'ul-Helim'ul-Kerim, la ilahe illellah'ul-Eliyy'ul-Azim, sübhanellah'i Rebbi's-Semavat'is-Seb'i ve Reb'il-Arazin'es-Seb'i ve mafihinne ve mabeynehünne ve Rebb'il-Arş'il-Azim ve'l hemdulillah'i Rebb'il-Âlemin" duasını okuturdu. Ölüm döşğinde olan şahıs bu duayı okuduğunda ise ona: "Artık git, hiçbir sorunla karşılaşmayacaksın" derdi."¹⁶

Allah Resülü (s.a.a) şöyle buyurmuşlardır: "Ölmek üzere olan

16 - Furuu'l Kâfi c. 3, s. 124, Bihar-ül Envar, c. 81, s. 240, El-Vesail, c. 2, Ebvab'ül İhtizar, 38. bölüm, hadis no: 3.

yakınlarınıza: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ "Lailahe illallah"
demesini telkin edin; çünkü son sözü
"Lailahe illallah" olan şahıs, cennete
girecektir."¹⁷

İmam Muhammed Bakır (a.s) şöyle
buyurmuşlardır: "Ölüm halinde olan kişilere "**La
ilaha illallah**" demesini ve velayet inancını telkin
ediniz."¹⁸

Hz. İmam Muhammed Bakır (a.s)'dan
nakledilen bir rivayette şöyle buyurdukları
nakledilmiştir: "Allah Resulü (a.s) şöyle
buyurmuşlardır: "Ölüm döşğinde olan
yakınlarınıza "**La ilahe illallah**" demesini
telkin edin. Zira bu, günahları silip
götürür."Bu esnada bir şahıs: "Ey Allah'ın
Resulü! İnsan bunu sağlığında söylerse
nasıl olur?" diye sorduğunda ise. Allah

17 - Menlayahzuru'u'l Fakih, c. 1, s. 78, Bihar-ül
Envar, c. 81, s. 232, El-Vesail, 36. bölüm, hadis no: 6
ve 9.

18 - Furuu'l Kâfi c. 3, s. 123, El-Vesail, c. 2, s.
665, 37. bölüm hadis no: 2.

Resulü: "Bu, günahları daha fazla silip götürür, daha fazla silip götürür" cevabını vermişlerdir. Daha sonra ise şöyle buyurmuşlardır: "Bilin ki, 'La ilahe illallah' kelimesi mümin kimsenin korkusunu, dünya hayatında, ölüm halinde ve kıyamet gününde tekrar dirildiği vakit giderir." Son olarak ise şöyle buyurmuşlardır: "Cebrail şöyle dedi: "Ey Muhammed! Kıyamet gününde yeniden dirilenlerin halini bir görsen; birisi, ak yüzüyle kalkıp; "La ilahe illallah" diye nida ederken, diğeri kapkara yüzüyle kalkıp; 'eyvah bana, eyvah bana' diye seslenecektir."¹⁹

Keza; Ehlibeyt'ten elimize ulaşan hadislerde, ölüm halinde olan kimseye:

يَا مَنْ يَقْبَلُ الْيَسِيرَ وَيَعْمُو عَنِ الْكَثِيرِ اِقْبَلْ مِنِّي الْيَسِيرَ وَ

19 - El Vesail, c. 2, Ebvab'ül İhtizar, 36. bölüm, hadis no: 10, Bihar-ül Envar, c. 81, s. 236, hadis no: 13.

اعْفُ عَنِّي الْكَثِيرَ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَفُورُ الرَّحِيمُ

*"Ya men Yekbel'ul-Yesir ve Ya'fu en'il-Kesir ikbel minni'l-Yesir ve'fu enni'l-Kesir inneke ente'l-Ġefur'ur-Rahim"*²⁰ duasını okutmak da tavsiye edilmiştir. Öyle ki Allah Resulünün; can çekişirken korkunç sahnelerle karşı karşıya kalan bir gence bu duayı okuttuğu; o gencin de bu duayı tekrarlaması sonucu o korkunç sahnelerin zail olup yerini güzel sahnelere bıraktığı ve o gencin bu haldeyken can verdiği kaydedilmiştir.²¹

Ölüm Halinde olan Kişinin Baş Ucunda Yasin ve Sâffât Surelerinin

20 - **Anlamı:** "Ey az hayır ameli kabul edip çok günahı affeden; benden az amelimi kabul et, çok günahımı affeyle; şüphesiz sen çok bağışlayan ve çok rahmet gösterensin."

21 - Furuu'l Kâfi c. 3, s. 125, Bihar-ül Envar, c. 81, s. 233, Menlayahzuruhu'l Fakih, c. 1, s. 78, El-Vesail, c. 2, s. 668, 39. bölüm hadis no: 3.

Okunması

Ölüm halinde olan kişinin yanında Kur'an okunması, özellikle de Yasin ve Saffat surelerinin okunması sünnettir.

Süleyman'ül-Caferi şöyle rivayet ediyor: "Hz. İmam Musa Kazım (a.s)'ı gördüm. Oğlu Kasım'a: *"Oğlum, kalk kardeşinin başı ucunda Sâffât Suresini, sonuna kadar oku"* dedi. O da okumaya başladı ve ***"Şimdi onlara sor: 'Onlar mı daha güçlüdür, bizim yarattıklarımız mı?' Şüphesiz biz onları yapışkan bir çamurdan yarattık"***²² ayetine gelindiğinde ise o genç can verdi. Cenazenin üzerini örtüp dışarı çıktıklarında Yakub bin Cafer İmam'a yönelerek: "Biz ölüm halinde olan bir insanın üzerinde Yasin Suresi'nin okunduğunu bilirdik, oysa siz bize Sâffât suresini okumayı emrettiniz" dedi. Bunun üzerine İmam (a.s) ona: *"oğlum, bu sure ölüm halinde olan insanın*

yanında okunursa, yüce Allah onun rahatlığını çabuklaştırır" buyurdu."²³

Hız. İmam Cafer-i Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır:

*"Kim Yasin Suresi'ni okur da aynı günde de vefat ederse, Allah onu cennete götürür; onun gusül merasimine otuz bin melek iştirak eder; onun için Allah'tan mağfiret dilerler ve bu şekilde kabrine kadar ona eşlik ederler..."*²⁴

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuşlardır:

*"Ey Ali, ölüm döşegindeki bir insanın yanında Yasin Suresi okunursa, yüce Allah aynı anda onun için ölümü hafifletir."*²⁵

23 - Furuu'l Kâfi c. 3, s. 126, Bihar-ül Envar, c. 81, s. 238, hadis no: 22, El Vesail, c. 2, s. 670, 41. bölüm, hadis no: 1, Tehzib'ül Ahkâm, c. 1, s. 427.

24 - Bihar-ül Envar c. 81, s. 239, hadis no: 26.

25 - Bihar-ül Envar c. 81, s. 240.

Ölümden Sonraki Hükümler

Vefat Haberinin Komşulara Duyrulması

Vefat eden şahsın kefin, defin ve teşyi işlemine katılmalarını sağlamak amacıyla, bu şahsın yakınlarının, vefat haberini akraba, komşu ve dostlara bildirmeleri, tekitle üzerinde durulan önemli sünnetlerdendir.

İmam Cafer-i Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Hayatını kaybeden kişinin cenaze merasimine iştirak etmelerini, ona cenaze namazı kılmalarını ve onun için Allah'tan mağfiret dilemelerini sağlamak amacıyla, cenaze yakınlarının, ölüm haberini onun arkadaş ve dostlarına bildirmeleri icap eder. Böylece onlar için sevap yazıldığı gibi, hayatını kaybeden kişi*

*için de mağfiret yazılır ve cenazeleri için kazandıkları mağfiret dileme çabası sayesinde ayrıca sevap elde etmiş olurlar."*²⁶

Diğer bir yerde ise İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: "*Cenaze merasimi halka duyurulmalıdır."*²⁷

Gusül, Kefin Ve Defin İşlemlerinin Geciktirilmeksizin Yapılması

Ehlibeyt fikhında, hayatını kaybeden kişinin gusül, kefin ve defin işlemlerinin yapılması, ölümden haberdar olup, bunları yapabilen her müslümana kifai olarak farz olmasının yanı sıra, bu işlemlerin geciktirilmeksizin yapılması da tekit edilen sünnetlerden birisidir.

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuşlardır: "*Ey insanlar, hiç kimse gündüz vefat eden cenazesinin kefin, defin*

26 - Furu'ul Kâfi c. 3, s. 166, Bihar-ül Envar c. 81, s. 248, Tehzib'ül Ahkâm, c.1, s. 452.

27 - Furu'ul Kâfi c. 3, s. 167.

*işlemini geceye ve gece hayatını kaybeden cenazesinin kefin, defnin işlemini gündüze bırakmasın; Allah'ın rahmeti üzerinize olsun, cenazelerinizin kefin, defin işlemini, güneşin doğmasına veya batmasına bırakmayın; onları dinlenme yerlerine ulaştırmakta acele edin."*²⁸

İmam Muhammed Bakır (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Birisi hayatını kaybettiğinde vakit kaybetmeksizin derhal kefin, defin işlerine başlayın ve bu işte aceleci davran."*²⁹

Hız. İmam Sadık (a.s) Allah Resulü'nün şöyle buyurdıklarını nakletmişlerdir: *"Günün başlangıcında hayatını kaybeden cenazenin defin işlemini öğleye kadar*

28 - Furuu'l Kâfi c. 3, s. 137, Menlayahzuruhu'l Fa-kih, c. 1, s. 85, El-Vesail, c. 2, s. 675, 47. bölüm, hadis no: 1, Tehzib'ül Ahkâm, c. 1, s. 428.

29- El-Vesail, 2.c. 47. bölüm, 6. hadis.

tamamlayın."³⁰

İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuşlardır:
*"Sabahleyin vefat eden kişinin öğlesini, akşama doğru vefat edenin kişinin ise gecesini mezarında geçirmesini sağlayın."*³¹

Ancak kefin, defin işleminin geciktirilmesini gerektiren herhangi bir neden söz konusu olursa; örneğin, öldüğü sanılan kişinin, ölümünden emin olunmaz ve hayatta olma ihtimali söz konusu olursa, ölümün kesin teşhisi için, cenaze merasimi geciktirilmelidir. Allah Resulü ve Ehlibeyt İmamları'ndan gelen hadislerde bu gibi hallerde cenaze merasiminin üç güne kadar ertelenebileceği yer almıştır.³²

30 - Furuu'l Kâfi c. 3, s. 138, El-Vesail, c. 2, s. 676, 47. bölüm, hadis no: 5, Tehzib'ül Ahkâm, c. 1, s. 428.

31 - Bihar-ül Envar, c. 81, s. 254.

32- Bkz. Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 209, 210, 229, El-Ve-sail, 2.c. 48.bölüm, Bihar-ül Envar, c. 81, s. 248, 249, 254.

Cenazeye Gusül Verilmesinin Nedeni

Temizlik, ister maddi ve fiziksel açıdan ele alınsın, ister ruhi ve manevi açıdan, bütün ilahi dinlerin, özellikle de İslam dininin insanları davet etmiş olduğu en önemli ilkelerden birisidir.

Yüce Allah şöyle buyurmuştur: **"Onda temizlenmeyi seven adamlar vardır. Allah da temizlenenleri sever"**³³ Yine şöyle buyurmuştur: **"...Sizi temizlemek için gökten su indiriyor..."**³⁴

Aslına bakılırsa İslam dininde bazı ibadetlerin yapılması için abdest ve gusül alınmasının şart koşulması, keza cenazelere gusül verilmesinin farz kılınmasının hikmeti de budur.

Hz. İmam Rıza (a.s)'a; yazılı olarak, hayatını kaybeden kişinin cenazesine neden gusül verildiği sorulunca cevaben şöyle

33- Tevbe/ 108

34 - Enfal/11.

yazmışlardır: "Cenazeye gusül verilmesinin nedeni, onu; hastalıkları nedeniyle maruz kalmış olduğu kirliliklerden arındırmaktır. Zira o insan, ölümünden sonra melekler ve ahiret ehliyle karşılaşacaktır. Dolayısıyla Allah'a dönüşünde ve temizlik ehli olan meleklerle görüştüğünde, onların buna ve bunun da onlara dokunduğu vakitte temiz ve pak olması daha güzeldir. Böylece temiz olarak Allah Azze ve Celle'ye yönelebilecek, O'nun rızasını ve şefaatinin dileyebilecektir. Bir diğer neden de, hayatını kaybeden insandan ölüm aşamasında kendisinin yaratılmış olduğu meninin çıkıp cenabet olmasıdır. İşte bundan dolayı ona gusül verilmelidir."³⁵

Abdullah Kazvini şöyle rivayet etmiştir; Hz. İmam Muhammed Bakır (a.s)'a, cenazeye neden gusül verildiğini ve cenazeyi yıkayan

35 - El-Vesail, c. 2, s. 679, Ebvab-i Güsl-ül Meyyit, 1. bölüm, 3 ve 4. hadis, Bihar-ül Envar, c. 81, s. 297, hadis no: 10, Menlayahzuru'ul Fakih, c. 1, s. 84.

kişinin neden gusül alması gerektiğini sordum. İmam (a.s) şöyle buyurdular: "*cenazeye, ölüm aşamasında cünüp olduğundan dolayı meleklerle görüştüğü zaman temiz olması için gusül verilir. Keza, cenazeyi yıkayan kişinin de müminlerle bir araya geldiği vakit temiz olması amacıyla gusül alması gereklidir.*"³⁶

Cenazeye Gusül Verme Şekli

Ehlibeyt fıkhında; cenazeye aşağıda açıklanan şekilde gusül verilmelidir: İlk önce cenazenin vücudu üzerindeki kir ve necasetler yıkanarak tamamen temizlenmelidir. Sonra; birincisi, sidir karışımı suyla, ikincisi, kâfur karışımı suyla, üçüncüsü de, saf suyla olmak üzere üç defa gusül verilmelidir. Bu üç gusül farzdır ve yukarıda zikredilen sıralamayla yerine getirilmelidir.

Cenaze guslü, şekil itibariyle aynen

cenabet guslü gibidir; şöyle ki; her gusülde, gusül niyetiyle önce cenazenin başı ve boynu sonra sağ tarafı son olarak da sol tarafı yıkanmalıdır.

Cenaze guslü aynı zamanda bir ibadettir; dolayısıyla Allah rızası niyetiyle yerine getirilmelidir. Bu nedenle, gösteriş veya başka bir amaçla cenazeyi yıkamak, dış görünüş itibariyle cenaze guslü gibi görülse de, cenaze guslü olarak yeterli değildir.

İmam Cafer-i Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Cenazeye üç gusül verilmelidir; birincisi, sidir karışumlu suyla; ikincisi, kâfur karışumlu suyla, üçüncüsü de saf suyla; daha sonra ise cenaze kefenlenmelidir..."*³⁷

Abdullah bin Miskan şöyle diyor; Hz. İmam Sadık (a.s)'a, cenazeye nasıl gusül verilmesi gerektiğini sordum. İmam (a.s) şöyle

37- Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 140, El İstıbsar, c. 1, s. 207

buyurdular: *"Cenazeye ilk olarak sidir karışımı suyla, ikinci olarak kâfur karışımı suyla, üçüncü olarak da saf suyla gusül vermelisin."* Ben: "Üç gusül de vücudun tamamına mı uygulanmalıdır?" dedim. İmam (a.s): *"Evet"* buyurdular. Ben: "Gusül verilirken cenazenin üzerinde herhangi bir giysi olmalı mı?" dedim. İmam (a.s): *"Mümkün olduğunca, giysinin altından cenazeye gusül vermeğe çalış"* buyurdular ve şöyle eklediler: *"Cenazeye gusül veren kişinin gusül esnasında elini eldiven gibi bir şeyle örtmesi daha uygundur."*³⁸

Yine, İmam Sadık (a.s) cenaze guslünün şekliyle ilgili olarak şöyle buyurmuşlardır: *"Cenazeye gusül vermek istediğinde onun mahrem yerini gömlek ve benzeri bir giysiyle kapat..."*³⁹ *"Daha Sonra cenazenin*

38- Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 139, El-Vesail, 2. c. 2. bölüm.1. hadis, Tehzib'ül Ahkâm, c.1, s. 446.

39- El-Vesail, 2. c. Ebvab-u Guslu'l Meyyit, 2. bölüm, 2. hadis, Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 139.

yüzünün kibleye doğru olması için ayaklarının altı kibleye doğru olacak şekilde cenazeyi sırt üstü uzat. Bacakları düz ve açık değilse yapabildiğin kadarıyla bacaklarını zorlamadan açmaya çalış. Bunu yapmak mümkün görülüyorsa öylece bırak. Sonra ilk olarak cenazenin avret yerini üç defa yıka. Daha sonra cenazenin başına yönelerek, ilk olarak başının sağ tarafını, sonra da sol tarafını nazikçe yıka ve gusül verirken sertlikten tamamıyla kaçınmaya çalış; baş kısmına yönelerek özenerek başını yıka; daha sonra cenazenin sağ tarafının sana dönük olmasını sağlamak amacıyla cenazeyi sol tarafa üzerine yatır; başından ayağına kadar yıka ve elinle sırtını ve karnını üç defa sıvazla. Sonra cenazenin sol tarafının sana dönük olmasını sağlamak için, cenazeyi sağ yanı üzerine döndür; başından ayağına kadar yıka ve üç defa sırtını ve karnını sıvazla. Bu işleri ilk olarak sidir, sonra kâfur ve sonra da saf

*suyla olmak üzere, her üç gusülde de aynı şekilde yerine getirmelisin."*⁴⁰

İmam Muhammed Bakır (a.s) ise şöyle buyurmuşlardır: *"Cenaze guslü (şekil itibariyle) aynen cenabet guslü gibidir."*⁴¹

İmam Rıza (a.s) ise şöyle buyurmuşlardır: *"Cenaze guslü, şekil itibariyle aynen hayattaki insanın cenabet guslü alması gibidir; aradaki fark, şu ki; hayattaki insanın cenabet guslü, yalnızca bir gusül iken, cenaze guslü üç gusüldür. Cenaze guslüne, sidir karışımı suyla elleri dirseklere kadar üç defa yıkamakla başlanır, sonra avret mahallini üç defa yıkarsın, sonra başını üç defa yıkarsın, sonra sağ tarafını üç defa yıkarsın, sonra sol tarafını üç defa yıkarsın. Bu, birinci gusüldür. Sonra aynı şekilde kâfur karışımı*

40- El-Vesail, 2. c. 2. bölüm, 5. hadis, Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 140, Tehzib'ül Ahkâm, c.1, s. 446.

41- El-Vesail, 2. c. 3. bölüm, 1. hadis, El- İstıbsar, c. 1, 209, Tehzib'ül Ahkâm, c.1, s. 447.

suyla yıkarsın; sonra da aynı şekilde saf suyla yıkarsın; böylece üç gusül tamamlanmış olur. Cenazeyi Yıkarken suyu kesintisiz olarak dök, sağ ve sol tarafları ise başın bulunduğu yukarı taraftan başlayarak ayak uçlarına kadar yıka.

Ancak su miktarı az ise, cenazenin her uzvunu üç defa yerine bir defa yıkarsın. Böylece elleri bir defa, avret mahallini bir defa, başı bir defa, sağ ve sol tarafı birer defa kesintisiz su dökerek her gusülde yıkarsın. Sonuç olarak her gusül, cenazenin her organını bir defa yıkamak suretiyle tamamlanmış olur.

Ayrıca gusül veren kişinin elini bir bez parçası veya eldiven gibi bir şeyle örterek cenazeye elbise altından gusül vermesi ya da cenazenin avrat mahallinin bir bez parçasıyla örtülmesi de zorunludur."⁴²

Hz. İmam Rıza'nın beyanında yer alan;

42 - Bihar-ül Envar, c. 81, s. 289, Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 139.

“ellerin dirseklere kadar olan bölümüyle avret mahallinin yıkanması” konuyla ilgili diğer hadisler de göz önünde bulundurularak, gusül öncesi temizliğe hamledilmiştir. Dolayısıyla yukarıda da işaret edildiği üzere, cenaze guslünün kendisi, başın yıkanmasıyla başlar.

Cenazeye Cenabet Guslü Gibi Gusül Verilmesinin Hikmeti

Cenazeye, cenabetli kimsenin yaptığı gibi boy abdesti şeklinde gusül verilmesinin hikmeti, ruhun bedenden ilişkisini kestiği sırada hayatını kaybeden kimseden meni çıkarak cenabet olması hasebiyledir.

Bir şahıs; İmam Sadık (a.s)'a: "Niçin cenazeye cenabet guslü gibi gusül veriliyor?" diye sorunca, İmam sadık (a.s) cevaben şöyle buyurmuşlardır: "*Çünkü ruh bedenden ayrıldığında, ister küçük ister büyük, ister erkek, ister kadın olsun, ölen insandan yaratılışının esasını teşkil eden*

*nutfe de çıkar. İşte cenazeye cenabet guslü gibi gusül verilmesi bu sebeptir."*⁴³

Yıkama Esnasında Derisinin Yüzülmesinden Korkulan Cenazenin Hükümü

Gusül verirken Derisinin yüzülmesinden korkulan cenazeye, el dokundurmaksızın gusül verilebilirse bu şekilde gusül verilmeli; aksi takdirde bu cenazeye her gusül yerine bir teyemmüm olmak üzere toplam üç teyemmüm verilmelidir.

Cenazeye gusül yerine uygulanan teyemmüm de, aynen hayattaki insanın gusül yerine uygulamak zorunda kaldığı teyemmüm şeklinde yapılmalıdır. Yani, bir şahıs, cenazeye gusül yerine teyemmüm uygulamak niyetiyle iki elinin içini temiz ve kuru bir toprağa vurmalıdır. Daha Sonra iki elini birleştirerek cenazenin alnından

43 - El-Vesail, 2. c, Ebbab'u Ğuslü'l Emvat'tan 3. bölüm, 2. hadis.

çenesine kadarki yüz bölgesine sürmelidir. Daha Sonra ise yeniden elini toprağa vurarak, sağ eliyle cenazenin sağ elinin üzerini, sol eliyle de cenazenin sol elinin üzerini bileklerden parmak uçlarına kadar sıvazlayarak sürmelidir.

Hz. İmam Ali ve İmam Muhammed Bakır (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Çiçek hastalığı, yara veya yanmadan dolayı yıkama esnasında derisinin yüziülmesinden korkulan cenazelerde, gusül yerilirken, yalnızca cenazenin üzerine su dökülmelidir. Bu durumda bile aynı endişe duyuluyorsa, cenazeye gusül yerine teyemmüm uygulanmalıdır."*⁴⁴

Yine, Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Bir grup insan Allah Resulüne gelerek; "Ey Resulullah, çiçek hastası olan bir arkadaşımız vefat etmiştir; ona gusül verecek olursak, derisi yüzülecektir" dediler. Bunun üzerine*

44- El-Vesail, c. 2, Ebvab'u Ğuslü'l Emvat'tan 16.bölüm, 1,2, 3. hadis.

peygamber efendimiz (s.a.a): "Öyleyse, ona teyemmüm verin." buyurdular."⁴⁵

Düşük Olan Ceninin Hükmü

Ehlibeyt fikhında, anne rahminde dört ayını tamamlamış olan, vücut azaları oluşan düşük ceninin gusül, kefin ve defin işleminin yerine getirilmesi farzdır.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Düşük ceninin azaları, tam olursa, gusül, kefen ve defin işlemlerinin yerine getirilmesi farzdır."⁴⁶*

Keza, şöyle buyurmuşlardır: *"Düşük olan cenin, dört ayını doldurmuş ise ona gusül verilmelidir."⁴⁷*

Sumae şöyle diyor; Hz. İmam Musa

45 - El-Vesail, c. 2, Ebvab'u Ğuslü'l Emvat'tan 16.bölüm, 4. hadis.

46- El-Vesail, c. 2, Ebvab'u Ğuslü'l Emvat'tan 12. bölüm, 1. hadis.

47- Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 206, El-Vesail, c. 2, Ebvab'u Ğuslü'l Emvat'tan 12.bölüm, 4. hadis.

Kazım (a.s)'a: "Yaratılışını tamamlamış olan bir düşüğe gusül, kefin ve defin işlemi yapılmalı mıdır?" diye sordum. İmam (a.s): *"Bunların tamamını yerine getirmek farzdır"* buyurdular."⁴⁸

İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Anne, karnındaki bebeği kaybederse, düşük yapmış olduğu bebeğin yaratılışı tamamlanmış ise, ona gusül, henut ve kefen işlemi yapılarak defnedilmelidir; ama yaratılışı tamamlanmamış ise, gusül verilmeksizin öylece defnedilmelidir. Bebeğin, yaratılışını tamamlamış olmasının ölçüsü ise dört ayını tamamlamış olmasıdır."*⁴⁹

Hac İhramında İken Hayatını Kaybeden Kişinin Hükümü

Ehlibeyt fikhında, hac ihramında iken hayatını kaybeden kişinin cenazesine de,

48- Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 208.

49 - Bihar-ül Envar, c. 82, s. 10.

diğerleri gibi üç gusül uygulanmalıdır; kefenleme işleminde de diğerleriyle hiçbir farkı yoktur. Ancak ihramlı olan kişinin güzel koku kullanması haram olduğundan dolayı, bu durumdaki cenazenin ikinci gusül suyuna kâfur katılmamalıdır ve ikinci guslü de üçüncü guslü gibi saf suyla uygulanmalıdır. Keza, aynı hüküm nedeniyle ihram halinde hayatını kaybeden kişinin cenazesine kâfurla hanut da uygulanmamalıdır. Yani secde azalarına kâfur sürülmemelidir.

Hz. İmam Rıza ve Hz. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"İhramlıyken hayatını kaybeden kişinin hükmü, ihramda olmayan cenazenin hükmü gibidir, ona gusül verilmelidir, vücudunun tamamı kefenlenmelidir, yüzü de kapatılmalıdır; yani ihramlı olmayan cenazeye ne yapılıyorsa ona da yapılmalıdır; ancak ihramlı olana güzel koku sürülmemelidir. Bu nedenle ikinci gusülde kâfur*

kullanılmamalıdır ve azalarına hanut sürülmemelidir."⁵⁰

Din Uğruna Canını Feda Eden Şehitlerin Hükümü

Ehlibeyt fikhında, bizzat Allah Resulü veya masum imamlar olan Oniki Ehlibeyt İmamları'ndan birinin ya da özel temsilcilerinin emriyle meydana gelen savaşta veya -masumdan emir gelmemiş olsa bile- kâfirlerin saldırısına karşı İslam topraklarını savunurken, çatışma alanında katledilen şehid'in cenazesine gusül ve rilmemelidir, kefenlenmemelidir, hanut yapılmamalıdır ve sadece namaz kılınarak kendi elbisesiyle birlikte toprağa verilmelidir. Bu kişinin Elbisesi tamamıyla parçalanmış veya alınmış olması durumunda ise kefenlendikten sonra namaz kılınarak toprağa verilmelidir; ancak yaralı

50- El-Vesail, Ebvab'ül Ğusül, 13.bölüm, 2 ve 7. hadis.

olarak çatışma alanı dışına götürüldükten sonra şehit olan kişiler, normal cenaze işlemine tabi tutulmalıdırlar.

Nitekim Allah Resulü (s.a.a) Bedir ve Uhut şehitlerine bu uygulamayı yaptı ve onlara cenaze namazı kılarak: *"Onları, kanlı elbiseleriyle birlikte toprağa verin"* buyurdular.⁵¹ Hz. Ali (a.s) da Muaviye'ye karşı yürütmüş olduğu Sıffin savaşında şehit düşen Hz, Ammar'i Yasir ve diğer şehitlere aynı uygulamayı yaptı ve sadece cenaze namazı kılarak öylece kanlı elbiseleriyle birlikte toprağa verdi.⁵²

Hz. İmam Musa Kazım ve İmam Sadık (a.s) bu konuyla ilgili şöyle buyurmuşlardır:

"İki saf arasında (savaş meydanında) şehit edilen kişi için gusül, kefen ve hanut işlemleri yapılmaz, bu kişi elbiseleriyle"

51 - Bihar-ül Envar, c. 82, s. 7, El-Vesail, Ebvab'ül Gusül, 14.bölüm, 11. hadis.

52 - Bkz. El-Vesail, Ebvab'ül Gusül, 14.bölüm.

*kefenlenip namaz kılındıktan sonra toprağa verilmelidir. Ancak elbisesi tamamıyla parçalanmış ise veya üzerinden alınmış ise, kefenlenmesi farzdır. Zira Allah Resulü elbisesi alınan Hz. Hamza'yı kefenleyerek toprağa verdi. "*⁵³

Diğer bir yerde, Hz. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır:

"Allah yolunda şehit edilen kişi, üzerindeki elbiseyle toprağa verilmelidir ve bu kişiye gusül verilmemelidir, ancak canlı olarak müslümanlar tarafından bulunur da (savaş alanının dışına çıkarıldıktan) sonra hayatını kaybederse gusül, kefen ve hanut işlemleri yerine getirilmelidir."

"Nitekim Allah Resulü Hz. Hamza'ya gusül vermedi, ancak elbisesi alındığından dolayı onu kendi elbisesiyle kefenledi ve

53- Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 210, Bihar-ül Envar, c. 82, s. 9, 10, El-Vesail, 14.bölüm, 1,3 ve 7.hadisler, El İs-tibsar, c. 1, s. 214.

cenazesine namaz kıldı."⁵⁴

***Mahrem Olmayan Kadın Ve Erkeğin
Birbirine Gsl Vermesinin Caiz olmadığı***

Ehlibeyt fikhında, karı koca ve henüz üç yaşıını doldurmamış olan ocuk cenazesi haricinde, mahrem olmayan erkeğin, yabancı bir kadın cenazesine, mahrem olmayan kadının da yabancı bir erkeğin cenazesine gsl vermesi, cenazenin vücudunu örterek ve dokunmaksızın olsa dahi, caiz değildir. Kardeş gibi mahrem olan şahıslar ise ancak aynı cinsten bir kişi bulunmadığı yerlerde cenazenin avret yerini örterek gsl verme işlemini üstlenebilirler. Keza, karı koca ve üç yaşıını doldurmamış olan ocuk cenazesi haricinde, aynı cinsten olan birisinin cenazeye gsl verdiği esnasında cenazenin evrat yeri bez parçası ve benzeri bir şeyle örtülmelidir.

54- Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 211, 212, Bihar-l Envar, c. 82, s. 6, El-Vesail, 14.bölüm, 9.hadis, Men La Yah-zuruhu'l Fakih, c. 1, s. 97, El İstıbsar, c. 1, s. 214.

H.z. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Eğer bir kadın yolculuk esnasında vefat eder de cenazesine gusül verecek bir kadın veya mahrem bir erkek bulunmazsa, gusül verilmeksizin kendi elbiseleriyle toprağa verilmelidir; aynı şekilde bir erkek vefat eder de cenazesine gusül verecek bir erkek veya mahrem bir kadın bulunmaz ise, kendi elbiseleriyle birlikte gusül verilmeksizin toprağa verilmelidir."*⁵⁵

Diğer bir yerde ise H.z İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Müslüman bir erkek hayatını kaybeder de ona gusül verecek müslüman bir erkek veya mahrem olan müslüman bir kadın bulunmaz ise, yalnızca hıristiyan erkek ve müslüman olduğu halde ona mahrem olmayan kadın bulunursa, bu durumda ilk önce hıristiyan erkeğin kendisi*

55- El-Vesail, 21.bölüm, 1,2, 3 ve 4. hadisler, Furu'ul Kâfi c. 3, s. 158, Menlayahzuru'u'l Fakih, c. 1, s. 94, Bihar-ül Envar, c. 81, s. 301, 307, El İstıbsar, c. 1, s. 197, 201, 203, Tehzib'ül Ahkâm, c. 1, s. 438.

gusül almalı ardından ona cenaze guslü vermelidir. Zira bu durumda ıstırar (mecburluk) söz konusudur; aynı şekilde müslüman bir kadın vefat eder de ona gusül verecek müslüman bir kadın veya mahrem olan müslüman bir erkek bulunmaz ve sadece hıristiyan kadın veya ona mahrem olmayan müslüman erkek bulunursa, bu durumda hıristiyan kadın ilk önce kendisi gusül almalıdır ve ardından o cenazeye gusül vermelidir.”⁵⁶

Eşlerin Birbirlerine Cenaze guslü Vermesinin Caiz Olduğu

Yukarıda da değinildiği gibi, Ehlibeyt fıkhında, eşlerin birbirlerine gusül verip kefenlemesi sakıncasızdır; hatta bu hususta diğer kişilerden önceliklidirler. Ancak gusül esnasında cenazenin avret mahallinin açık tutulması

56- El-Vesail, 19. bölüm, 1 ve 2. hadis, Furu'ul Kâ-fi c. 3, s. 159, Menlayahzuru'ul Fakih, c. 1, s. 95, 96.

mekruhtur.

Hız. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır:
*"Erkeğin kendi karısına gusül vermesinin sakıncası yoktur; zira eşine gusül vermek ve toprağa vermek konusunda herkesten daha öncelikli olan kişi kocasıdır. Keza kadın da vefat eden kocasına gusül verebilir."*⁵⁷

Erkeğin Zaruret Halinde Kendisine Mahrem Olan Kadının Cenazesine Gusül Vermesi Ve Tersinin Caiz Olması.

Yukarıda da işaret edildiği üzere, Ehlibeyt fikhında, cenazeye gusül verecek olan aynı cinsten bir kişi bulunmazsa; baba, anne, kardeş, amca, dayı gibi cenazeye mahrem olan muhalif cinsten bir kişi ona gusül verip kefenlemelidir.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır:
"Bir erkek vefat eder de kadınlar

57- El-Vesail, 24. bölüm, 3, 4, 5, 7 ve 9. hadisler, Menlayahzuru'l Fakih, c. 1, s. 87, El İstıbsar, c. 1, s. 197, 199.

*dışında kimse bulunmazsa, karısı veya mahremi olan başka birisi, ona gusül verebilir ve diğer kadınlar da elbise üzerinden onun bedenine su dökebilirler."*⁵⁸

*"Keza, vefat eden bir kadına gusül verecek bir kadın bulunmazsa, kocası veya mahrem olan bir erkek de yoksa bu cenaze, gusül verilmeksizin kendi elbiseleriyle birlikte toprağa verilmelidir. Ancak kocası veya mahrem olan bir erkek varsa, bu kişiler, gusül verme işlemini üstlenmelidirler. Ancak avret yerini örtmelidirler."*⁵⁹

"Kısaca, erkek, zaruret halinde, annesi, kız kardeşi ve diğer mahrem kadınların

58 - El-Vesail, 20. bölüm, 4. hadis, 157, Furu'ul Kâfi c. 3, s. 158, El İstıbsar, c. 1, s. 196, 198, 204, Tehzib'ül Ahkâm, c.1, s. 437, 444.

59 - El-Vesail, 20. bölüm, 7. hadis, Furu'ul Kâfi c. 3, s. 157, 158, El İstıbsar, c. 1, s. 204 Tehzib'ül Ahkâm, c.1, s. 444.

*cenazesine gusül verebilir, ancak avret yerlerini örtmelidir."*⁶⁰ *"Keza, vefat eden bir erkeğe gusül ve recek olan müslüman bir erkek bulunmazsa halası, teyzesi ve diğer mahremleri tarafından gusül verilebilir."*⁶¹

Zaruret Halinde Cenaze Guslünün Kalkması

Ehlibeyt fıkhında üç yaşını doldurmuş olan bir cenazeye gusül verecek olan kendi cinsinden birisi bulunmaz ise ve muhalif cinsten mahrem olan birisi de olmaz ise, gusül görevi kalkar.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır:

"Bir kadın hiçbir kadın ve mahrem erkeğin bulunmadığı bir yerde vefat ederse gusül ve

60- Aynı kaynak, Furu'ul Kâfi c. 3, s. 157, 158, Menlayahzuruhu'l Fakih, c. 1, s. 94, 95, El İstıbsar, c. 1, s. 199, 204, Tehzib'ül Ahkâm, c. 1, s. 439, 444.

61- Aynı kaynak, Furu'ul Kâfi c. 3, s. 158, Men la Yahzuruhu'l Fakih, c. 1, s. 94, 95, El İstıbsar, c. 1s. 199, Tehzib'ül Ahkâm, c. 1, s. 444.

*rilmeksizin elbiseleriyle birlikte defnedilmelidir. Aynı şekilde, bir erkek, yabancı kadınlardan başka kimsenin bulunmadığı bir yerde vefat ederse, gusül verilmeksizin elbiseleriyle birlikte defnedilmelidir."*⁶²

Diğer bir yerde Hz İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır:

*"Kadınların üç yaşını doldurmamış olan erkek çocuklarının cenazesine erkeklerin ise üç yaşını doldurmamış olan kız çocuklarının cenazesine gusül vermesi sakıncasızdır."*⁶³

Haris bin Muğire şöyle diyor; Hz. İmam Cafer-i Sadık (a.s)'a, kadınların kaç yaşına kadar erkek çocuk cenazesine gusül

62- El-Vesail, 21.bölüm, 1,2, 3 ve 4. hadisler, Furu'ul Kâfi c. 3, s. 158, Menlayahzuruhu'l Fakih, c. 1, s. 94, Bihar-ül Envar, c. 81, s. 301, 307, El İstıbsar, c. 1, s. 197, 201, 203, 204, Tehzib'ül Ahkâm, c. 1, s. 438, 441.

63- El-Vesail, 23.bölüm 1 ve 2. hadis.

verebileceklerini sordum. İmam (a.s): "*Üç yaşına kadar*" buyurdular."⁶⁴

Cenaze Guslü Hayatını Kaybeden Kişinin Boynunda Olan Diğer Gusülleri de Kaldırır

Ehlibeyt fikhında; cenaze guslü, hayatını kaybeden kişinin hayatı döneminde yükümlü olduğu cenabet, hayız ve nifas guslü gibi gusüllerin de yerine geçer ve bu gusülleri de cenazenin boynundan kaldırır. Dolayısıyla bu gusüller için cenazeye ayrıca bir gusül verilmesi gerekmez.

Zurare şöyle diyor; Hz. İmam Muhammed Bakır (a.s)'a: "Cenabetli olarak hayatını kaybeden kişiye nasıl gusül verilir ve ne kadar bir su kullanılması yeterli olur?" diye sordum. İmam (a.s) şöyle buyurdular: "*Cenaze guslü olarak verilen gusül, hem cenabet hem de cenaze guslü olarak yeterlidir; zira bu durumda iki sebep*

*bir sebepte toplanmıştır."*⁶⁵

Hız. İmam Sadık (a.s) da şöyle buyurmuşlardır: *"Cenabet, hayız veya nifas halinde hayatını kaybeden kişiye temiz olarak hayatını kaybeden kişiye verildiği gibi gusül verilmelidir; bu gusül onun bütün gusüllerinin yerine geçer."*⁶⁶

Gusülden Sonra Cenazeden Çıkan Sıvı, Guslü Batıl Etmez

Ehlibeyt fıkhında; cenazenin gusül işleminin sona ermesinden sonra cenazeden çıkan kan ve benzeri şeyler, bu guslü batıl etmez; dolayısıyla guslün yenilenmesi gerekmez; ama çıkan necasetin yıkanması zorunludur ve şayet necaset cenazenin kefenine de bulaşmış ise, onun da

65 - El-Vesail, c. 2, 31. bölüm, 1. hadis, Furu'ul Kâfi c. 3, s. 154, El İstıbsar, c. 1, s. 194, Tehzib'ül Ahkâm, c. 1, s. 432.

66- Aynı kaynak 2. hadis, Bıhar-ül Envar, c. 81, s. 308, Tehzib'ül Ahkâm, c. 1, s. 432.

yıkanması zorunludur. Bu mümkün değil ise, kefen değiştirilmeli veya kefenin necis olan bölümü kesilerek alınmalıdır.

Hız. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Eğer gusülden sonra cenazeden bir şey -pislik- çıkarsa guslü yenilemek gerekmez yalnızca o yer yıkanır."*⁶⁷

Hüseyin bin Muhtar şöyle diyor: Hız. İmam Sadık (a.s)'a: "Cenaze guslünün ardından cenazeden bir şey çıkarsa, ne yapılması gerektiğini sorduk. İmam (a.s): *"Sadece o necaset yıkanmalıdır ve yeniden gusül yenilenmemelidir"* buyurdular."⁶⁸

Yine, Hız. İmam Cafer-i Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır:

"Gusülden sonra cenazenin burnundan kan ve benzeri bir şey gelir ve cenazenin

67- El-Vesail, c. 2, 32. bölüm, 1. hadis, Furu'ul Kâ-fi c. 3, s. 156, Tehzib'ül Ahkâm, c.1, s. 449.

68 - Aynı kaynak, 2. hadis, Furu'ul Kâfi c. 3, s. 156.

*kefenine ya da imamesine bulaşırsa, o bölüm makasla kesilerek alınmalıdır."*⁶⁹

Cenaze İşlerini Üstlenmek İçin Ona En Yakın Olan Kişi Öncelik Sahibidir

Ehlibeyt fikhında; cenazenin gusül, kefen, hanut, namaz ve defin işlerini üstlenmek konusunda cenazeden miras almakta öncelik sahibi olan kişiler öncelik taşırlar. Bu kişilerden birisi bu işe koyulur veya birisini bu işleri yapmakla görevlendirir ya da birisine bu yönde izin verirse, başkalarının ona engel olma hakkı yoktur; Dahası başkaları, bu işleri yapabilmeleri için, cenaze sahibinden izin almalıdırlar. Evet, cenaze sahibi izin vermekten imtina eder ve kendisi de bu görevi yapmazsa, bu hakkını kaybeder. Bu durumda diğer kişiler izin almaksızın gerekli işlemleri yapabilirler.

Hz. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuşlardır:

69- Aynı kaynak, 3. hadis, Furu'ul Kâfi c. 3, s. 156, Tehzib'ül Ahkâm, c.1, s. 450.

*"Cenazeye, ona en yakın olan şahıs ya da cenaze sahibinin görevlendirmiş olduğu kişi gusül vermelidir."*⁷⁰ Aynı içerik Hz. İmam Rıza (a.s)'dan da nakledilmiştir.⁷¹

Yine, Hz. Ali şöyle buyurmuşlardır: *"Yöneticilerden birisi, cenaze merasimine iştirak ederse, cenaze sahibinin onu öne çıkarması durumunda, o şahıs, cenazeye namaz kılmaya herkesten daha evladır; aksi takdirde yapmış olduğu iş gasp hükmündedir."*⁷²

Hz. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır:

"Cenazeye en yakın olan kişi, onun cenaze namazını kılar ya da dilediği kişiye

70 - Menlayahzuru'ul Fakih, c. 1, s. 86, El-Vesail, c. 2, 36. bölüm, 2. hadis, Bihar-ül Envar, c. 81, s. 308, Tehzib'ül Ahkâm, c. 1, s. 431.

71 - Bihar-ül Envar c. 81, s. 289.

72 - El-Vesail, c. 2, Salât-ül Cenaiz kitabı, 32. bölüm, 4. hadis

bu hakkını devreder."⁷³

Allah Teâlâ'nın; **"Allah'ın kitabına göre, yakın akrabalar birbirlerine evladırırlar. Şüphesiz, Allah her şeyi bilir"**⁷⁴ ayeti de bu hükmün diğere bir kanıtıdır.

Cenazeye Kefen Giydirilmesinin Farz Olması Ve Hikmeti

Ehlibeyt fikhında; müslüman bir insanın cenazesini kefenlemek farz-ı kifaidir. Yani bir müslüman bu görevi üstlenirse, diğerelelerinin bu yöndeki yükümlülüğü kalkmış olur; aksi takdirde olaydan haberi olup da bu farizayı yerine getirme imkânına sahip olan her mükellef müslüman bundan sorumludur. Ancak cenazeden geriye bir mal kalmamışsa ve hiç kimse de kefen bağışında bulunmazsa, kefenleme hükmü kalkar ve cenaze, gusül ve

73 - El-Vesail, c. 2, Salât-ül Cenaiz kitabı, 32. bölüm, 1. hadis

74 - Enfal/75.

namaz gibi diğer işlemleri yerine getirildikten sonra üryan olarak toprağa verilir.

Ayrıca, cenazeye kefen giydirilmesi hükmü, birtakım hikmetlere sahiptir. Bu hikmetlerin bir bölümü, Hz. İmam Rıza (a.s)'dan nakledilen şu hadiste beyan edilmiştir: Fazl bin Şazan şöyle diyor; Hz. İmam Rıza (a.s) şöyle buyurdular: "*Cenazeye kefen giydirmek, hayatını kaybeden kişinin Rabbinin karşısına temiz bir vücutla çıkması, avret yeri cenaze merasimine katılan kişilere görülmemesi, insanların onun bazı istenmeyen hal ve çirkin görüntülerine şahit olmaması ve kalpleri böylesi şeyleri görmek nedeniyle katılaşmaması, hayattaki kişilerin gönlünde daha temiz ve sevimli kalması ve dostlarının ondan öğrenip nefret duymaması için farz kılınmıştır. Zira aksi takdirde, insanlar artık onun anısını ve sevgisini unuttur; geride bıraktığı kimseleri ve vasiyetini gözetmez; yapılmasını istemiş olduğu ve sevdiği şeyleri ihmal edip*

*görmezlikten gelirlerdi."*⁷⁵

Kefenin Kaç Parçadan Oluştuğu

Ehlibeyt fıkhında; kefenin farz olan bölümü üç parçadan oluşmaktadır. Bu üç parçaya; İzar, (peştamal) Kamis (gömlek) ve Lifafe (örtü) denir. İzar (peştamal), cenazenin göbeği ile dizi arasını tamamıyla örtmelidir; göğüsten dizlerin altına kadar olması ise daha iyidir. Kamis (gömlek), omuzlardan baldırlara kadar vücudu tamamıyla kaplamalıdır; ayakların üzerine kadar örtmesi ise daha iyidir. Lifafe (örtü) ise, uzunluk olarak baş ve ayakuçlarından bağlanabilecek şekilde cenazenin başından ayakuçlarına kadar, genişlik açısından ise kefenin bir tarafı diğer tarafın üstüne gelecek şekilde vücudun tamamını kaplayacak şekilde olmalıdır. Bu, kefenin

75- El-Vesail, 2.cilt, Ebvab-ut- Tekfin, 1. bölüm, 1. hadis, Bihar-ül Envar, c. 81, s. 324.

farz olan kısmıdır.⁷⁶

Ancak cenaze, bir erkeğe ait ise, ayrıca başına imame sarılması ve avret yerinin üzerine pamuk ve benzeri bir şey konduktan sonra kalçalarının bir bez parçasıyla birbirine sıkıca bağlanması, sünnettir. Kadın cenazesinde ise baş kısmının, başörtü yerine geçecek bir bez parçasıyla bağlanması, göğsünün bir bez parçasıyla sarılması ve erkek cenazesinde olduğu gibi, avret mahallinin üzerine pamuk ve benzeri bir şey konduktan sonra kalçalarının bir bez parçasıyla sıkıca birbirine bağlanması kefenin sünnetlerindedir.

Hz. İmam Cafer-i Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Cenaze, imame ve kalçalara sarılan bez parçası dışında üç parçayla kefenlenmelidir. Kalçaların bir bez parçayla sarılması ise, cenazeden bir şey çıkmasını önlemek içindir. Bu bez*

parçası ve imame önemlidir ama zorunlu değildir."77

Keza, Sahl ismindeki raviden nakledilen bir hadiste şöyle yer almıştır: İmam (a.s)'a kadın cenazesinin nasıl kefenlenmesi gerektiğini sordum. Şöyle buyurdular: *"Kadın da aynen erkek gibi kefenlenmelidir; sadece ayrıca kadının göğüs kısmı bir bez parçasıyla sarılıp sırtında düğüm atılmalıdır ve avret mahalli de erkek cenazesinde kullanılan miktardan daha fazla bir miktarda pamukla örtülerek bir bez parçasıyla kalçaları sıkı sıkıya bağlanmalıdır."*78

Yine, Abdurrahman bin Ebi Abdullah şöyle diyor; "Hz. İmam Sadık (a.s)'a kadın cenazesinin kaç bez parçasıyla kefenlenmesi gerektiğini sordum. İmam: *"Kadın cenazesi biri başörtüsü olmak üzere beş bez parçasıyla kefenlenmelidir"*

77 - Furu'ul Kâfi c. 3, s. 144, El-Vesail, Ebvab-üt-Tekfin, 2. bölüm, 12. hadis.

78 - Furu'ul Kâfi c. 3, s. 147, El-Vesail, Ebvab-üt-Tekfin, 2. bölüm, 16. hadis.

buyurdular."⁷⁹

İmam (a.s), bu hadiste her cenazemin kefenlenmesinde farz olan üç parçaya ilaveten, kadın cenazesinde sünnet olan başörtüsü ve göğüslerin bağlandığı parçaya da işaret etmişlerdir. Sonuç olarak, yukarıdaki hadiste de açıkça belirtildiği gibi, kefenin farz bölümünde kadın cenazesıyla erkek cenazesi arasında herhangi bir fark söz konusu değildir. Ancak kefenin sünnet bölümünde, kadın cenazesinde, başörtüsünün yanı sıra göğüslerin sarılmasında kullanılan ikinci bir ek parça da kullanılabilir. Ayrıca, kadın cenazesinin avret yerinin örtülmesinde erkek cenazesinde kullanılan miktardan daha fazla miktarda pamuk kullanılmalıdır.

Yine, İmam Cafer-i Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Babam vasiyetinde kendisini üç elbiseyle kefenlememi istedi. Bunlardan biri, cuma günlerinde namaz*

kılarken üzerinde bulundurduğu çizgili Yemen kumaşından olan cübbesiydi. Biri de bir başka elbise idi, diğeri ise bir gömlekti. Ben babama "bunları niçin vasiyetinde yazıyorsun?" diye sordum. Cevap olarak şöyle buyurdular; "İnsanların seni zorlamasından korkuyorum. Onlar sana dört veya beş parçayla kefenle derlerse; bunu yapma. Ayrıca bir imameyle de başımı sar; ancak imame kefenden sayılmaz; imame vücudun sarıldığı parçadan sayılır."⁸⁰

Hz. İmam Muhammed Bakır (a.s) ise Allah Resulünün kefeni hususunda şöyle buyurmuşlardır: *"Allah Resulünün kefeni üç parçadan oluşuyordu. Bunların ikisi Sahari, biri de Yemeni kumaşydı."⁸¹*

Burada değindiğimiz bu hadisler ve

80 - Aynı kaynak, 10. hadis, Menlayahzuruhu'l Fakih, c. 1, s. 89.

81 - Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 144, El-Vesail, Ebvab-üt-Tekfin, 2. bölüm, 3,4. 6. ve 17. hadisler, Furu'ul Kâfi c. 3, s. 143, Menlayahzuruhu'l Fakih, c. 1, s. 93.

değınmediğımız Ehlibeyt kaynaklarında bulunan konu hakkındaki yüzlerce hadislerden anlaşıldığı üzere, Ehlibeyt fıkhında kefenin farz olan kısmı üç parçadan oluşmaktadır; sünnet olan kısmı ise, erkekte imame ve kalçaların bağlandığı parça olmak üzere iki parça; kadında ise, başörtüsü, göğüslerin ve kalçaların bağlandığı parçalar olmak üzere üç parçadır.

Ayrıca, cenazenin taşındığı sırada kefenin açılmaması için, kefenin baş ve ayakuçlarından ve cenazenin kemer hizasından bir bez parçayla bağlanması da sünnettir.

Kefen Giydirme Şekli

Ehlibeyt fıkhında; cenazeyi kefenlemek için, ilk önce yere veya varsa özellikle cenazenin kefenlenmesi için hazırlanmış olan musalla taşı benzerindeki taşın üzerine kefen parçalarının en büyüğü olan Lifafe

(örtü) açılmalıdır, onun üzerine ikinci büyük parça olan Kemis (gömlek) serilmelidir; onun üstüne de izar (peştamal) denen parça gerilmelidir.

Bu arada kefen sünnetlerine de uyulmak isteniyorsa, bunun üzerine kalçaların bağlanması için kullanılacak olan bez parçası da serilmelidir. Cenaze bir kadın'a ait ise, ayrıca göğüslerinin bağlanması için kullanılacak olan bez parçası göğüs hizasına gelecek şekilde gerilmelidir.

Bütün bu işlemlerden sonra gusül veya yerine göre teyemmüm verilmiş olan cenaze, bu kefen parçalarının üzerine konulmalıdır ve ardından cenazeden bir şeyin çıkmasını önlemek için avret yerleri pamuk ve benzeri bir şeyle iyice örtüldükten sonra anılan bez parçasıyla kalçaları sıkıca bağlanmalıdır.

Daha sonra kefen parçalarının geri kalan kısımları dürülmeden önce, cenazenin yedi secde uzuvlarına hanut sürülmelidir.

Şöyle ki alından başlamak suretiyle iki elin avuçlarına, iki diz kapaklarına ve iki ayağın başparmak uçlarına kâfur tozu sürülmelidir.

Bu işlem bittikten sonra ise, şayet cenaze bir kadın'a ait ise, ilk önce göğüsleri anılan parçayla bağlanmalı ve ardından başörtüsü de bağlandıktan sonra, kefenin farz parçaları dürülmeye başlanmalıdır ve şayet cenaze bir erkeğe ait ise, önce başına imame bağlanmalı ardından da kefenin farz parçaları dürülmeye başlanmalıdır.

Böylece önce İzar (peştamal), sonra Kamis (gömlek), sonra da Lifafe (örtü) sırasıyla dürülmelidir.

Cenaze taşınırken kefenin açılmasını önlemek için de, kefen; baş, ayakuçları ve kemer hizasından ince bir bez parçasıyla bağlanmalıdır.

Böylece cenazeyi kefenleme işlemi, farzları ve sünnetleriyle birlikte tamamlanmış olur. Ancak sadece kefenin farz bölümüyle de yetinilebilir. Yani, yalnızca peştamal, gömlek

ve örtü denen parçalara iktifa edilerek yukarıda zikredilen diğer parçalar kullanılmayabilir.

Ehlibeyt İmamları'ndan nakledilen hadislerde cenazenin kefenlenmesi işlemi şöyle açıklanmıştır: *"Cenazeyi kefenlemek istediğinde, önce Lifafe'yi (örtüyü) aç, onun üzerine Kamis'i (gömleği) aç; bunların üzerine de İzar (peştamal) denen parçayı aç ve İzar'ı dürerek kefenlemeye başla. Sonra ezilmiş kâfuru eline al ve cenazenin alnına ve diğer secde uzuvlarına sür. Ayrıca kâfur'u başından ayaklarına kadar bütün eklemlerine, boynuna omuzlarına, dirseklerine, el ve ayakların bütün eklemlerine ve elin iç kısımlarına sür. Sonra Kamis denen parçayı dür... Cenazenin burun deliklerine, gözlerine ve kulaklarına ne pamuk tıka ne da kâfur sür. Sonunda Lifafe denen parça da dürülerek kefenleme işlemi bitirilmelidir. Bu üç parça dışında ayrıca sünnet olarak erkek cenazesine sarık sarılabilir, kadın cenazenin başına ise*

*başörtüsü bağlanabilir ve cenazenin kalçaları sıkıca bağlanabilir."*⁸²

Cenazeyi Hanutlamak İşlemi

Yukarıda da işaret edildiği üzere, Ehlibeyt fıkhında; hac ihramındayken hayatını kaybeden kişi haricinde, cenazenin hanutlanması farzdır. Hanutlamak işlemi, cenazenin yedi secde uzuvlarına, yani secde ederken yere konan, alın, iki elin avuçları, iki diz kapağı ve iki ayak başparmaklarına kâfur tozu sürülmesi anlamındadır. Bu, hanut işleminin farz olan bölümüdür.

Ancak yukarıda da değinildiği üzere, ayrıca cenazenin burnunun üzerine, boyununa, bütün eklemlerine, omuzlarına, koltuk altlarına ve göğsünün üzerine de hanut sürülmesi iyidir.

Hac ihramındayken hayatını kaybeden kişi

82- El-Vesail, c. 2, 14. bölüm, Ebbab-üt Tekfin'den, 1. 2. 3. ve 4. hadisler, Menlayahzuruhu'l Fakih, c. 1, s. 87.

için ise, güzel kokular tamamen haram olduğundan dolayı, kâfur sürülmesi caiz değildir.

Daha önce de işaret edildiği üzere, ihramlıyken hayatını kaybeden kimsenin cenazesine, sadece gusül verilip kefenlenir ve kılınan namazın ardından toprağa verilir.

Abdurrahman bin Ebi Abdullah şöyle diyor; Hz. İmam Cafer-i Sadık (a.s)'a cenazenin nasıl hanutlanacağını sordum. İmam: "*Kâfuru cenazenin secde uzuvlarına sürün*" buyurdular."⁸³

İmam Cafer Sadık (a.s) diğer bir yerde şöyle buyurmuşlardır:

*"Cenazeyi hanutlamak istediğinde kâfuru eline alıp, cenazenin secde uzuvlarına, bütün eklemlerine, başına, sakalına ve göğsüne sürmelisin. Kadın ve erkek cenazelerinin hanutlanması ise farksızdır."*⁸⁴

83- Furu'ul Kâfi c. 3, s. 146, El-Vesail, 16. b. 1. ha-dis Ebvab-üt Tekfin'den.

84 - Furu'ul Kâfi c. 3, s. 144, El-Vesail, Ebvab-üt Tekfin, 14. bölüm, 1. hadis, Bihar-ül Envar, c. 81, s.

İmam Musa Kazim (a.s) ihramlıyken hayatını kaybeden kişinin cenaze işlemleri hakkında ise şöyle buyurmuşlardır:

*"Gusül verilmelidir; kefenlenip yüzü kapatılmalıdır; ancak hanutlanmamalıdır ve koku sürülmemelidir."*⁸⁵

Muhammed bin Müslim şöyle diyor; Hz. İmam Muhammed Bakır (a.s)'a ihramlıyken hayatını kaybeden kişinin cenazesine ne yapılması gerektiğini sordum. İmam (a.s) şöyle buyurdular:

*"Yüzü kapatılmalıdır; ihramlı olmayan kişinin cenazesine ne yapıyorsa, ona da aynı şekilde yapılmalıdır; ancak onun cenazesine koku sürülmemelidir."*⁸⁶

Kefen Ve Hanutla İlgili Diğer

333, El İstıbsar, c. 1, s. 212, 213, Tehzib'ül Ahkâm, c. 1, s. 436.

85- El- Vesail, Ebbab-ü Guslül Meyyit, 13. bölüm, 6. hadis.

86- Aynı Kaynak, 4. hadis, Bihar-ül Envar, c. 81, s. 333.

Sünnetler

Ehlibeyt fikhında; kefenin kenarlarına vefat eden kişinin ve babasının ismi (felan oğlu veya kızı felan şeklinde), yazılarak, kendisinin Allah'ın birliğine, Hz. Muhammed'in Allah'ın kulu ve Resulü olduğuna, Hz. Ali ve on bir pak evladının Yüce Allah'ın Hz. Muhammed'den sonra yeryüzünde bırakmış olduğu hüccetleri ve velileri olduğuna inanıp tanıklık ettiğinin yazılması sünnettir.

Ayrıca kefen kumaşına, mümkün olduğu kadarıyla Kur'an ayetleri ve Allah Teâlâ'nın bin ismini içeren Cevşen-i Kebir duasının yazılması da sünnettir.

Aynı şekilde cenazenin secde uzuvlarına sürülen kâfur tozuna bir miktar da Hz. İmam Hüseyin (a.s)'in türbetinden (İmam Hüseyin (a.s)'in mezarından alınan toprak) karıştırılması da müstehaptır.

Ancak kefeninin yazılı olan yerlerinin cenazenin avret mahalli gibi, saygısızlık sayılan yerlerine denk gelmemesi, keza

türbet karıştırılmış olan kâfurun da cenazenin ayak parmakları gibi, saygısızlık sayılacak yerlerine sürülmemesi gerekir.

Abdullah bin Seyrefi ismindeki ravi'nin, babasından nakletmiş olduğu bir hadiste şöyle söylediği yer almıştır: *"Hz. İmam Musa Kazım (a.s)'ın cenazesi Kuran'ın tümünün yazılı olduğu bir kefenle kefenlendi."*⁸⁷

Yine, Abdullah bin Cafer El-Himyeri'nin yazılı olarak İmam Mehdi (a.s)'a yöneltmiş olduğu: *"Bize ulaşan hadislerde İmam Cafer Sadık (a.s)'ın, oğlu İsmail'in kefenine "İsmail, Allah'tan gayri bir ilah olmadığına tanıklık ediyor"* şeklinde yazdığı nakledilmiştir. Acaba biz de cenazenin kefenine toprak veya benzer bir şeyle böyle bir şey yazabilir miyiz?" şeklindeki soruya cevap olarak İmam (a.s)'ın: *"Bu, caizdir; övgü bütünüyle*

87- El-Vesail, c. 2, Ebvab-üt Tekfin, 30. bölüm, 1. hadis.

yalnızca Allah'a mahsustur" buyurmuş olduğu yer almıştır."⁸⁸

Yine, İmam Zeynülabidin (a.s), babası Hz. İmam Hüseyin ve büyük babası Hz. Ali aracılığıyla Allah Resulü'nden nakletmiş olduğu bir hadiste şöyle yer almıştır:

"Harplerin birinde Allah Resulünün üzerinde, kendisine ağırlık verip rahatsız eden bir zırh bulunuyordu. Hz. Cebrail Allah Resulüne gelerek; "Ey Muhammed Rabbin sana selam eder ve şöyle buyurur; bu zırhı çıkar da kendin ve ümmetin için güvence olan şu duayı oku..." dedi. İşte kim bu duayı kefenine yazarsa, Yüce Allah ona azap etmekten hayâ eder."

Daha sonra Hz. İmam Zeynülabidin (a.s) şöyle devam ettiler:

"Babam bana bu duayı ezberlememi, ona saygı duymamı, onu kefenine yazmamı ve kendi aile bireylerime öğretip onları onu

okumaya teşvik etmemi tavsiye ettiler."⁸⁹

Keza, Ehlibeyt fikhında; kefenin beyaz renkli, pamuk ve kaliteli kumaştan olması da sünnettir.

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuşlardır: *"Beyaz giysi giyiniz; beyaz giysi daha güzel ve daha temizdir; cenazelerinizi de beyaz kefenle kefenleyin."*⁹⁰

Başka bir hadiste de Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuşlardır: *"En iyi giysileriniz beyaz olanlarıdır; öyleyse yaşadığınız sürece beyaz renkli giysiler giyin; cenazelerinizi de beyaz kumaşla kefenleyin; çünkü beyaz giysi en iyi giysidir."*⁹¹

89 - Bihar-ül Envar, c. 81, s. 331.

90 - El- Vesail, Ebvab-üt Tekfin, 19. bölüm, 1. ha-dis. Furu'ul Kâfi c. 3, s. 148, Bihar-ül Envar, c. 81, s. 313, 329, 330, Tehzib'ül Ahkâm, c. 1, s. 434.

91 - Bihar-ül Envar, c. 81, s. 329, Furu'ul Kâfi c. 3, s. 148.

Hız. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Cenazelerinizin kefenleri konusunda cömertlik gösterin ve kaliteli kumaş kullanın. Zira kefen cenazenin ziynetidir ve onunla haşrolacaktır."*⁹²

Diğer bir yerde Hz İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır; *"Keten kumaş İsrailoğullarına aittir, onunla cenazelerini kefenlerlerdi; pamuk ise Muhammed ümmetine aittir"*⁹³

Diğer bir yerde Hz İmam Sadık (a.s) babaları aracılığıyla nakletmiş olduğu hadiste şöyle buyuruyorlar:

"Ali (a.s)'ın giysilerinin çoğu beyaz kumaştan üretilen elbiselerden oluşuyordu ve: "Cenazelerinizi de beyaz kumaşla

92 - Aynı kaynak, 18. bölüm, 1. 2. 3. 6. hadisler. Furu'ul Kâfi c. 3, s. 148, Bihar-ül Envar, c. 81, s. 312, Tehzib'ül Ahkâm, c.1, s. 449.

93 - Aynı kaynak, 20 bölüm, 1 ve 2. hadisler, Furu'ul Kâfi c. 3, s. 149, Menlayahzuruhu'l Fakih, c. 1, s. 89, El İstıbsar, c. 1, s. 210, Tehzib'ül Ahkâm, c. 1, s. 432.

kefenleyin." diye buyuruyordu.⁹⁴

Ehlibeyt fıkhında; cenaze kefenlenirken, uyulması tavsiye edilen diğer bir sünnet ise, cenazenin sağ ve sol tarafına, boynundan koltuk altına doğru, biri kefenin altından biri de üstünden olmak üzere, otuz-kırk santim uzunluğunda iki yeşil ağaç dalının konmasıdır.

Hz. İmam Cafer-i Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Biri sağına diğeri de soluna olmak üzere cenazenin kefenine iki yeşil ağaç dalı konulmalıdır. Yeşil dal, ister mümin ister kâfir olsun bütün cenazelere fayda sağlar."*⁹⁵

Zurare şöyle diyor; Hz. İmam Muhammed Bakır (a.s)'a "Cenazenin kefenine niçin yeşil ağaç dalı konulmalıdır?" diye sordum. İmam (a.s) şöyle buyurdular: *"Ağaç dalı yeşil olduğu sürece azap ve hesap ondan uzak kalır;*

94 - Bihar-ül Envar, c. 81, s. 310.

95 - Aynı kaynak, 7. bölüm 6. hadis, Furu'ul Kâfi c. 3, s. 151, Menlayahzuru'l Fakih, c. 1, s. 88. 89.

cenazenin sorgulanıp azaba uğraması da sadece bir gün içinde ve bir anda gerçekleşir."⁹⁶

Yine, Süfyan-i Suri Hz. İmam Muhammed Bakır (a.s)'a cenazenin kefenine konan yeşilliğin hikmetini sorduğunda; İmam (a.s) şöyle cevap vermişlerdir: *"Ensar'dan bir kişi vefat ettiğinde Allah Resulü onun cenaze işlemlerini yapanlara şöyle buyururdu: arkadaşınızı yeşillik sahibi kılın; zira kıyamet gününde yeşillik sahibi olanlar pek azdır."* Süfyan; "Yeşillik nedir?" diye sorunca da; İmam (a.s): *"Yeşil ağaç çubuğudur; koltuk altından boğazın köküne doğru konur."* buyurdular."⁹⁷

İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuşlardır:

96 - Aynı kaynak, 7. bölüm 1. hadis, Furu'ul Kâfi c. 3, s. 152, Menlayahzuru'ul Fakih, c. 1, s. 88, 89, Bihar-ül Envar, c. 81, s. 316.

97 - Aynı kaynak, 7. bölüm 3. hadis, Furu'ul Kâfi c. 3, s. 152, Bihar-ül Envar, c. 81, s. 314.

*"...Sonra cenazeyi kefenlersin; onunla birlikte iki taze dal da koyarsın; birini koltuk altından boğazına doğru derisine yapışık olarak koyarsın; diğerini de gömlek olarak adlandırılan ikinci kefeninin üzerinden böğrüne yapıştırırsın."*⁹⁸

Ehlibeyt fihında sünnet olarak bildirilen diğer bir iş ise insanın önceden kendi kefenini hazırlamasıdır.

Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Kişi kefenini önceden hazırlarsa, kefenine her baktığında sevap kazanır."*⁹⁹

Hz. İmam Sadık (a.s) ise şöyle buyurmuşlardır: *"Kendi kefenini önceden hazırlayıp da evinde bulunduran kişi, gafil insanlardan değildir ve kefenine her baktığında sevap kazanır."*¹⁰⁰

98 - Bihar-ül Envar, c. 81, s. 316.

99 - Furu'ul Kâfi c. 3, s. 253, 254, Bihar-ül Envar, c. 81, s. 314, El-Vesail, c. 3, s. 756.

100 - Furu'ul Kâfi c. 3, s. 256, El-Vesail, c. 3, s. 756, Tehzib'ül Ahkâm, c.1, s. 449.

Ehlibeyt fikhında sünnet olarak bildirilen diğler bir iş ise, cenazenin, hayatta iken namazlarında giydiğı elbisesiyle veya hac ihramı için kullanmış olduğı ihramla kefenlenmesidir.

İmam Muhammed Bakır (a.s), kendi ashabından olan Muhammed bin Müslim'e şöyle buyurmuşlardır: *"Cenazeyi kefenlediğinde mümkünse, kefenlerinden birinin, namazlarında kullandığı temiz elbiselerinden birisi olmasını sağla, zira cenazenin, namaz için kullandığı elbisesiyle kefenlenmesi müstehaptır."*¹⁰¹

Muhammed bin Sehl şöyle diyor: Hz. İmam Rıza (a.s)'a; kişinin namaz kılariken ve oruçlu iken giydiğı elbiselerle kefenlenip kefenlenemeyeceğini sordum. İmam (a.s) cevabında: *"En güzel kefen, böyle kefenlerdir"* buyurdular."¹⁰²

101 - Menlayahzuru'ul Fakih, c. 1, s. 89, El-Vesail, c. 3, s. 732.

102 - El-Vesail, c. 3, s. 732.

İmam Musa Kazim (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Ben babamı ihram halindeyken giymiş olduğu iki ihram giysisiyle kefenledim."*¹⁰³

Kefenlemele İlgili Diğer Hükümler

Ehlibeyt fıkında; ıstırar ve zaruret durumu dâhil, hiçbir halükarda cenazenin gasbi bir kefen beziyle kefenlenmesi caiz değildir. Aynı şekilde zaruret hali haricinde, cenazenin, ipek kumaşla, (dini usüllere uygun olarak kesilmeyen) murdar bir hayvanın derisiyle veya eti yenmeyen bir hayvanın derisi veya tüyünden üretilmiş olan kumaşla kefenlenmesi caiz değildir.

Sindi bin Şahik şöyle diyor: Hz. İmam Musa Kazim (a.s)'a; "İzin verirseniz ben sizin kefeninizi almak istiyorum" dedim. İmam buna müsaade etmedi ve şöyle buyurdular: *"Biz Ehlibeyt, kadınlarımızın*

103 - El-Vesail, c. 3, s. 733, El İstıbsar, c. 1, s. 210, Tehzib'ül Ahkâm, c. 1, s. 434.

*mihriyesini, farz hac giderlerimizi ve cenazelerimizin kefenini malımızın en temiz bölümünden karşılız. Benim kefenim de yanımda hazırdır."*¹⁰⁴

Kefende aranan diğerk bir Şart ise, kefenin pak olmasıdır. Zaruret hali haricinde, cenazeyi necis olan bir kefenle kefenlemek caiz değildir. Dolayısıyla cenazeyi kefenledikten sonra, cenazenin kefeni, cenazeden çıkan veya dıŐarıdan bulaşan bir necaset sebebiyle necis olursa, kefenin necis olan bölümü yıkanmalıdır. Yıkamak mümkün olmadığı takdirde ise, necis olan bölüm kesilerek alınmalıdır; bu da mümkün değilse, mümkün olduğu takdirde, necis kefen temiz kefenle değiştirilmelidir. Ancak kefenin değiştirilmesi, cenazeye saygısızlık sayılması ve benzeri sebeplerden dolayı mahzurlu olursa, cenaze öylece o necis

104 - Bihar-l Envar, c. 81, s. 320, El-Vesail, c. 3. s. 760.

kefenle defnedilmelidir.

Hız. İmam Cafer-i Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Gusül verildikten sonra cenazenin burnundan kan veya benzer bir şey çıkar da cenazenin imamesine veya kefenine bulaşırsa, o bölüm kesilerek alınmalıdır."*¹⁰⁵

Ehlibeyt fıkhı gereği, cenaze hükümleri konusunda uyulması gereken diğer bir konu ise, cenaze masraflarının, kişinin geride bırakmış olduğu maldan karşılanmasıdır. Bu hüküm gereğince hayatını kaybeden kişinin geride bırakmış olduğu maldan, her şeyden önce kefen ve cenaze işlemleri için gerekli olan sidir, kâfur, su ve mezar yeri masrafı gibi masraflar alınmalıdır. Bu masraflar karşılandıktan sonra geriye bir şey kalırsa, sırasıyla borçlarına ve usulüne uygun olarak vasiyetlerine öncelik tanınmalıdır. Bu harcamalardan sonra artakalan mal, varisler arasında paylaştırılmalıdır.

105 - El-Vesail, c. 3, s. 723, 754, Tehzib'ül Ahkâm, c. 1, s. 436.

Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmuşlardır:

*"Vefat eden kişinin geride bırakmış olduğu maldan ilk önce kefeni, sonra borcu, sonra vasiyeti karşılanmalıdır; daha sonra ise (geri kalanı) varisler arasında bölüştürülmelidir."*¹⁰⁶

Hz. İmam Cafer-i Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Kefenin parası vefat eden kişinin geride bırakmış olduğu malın aslından alınmalıdır."*¹⁰⁷

Ehlibeyt fikhında cenaze hükümleri kapsamında uyulması gereken diğer bir hüküm ise vefat eden kadının kefen ve cenaze masrafları için gerekli olan bütün giderlerin kocası tarafından karşılanması gerektiği hükmüdür. Vefat eden kadının şahsına ait malı olsa dahi, bu masrafları karşılamak

106 - Furuu'l Kâfi, c. 7, s. 23, Menlayahzuruhu'l Fa-kih, c. 4, s. 143, Tehzib'ül Ahkâm, c. 9, s. 171, Bihar-ül Envar, c. 81, s. 334. El-Vesail, c. 13, s. 406

107- Furuu'l Kâfi, c. 7, s. 23, Tehzib'ül Ahkâm, c. 9, s. 171, c. 1, s. 437, El-Vesail, c. 3, s. 758, c. 13, s. 405.

yükümlülüğü, kocasına aittir.

Hız. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlar: *"Bir Kadın vefat ettiğinde onun kefen masrafı kocasına aittir."*¹⁰⁸

Cenaze hükümleri kapsamında Ehlibeyt fikhına uygun olarak uyulması gereken diğer bir hüküm ise, cenazeden kopmuş olan; kemik içeren parçaların gusül verilerek; tırnak, kıl ve benzeri kemik içermeyen parçaların ise, öylece kefenin içine koyularak, cenazeyle birlikte defnedilmesi hükmüdür.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Cenazeden ayrılmış olan kemik ve diğer parçalar kefeninin içine koyularak onunla birlikte toprağa verilmelidir."*¹⁰⁹

Konuyla ilgili diğer bir açıklama ise cenaze namazı bölümünde gelecektir.

108 - Menlayahzuruhu'l Fakih, c. 4, s. 143, Tehzib'ül Ahkâm, c. 9, s. 171, c. 1, s. 445, El-Vesail, c. 3, s. 759, c. 13, s. 405.

109 - Bihar-ül Envar, c. 81, s. 333.

Cenaze Namazı

Ehlibeyt fikhında; dinden çıkmayan (mürted olmayan) ve Ehlibeyt'e karşı açıkça düşmanlık yapmayan, (Nasibi olmayan) altı yaş ve üstünde olan bütün müslümanların cenazelerine, mezhep ayrımı yapılmaksızın, cenaze namazı kılmak, kifai olarak farzdır.

Doğumdan hemen sonra veya altı yaşına varmadan önce hayatını kaybeden çocukların cenazelerine ise, cenaze namazı kılmak sünnettir; ama ölü olarak dünyaya gelen çocuğun cenazesine, doğumdan önce canlı olsa dahi, cenaze namazı kılmak sünnet değildir.

İmam Muhammed Bakır (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Kible ehli olan herkese cenaze namazı kılın; onun hesabı ise Allah'a aittir."*¹¹⁰

Allah Resulü şöyle buyurmuşlardır:

110- El- İstıbsar, c. 1, s. 468, Bihar-ül Envar, c. 81, s. 345, El-Vesail, c. 3, s. 816.

*"Ümmetimden olup da recmedilerek öldürülenlere ve kendi canına kıyanlara dahi cenaze namazı kılın. Ümmetimden olan hiç kimseyi namazsız bırakmayın."*¹¹¹

Hişam bin Salim şöyle diyor: Hz. İmam Sadık (a.s)'a; "İçkici, zina ehli olan ve hırsızlık yapanlara da mı cenaze namazı kılmalıyız?" diye sordum. İmam (a.s) "*Evet*" buyurdular."¹¹²

Halebî şöyle diyor: Hz. İmam Cafer-i Sadık (a.s)'a; hayatını kaybeden çocukların cenazesine namaz kılmak konusunu ve ne zaman namaz kılınabileceğini sordum. İmam (a.s): "*Namazı kavradığı zaman*" buyurdular. Ben: "Çocuğun cenazesine namaz kılmak ne zaman farzlık kazanır?" diye sordum. İmam (a.s): "*Altı yaşına*

111- Menlayahzuruhu'l Fakih, c. 1, s. 103, El- İstibsar, c. 1, s. 469, El-Vesail, c. 3, s. 816.

112- Menlayahzuruhu'l Fakih, c. 1, s. 103, El- İstibsar, c. 1, s. 468, El-Vesail, c. 3. s. 816.

vardığında" buyurdular."¹¹³

Yine, İmam Muhammed Bakır (a.s)'a; "Çocuğun cenazesine namaz kılmak ne zaman farzlık kazanır?" diye sorulduğunda; İmam (a.s): "*Namazı kavradığı ve altı yaşına vardığı vakit*" buyurmuşlardır."¹¹⁴

Keza, İmam Musa Kazım (a.s)'ın kardeşi Ali şöyle diyor: "İmam (a.s)'a beş yaşındayken hayatını kaybeden bir çocuğa cenaze namazı kılınabilir mi?" diye sordum. İmam (a.s): "*Namazı kavriyorduyusa namaz kılın*" cevabını verdiler."¹¹⁵

Yine, İmam Cafer-i Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: "*Çocuk anne rahminden canlı çıkıp çığlık atar ise, hem miras hakkına sahiptir hem de ona cenaze namazı*

113 - Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 206, El- İstibsar, c. 1, s. 479, Et Tehzib c. 3, s. 198, Menlayahzuruhu'l Fakih, c. 1, s. 104, El-Vesail, c. 3, s. 787.

114 - El-Vesail, c. 3, s. 787, Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 208, 212, Menlayahzuruhu'l Fakih, c. 1, s. 105.

115 - Tehzib-ül Ahkâm, c. 3, s. 199, El-Vesail, c. 3, s. 788.

kılınabilir. Ama çığlık atmazsa, miras hakkına sahip olamadığı gibi, ona namaz da kılınmaz."¹¹⁶

Ehlibeyt fıkhında; parçalanmış olan müslüman cenazenin, sırf etten oluşan vücut parçaları gusül verilmeksizin bir bez parçasıyla sarılarak defnedilmelidir. Kemik içeren parçaları ise, göğüs bölümünü içermiyorsa, gusül verildikten sonra kefenlenerek cenaze namazı kılınmaksızın defnedilmelidir; göğüs bölümünü içeriyor ise gusül verilip kefenlendikten sonra cenaze namazı da kılınarak defnedilmelidir.

Halid bin Mad el-Kalansi şöyle diyor: Hz. İmam Muhammed Bakır (a.s)'a yırtıcı hayvan veya kuşlar tarafından yenip de yalnızca etsiz kemiği geride kalan bir cenazeye ne yapılması gerektiğini sordum. İmam (a.s): "*Gusül verilmeli, kefenlenmeli, namazı da kılınarak toprağa verilmelidir.*

116 - El- İstıbsar, c. 1, s. 480, Tehzib-ül Ahkâm, c. 3, s. 199, El-Vesail, c. 3, s. 789.

Şayet cenaze iki parçaya bölünmüşse de kalbin bulunduğu yarısına cenaze namazı kılınmalıdır" buyurdular.¹¹⁷

Yine, İmam Musa Kazım (a.s), kardeşi Ali'nin; "Yırtıcı hayvan veya kuşlar tarafından parçalanıp eti tamamen yenmiş olan ve yalnızca kemikleri bulunan kişinin cenazesine ne yapılmalıdır?" sorusuna cevaben: "*Gusül verilmeli, kefenlenmeli ve cenaze namazının ardından toprağa verilmelidir*" buyurmuşlardır.¹¹⁸

Keza, İmam Cafer-i Sadık (a.s), "Öldürülüp de parçalara ayrılmış olan kişinin cenazesine ne yapılmalıdır?" sorusunun cevabında: "*Kalbin bulunduğu parçaya namaz kılınız*"

117 - Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 212, El- Vesail, c. 3, s. 816, Tehzib-ül Ahkâm, c. 1, s. 336, Menlayahzuruhu'l Fakih, c. 1, s. 104, Bihar-ül Envar, c. 82, s. 9.

118- Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 212, Bihar-ül Envar, c. 82, s. 9, Menla Yahzur, c. 1, s. 16, 96, El-Vesail, c. 3, s. 815.

buyurmuşlardır."¹¹⁹

Yine, İmam Muhammed Bakır (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Öldürülen bir kişinin kemiksiz et parçası bulunursa, bulunan bu parçaya cenaze namazı kılınmaz; ama etsiz kemiği bulunursa, bu parçaya cenaze namazı kılınmalıdır."*¹²⁰

Yine, İmam Cafer-i Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Cenazenin ayağı, eli ve başı gibi uzuvları bulunursa, bu parçalara cenaze namazı kılınmaz, ama gövdesi bulunursa, başı, eli ve ayağı olmasa dahi bu parçaya cenaze namazı kılınmalıdır."*¹²¹

Cenaze Namazının Kılınış Şekli

Her şeyden önce bilinmelidir ki, cenaze

119- Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 212, 213, Men la Yahzuruhu'l Fakih, c. 1, s. 103, Bihar-ül Envar, c. 82, s. 7, El-Vesail, c. 3, s. 816, Tehzib-ül Ahkâm, c. 1, s. 336.

120 - Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 212, El- Vesail, c. 3, s. 816, Tehzib-ül Ahkâm, c. 1, s. 336.

121- El- Vesail, c. 3, s. 816.

namazı, örfi olarak “namaz” tabiriyle anılsa da, Ehlibeyt fihhında gerçek bir namaz olarak tanınmamaktadır ve yalnızca bir dua olarak telakki edilmektedir. Dolayısıyla diğler namazların aksine, cenaze namazında abdestli olma şartı aranmamaktadır, Fatiha Suresi okunmamaktadır ve sonunda da selam verilmemektedir.

İmam Muhammed Bakır (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Cenaze namazı her vakit kılınabilir; aslında bu amel, namaz değildir; rükû ve secde de içermemektedir."*¹²²

İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Cenaze namazında (diğler namazlarda buluan) selam (bölümü) yoktur. Çünkü selam (bölümü) rükû ve secdesi olan namazlara özgüdür. Cenaze namazında ise, rükû ve secde yoktur."*

"Cenaze namazında rükû ve secdenin

122 - Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 180, Et Tehzib c. 3, s. 202, El- Vesail; c. 2, s. 784.

olmayışı ise bu namazla birlikte geçmişini geride bırakıp (dünya hayatı süresince ebedi hayatı için) göndermiş olduğu (güzel) amellere muhtaç kalan kula, şefaah edilmekten ibaret olduğundan dolaydır."

"Cenaze namazının abdestsiz (bile) kılınmasının caiz olması ise bu namazda rükû ve secde olmaması ve sırf duadan ibaret olmasından dolaydır; çünkü Allah'a her halükarda dua edilebilir ve dua etmek için abdestli olma şartı aranmamaktadır

"¹²³

Yunus bin Yakup şöyle diyor: Hz. İmam Cafer-i Sadık (a.s)'a: "Abdestsiz olarak cenaze namazı kılabilir miyim?" diye sordum. İmam (a.s): "Evet kılabilirsin, çünkü cenaze namazı sadece Allah'ın yüceliğini anmak, onu tenzih etmek, hamdetmek ve birliğine tanıklık etmekten ibarettir; nitekim kendi evinde de abdestsiz olarak tekbir getirip, Allah'ı tenzih

123 - El- Vesail; c. 2, s. 784,785, Bihar-ül Envar, c. 81, s. 377, 382.

*edebilirsin" buyurdular."*¹²⁴

Hız. İmam Muhammed Bakır (a.s) şöyle buyurmuşlardır:

*"Cenaze namazında ne kıraat (Fatiha suresini okumak) vardır, ne de özel bir dua; istediğın duayı okuyabilirsiniz. Kendisi için dua edilmesini en çok hak eden kişi, iman üzere ölen kişidir. Allah Resulüne salâvat getirilmekle duaya başlanması ise, en uygun dua şeklidir."*¹²⁵

Cenaze Namazının Beş Takbirle Kılınmasının Gerekliğı Ve Hikmeti

Ehlibeyt fıkhında; Ehlibeyt'in velayetine inanan müminlerin cenaze namazını beş takbirle kılmak farz iken; Ehlibeyt'in velayetini kabul etmeyen diğeri müslümanların cenaze namazı, kendi

124 - El- Kâfi C. 3, s. 178, Et Tehzib c. 3, s. 203, El- Vesail; c. 2, s. 783, Menla Yahzur, c. 1, s. 107.

125 - El- Kâfi C. 3, s. 185, El- İstıbsar, c. 1, s. 477, El- Vesail; c. 2, s. 783, Et Tehzib c. 3, s. 189.

uygulamalarına uygun olarak dört tekbirle kılınmalıdır. Bu ayrımın sebebi ise, Ehlibeyt İmamları'ndan gelen sayısız hadislerde açıklandığı üzere; Allah Resulü'nün bu yöndeki uygulamasıdır. Allah Resulü Hz. Ali'ye bağlı olan müminlerin cenaze namazını beş tekbirle kılarken; Hz. Ali'ye karşı çıkanlara dört tekbirle namaz kılmışlardır.

Ayrıca Allah Resulünün beş tekbirle cenaze namazı kıldırması, bazı hadislerde cenaze namazının günlük beş vakit namazlardan alınmış olmasına bağlanırken; yine Ehlibeyt İmamları'ndan nakledilen birçok hadiste bu farklı uygulamanın asıl sırrının, beş ilkeden oluşan İslam dininin beşinci ve en önemli ilkesi olan velayeti kabul edip etmemekte saklı olduğu kaydedilmiştir.

Ebu Basir şöyle diyor: Hz. İmam Cafer-i Sadık (a.s)'a: "Niçin bizler cenazelerimize beş tekbirle namaz kılarken; diğer mezhepler dört

tekbirle kılıyorlar? Bunun sebebi nedir?" diye sordum. İmam (a.s) şöyle buyurdular: *"Çünkü İslam'ın temelini oluşturan ilkeler beş ilkeden ibarettir; namaz, zekât, oruç, hac ve biz Ehlibeyt'in velayetini kabul etmek; Allah Teâlâ her ilke karşısında bir tekbir farz kılmıştır ve siz bu beş ilkenin tamamına iman ederken; diğer mezhepler dördüne iman edip birini yalanlamışlardır; işte bu yüzden onlar cenazelerine dört tekbirle namaz kılarken, siz beş tekbirle kılıyorsunuz."*¹²⁶

Hüseyin bin Nazr şöyle diyor: Hz. İmam Rıza (a.s) bana: *"Cenazeye beş tekbirle cenaze namazı kılınmasının sebebinin ne olduğunu biliyor musun?"* diye sordu. Ben: *"Bunun beş namazdan alındığı bize rivayet edilmiştir"* dedim. İmam: (a.s): *"Bu, hadisin zahir boyutudur; batını ise şudur; Allah Teâlâ kullarına beş şeyi farz kılmıştır; namaz, zekât, oruç, hac ve*

126 - Bihar-ül Envar, c. 81, s. 343, El- Cevahir, c. 3, s. 775.

velayet. Dolayısıyla her farz karşısında cenaze namazı için bir tekbir belirtilmiştir. Bu yüzden velayeti kabul edenler, beş tekbir alırken, velayeti kabul etmeyenler, dört tekbir almaktadırlar. İşte bunun için siz beş tekbir alırken, diğer mezhep mensupları dört tekbir almaktadırlar" buyurdular."¹²⁷

Yine, İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuşlardır: "*Cenaze namazında beş tekbir alınmasının sebebi, Allah Teâlâ'nın; namaz, zekât, hac, oruç ve velayetten ibaret olan, her bir farzından cenaze namazı için bir tekbir alınmasıdır; Sünnilerin bir tekbiri göz ardı etmelerinin sebebi ise, onların velayet'i inkâr etmeleridir, onlar velayeti inkâr edince, karşılığı olan tekbiri de terk etmişlerdir.*"¹²⁸

Yine, İmam Rıza (a.s) bu hususta şöyle buyurmuşlardır: "*Hayatını kaybeden kişi için dua edip onun için şefaât dilemeleri*

127 - Bihar-ül Envar, c. 81, s. 344, El- Cevahir, c. 3, s. 774.

128 - Bihar-ül Envar, c. 81, s. 395.

t.me/caferilikcom

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

sebebiyle insanlara cenaze namazı kılmak farz kılınmıştır. Zira o an, vefat eden kişinin şefaati edilmeğe, kendisi için dua edilip bağışlanma dilenmesine en çok ihtiyaç duyduğu andır."

"Cenaze namazının dört veya altı değil de beş tekbirle kılınmasının sebebi ise, bu beş tekbir'in bir gece ve gündüz için farz kılınan beş vakit namazdan alınmasından dolayıdır. Şöyle ki, bu namazlarda söylenmesi farz olan tekbir, sadece iftitah tekbiridir. Dolayısıyla bir gün ve gece içerisinde söylenmesi farz kılınan bu tekbirler bir araya getirilerek cenaze namazına şekil verilmiştir."¹²⁹

Yine, Hz. İmam Cafer-i Sadık (a.s) Allah Resulünün şöyle buyurduğunu nakletmiştir: *"Yüce Allah beş namaz farz kılmıştır; cenaze namazı için de her namaz*

129 - Bihar-ül Envar, c. 81, s. 377, El- Cevahir, c. 3, s. 776.

karşısında bir tekbir belirlemiştir."¹³⁰

Yine, Hz. İmam Cafer-i Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Allah Resulü bazı insanların cenazesine beş tekbirle namaz kılarken bazısına da dört tekbirle cenaze namazı kılar; Allah Resulünün dört tekbirle namaz kıldığı kişiye kuşkuyla bakılır. (imanından kuşku duyulurdu)."*¹³¹

Yine, Hz. İmam Cafer-i Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Allah Resulü bir cenazeye namaz kıldı ve o cenazenin namazında beş tekbir aldı; diğer bir cenazeye ise namaz kıldı ve onun namazında dört tekbir aldı. Beş tekbir aldığı kişiye gelince, birinci tekbirde Allah'a hemdu sena etti, ikinci tekbirde ise Peygamber'e salât getirdi; üçüncü tekbirde,*

130 - Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 181, Bihar-ül Envar, c. 81, s. 342, El- Cevahir, c. 3, s. 772.

131 - Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 181, Et Tehzib c. 3, s. 197, Bihar-ül Envar, c. 81, s. 343, El- Cevahir, c. 3, s. 772.

*mümin erkek ve kadınlara dua etti, dördüncü tekbirde vefat eden bu kişiye dua etti, beşinci tekbirle de namazı bitirdi. Dört tekbirle namaz kıldığı kişiye gelince, birinci tekbirde Allah'a hemdu sena etti; ikinci tekbirde kendisi ve Ehlibeyt'i için dua etti; üçüncü tekbirde mümin erkek ve kadınlara dua etti; dördüncü tekbirle de namazı bitirdi ve hayatını kaybeden bu kişi için dua etmedi; zira bu kişi münafik insanlardandı."*¹³²

Yine, İmam Cafer-i Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Cenaze namazı beş tekbirle kılınmalıdır; kim bunun sayısını azaltırsa, sünnete uymamıştır."*¹³³

132 - El- İstıbsar, c. 1, s. 475, El- Vesail, c. 3, s. 766, Menlayahzuru'l Fakih, c. 1, s. 101, Furu'ul Kâfi c. 3, s. 181.

133 - Bihar-ül Envar, c. 81, s. 378, El- Cevahir, c. 3, s. 776.

Cenaze Namazında Okunan Dualar

Yukarıda da işaret edildiği üzere; Ehlibeyt fikhında; cenaze namazında okunması farz olan özel bir dua söz konusu değildir. Dolayısıyla cenaze namazı kılan kişi, cenaze namazında alınması farz olan tekbirleri dile getirirken, sırasıyla birinci tekbirden sonra Kelime'i Şehadet'i, ikinci tekbirden sonra Allah Resulü, onun pak Ehlibeyt'i ve diğer peygamberlere salâvatı, üçüncü tekbirden sonra mümin erkek ve kadınlara duayı ve eğer vefat eden şahıs, Ehlibeyt'in velayetine inanan kişilerden ise, dördüncü tekbiri dile getirdikten sonra vefat eden bu kişiye mağfîret dilemeyi içeren istediği herhangi bir duayı okuyabilir.

Ancak bununla birlikte, bu alanda Allah Resulü ve Ehlibeyt İmamları'nın uygulamalarından rivayet edilen duaların tercih edilmesi daha uygun ve daha evla olanıdır.

İmam Rıza (a.s) Allah Resulünün

kıldığı cenaze namazının ana hatlarını şöyle açıklamışlardır:

*"Allah Resulü cenaze namazı kıldığında tekbir aldıktan sonra şehadet getirirdi; sonra tekbir alır peygamberlere salâvat getirip dua ederdi; sonra tekbir alır mümin erkek ve kadınlara mağfiret dilerdi; sonra tekbir alır vefat eden kişiye dua ederdi; sonra tekbir alır ve namazdan çıkardı."*¹³⁴

Burada dikkat edilmesi gereken konu şudur ki, yukarıdaki hadislerde de açıklandığı üzere; dördüncü tekbirden sonra vefat eden kişi için dua edip mağfiret dilemek, Ehlibeyt'in velayetine inanan kişilerin cenazesine özgüdür. Söz konusu cenaze Ehlibeyt'in velayetini benimsemeyen bir kişiye ait ise, bu kişinin cenazesine, kendi uygulamalarına uygun olarak, dört tekbirle namaz kılınmalı ve dördüncü tekbirle de hayatını kaybeden bu kişiye dua

134 - Bihar-ül Envar, c. 81, s. 339, aynı metin İmam Sadık (a.s)'dan da rivayet edilmiştir. Bkz, El-Vesail, c. 3, s. 763.

edilemksizin namaz bitirilmelidir.

Ehlibeyt İmamları'ndan gelen hadisler ışığında cenaze namazının kılınış şekli ve cenaze namazında okunması en çok tavsiye edilen dualar ise, aşağıdaki gibidir:

Ehlibeyt fıkhında; cenaze namazını kılmak için, ilk önce gusül ve kefenleme işlemi tamamlanmış olan cenaze, başı cenaze namazını münferit olarak kılacak olan veya cemaatle kıldırarak olan kişinin sağına, ayakları ise soluna gelecek şekilde musalla taşı üzerinde veya yoksa yer üzerinde sırt üstü yatırılmalıdır. Daha sonra cenaze namazını münferit olarak kılacak olan veya cemaatle kıldırarak olan kişi, cenazenin göğsü veya karnı hizasında, kibleye doğru ayakta durmalıdır.

Cenaze namazını kılacak veya kıldırarak olan şahsın erkek cenazenin karnı, kadın cenazesinin ise göğsü hizasında durması tavsiye edilmiştir.

Nitekim İmam Cafer-i Sadık (a.s)'a:

"Cenaze namazı kılındıktan sonra; baş tarafı, ayağının olması gereken tarafa konmuş olduğu anlaşılan cenazeye ilgili yapılması gereken işlem nedir?" diye sorulunca; İmam (a.s): *"Cenaze, yerinden kaldırılmış olsa dahi, defnedilmediği sürece yeniden usûlüne uygun olarak kendisine namaz kılınmalıdır; ama defnedilmiş ise, kılınan o namaz geçerlidir ve defnedildikten sonra bu cenazeye yeniden namaz kılmak farz değildir"* cevabını vermişlerdir."¹³⁵

İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Bir kadın'a ait cenazeye namaz kılan kişi bu cenazenin karnı hizasında değil de göğsü hizasında dursun; erkek cenazesine namaz kılan kişi ise, cenazenin karnı hizasında dursun."*¹³⁶

İmam Muhammed Bakır (a.s) şöyle

135 - Et Tehzib c. 3, s. 201, El- Vesail, c. 3, s. 786.

136 - El Kâfi, c. 3, s. 176, El- İstıbsar, c. 1, s. 470, Et Tehzib c. 3, s. 190, El- Vesail, c.3, s. 805.

buyurmuşlardır: *"Allah Resulü erkek cenazelerine namaz kıldıklarında bu cenazelerin göbeği hizasında, kadın cenazelerinde ise bu cenazelerin göğsü hizasında dururlardı."*¹³⁷

Daha sonra Allah rızası için hazır cenazenin cenaze namazını kılıyorum veya cemaat imamıysa, kıldırıyorum, diye niyet ettikten sonra birinci tekbiri almalı ve sonrasında birinci tekbirden sonra okunan kelime'yi şehadeti dile getirmelidir; daha sonra ikinci tekbiri alıp bu tekbirden sonra Allah Resulü, onun pak Ehlibeyt'i, diğer peygamberler ve salih kullara salâvat getirme duasını okumalıdır; sonra üçüncü tekbiri almalı ve sonrasında mümin erkek ve kadınlara mağfîret dileme duasını okumalıdır; sonra dördüncü tekbiri almalı ve söz konusu cenaze, Ehlibeyt'in velayetine inanan birisine ait ise, bu tekbir

137 - El- İstıbsar, c. 1, s. 471, Et Tehzib c. 3, s. 190, El- Vesail, c.3, s. 805.

sonrasında hazır cenaze için mağfiret dileme duasını okumalıdır; sonra beşinci tekbiri almalı ve bu tekbirle birlikte cenaze namazı sonlanmış olur.

Ancak cenaze namazından sonra kısa bir dua da okunarak, cenazenin ruhuna Fatiha okunması, cenaze için orada bulunan kişilerden helallik istenmesi ve cenazenin yerden kaldırılarak götürülmesine kadar orada beklenmesi iyidir.

Ehlibeyt İmamları'ndan gelen hadisler ışığında cenaze namazında okunması en çok tavsiye edilip gelenekleşen dualar şöyledir:

Birinci tekbirden sonra şöyle der:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ إِلَهًا
وَاحِدًا أَحَدًا صَمَدًا فَرْدًا حَيًّا قَيُّومًا دَائِمًا أَبَدًا لَمْ يَتَّخِذْ
صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ،
أَرْسَلَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ
وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ

"Eşhedü en la ilahe illallah; vehdehu

la Şerike leh, ilahen vahiden eheden semeden ferden heyyen geyyumen daimen ebeden lem yettehiz sahibeten vela veleda. Ve eşhedü enne Muhammed'en ebduhu ve resuluhu, erselehu bi'l huda ve dini'l haggi li yuzhirehu ele'ddini kullihi velev kerihe'l müŐrikun."¹³⁸

İkinci tekbirden sonra Şöyle der:

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّآلِ مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ عَلٰى مُحَمَّدٍ
وَّآلِ مُحَمَّدٍ وَّارْحَمْ مُحَمَّدًا وَّآلَ مُحَمَّدٍ، كَاَفْضَلِ مَا
صَلَّيْتَ وَّبَارَكْتَ وَّتَرَحَّمْتَ عَلٰى اِبْرَاهِيْمَ وَّآلِ
اِبْرَاهِيْمَ، اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ، وَّصَلِّ عَلٰى جَمِيْعِ

138 - **Anlamı:** "Tanıklık ederim ki, Allah'tan gayri bir ilah yoktur; O, birdir, tektir, ihtiyaçsızdır, yegânedir, hayat sahibidir, her Şeyi kollayıp koruyandır, süresizdir, ebedidir, ne eŐ, ne de evlat edinmiştir. Ve tanıklık ederim ki; Muhammed O'nun kulu ve Resulüdü; onu hidayet ve hak dîn üzere göndermiŐtir ve müŐrikler hoŐlanmasa da O, bu dini bütün dinlere üstün kılacaktır."

النَّبِيَّاءِ وَالْمُرْسَلِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصِّدِّيقِينَ وَجَمِيعِ
عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ

"Allahumme salli ela Muhammedin ve Al'i Muhammed ve barik ela Muhammedin ve Al'i Muhammed; verhem Muhammeden ve Al'e Muhammed; Ke efzeli ma selleyte ve barekte ve terehhemte ela İbrahim ve Al-i İbrahim; inneke hemidun mecid ve selli ela cemi'il enbiyai ve'l murselin ve'sshuhedai ve'ssiddigin ve cemi'i ibadillahi'ssalihin."¹³⁹

Üçüncü tekbiri aldıktan sonra şöyle der:

139- **Anlamı:** "Allah'ım Muhammed ve Ehlibeyti'ne salât eyle; Allah'ım Muhammed ve Ehlibeyti'ne bereketini indir; Allah'ım Muhammed ve Ehlibeyti'ne rahmetini gönder; İbrahim ve Ehlibeyti'ne ettiğin salât ve indirdiğin bereket ve rahmetin en üstünüyle. Şüphesiz sen övgüye layık ve pek büyüksün. Bütün peygamberlere, resullere, şahitlere, sıdıklara ve bütün Allah'ın iyi kullarına da salât ve rahmetini gönder."

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُسْلِمِينَ
وَالْمُسْلِمَاتِ، الْأَحْيَاءِ مِنْهُمْ وَالْأَمْوَاتِ، تَابِعِ اللَّهُمَّ
بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ بِالْخَيْرَاتِ، إِنَّكَ قَاضِي الْحَاجَاتِ إِنَّكَ
مُجِيبُ الدَّعَوَاتِ، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"Allahummeğfir li'l muminine ve'l
muminat ve'l muslimine ve'l muslimat, el
ehyai minhun ve'l emvat, tabiillahumme
beynena ve beynehum bi'l hayrat inneke
gazil hacat, inneke ela kulli şey'in
gadir."¹⁴⁰

Söz konusu cenaze erişkin bir erkeğe ait
ise dördüncü tekbirden sonra şöyle der:

اللَّهُمَّ إِنَّ هَذَا الْمُسَجَّبِي قُدَّامَنَا عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ
وَإِبْنُ أُمَّتِكَ، نَزَلَ بِكَ، وَأَنْتَ خَيْرُ مَنْزُولٍ بِهِ، اللَّهُمَّ

140 - **Anlamı:** "Allah'ım, bütün mümin erkek ve
kadınları, bütün müslüman erkek ve kadınları bağışla,
onların hayatta olanlarını da vefat eden edenlerini de
affet; Allah'ım bizimle onlar arasındaki hayır ilişkileri
koru; şüphesiz sen dilekleri kabul eden ve her şeye
kadir olansın."

إِنَّكَ قَبِضْتَ رَوْحَهُ إِلَيْكَ، وَقَدْ اِحْتَجَّ إِلَى رَحْمَتِكَ،
 وَأَنْتَ غَنِيٌّ عَنْ عَذَابِهِ، اللَّهُمَّ إِنَّا لَا نَعْلَمُ مِنْهُ إِلَّا
 خَيْرًا، وَأَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنَّا، اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ مُحْسِنًا فَرُدْ
 فِي إِحْسَانِهِ، وَإِنْ كَانَ مُسِيئًا فَتَجَاوَزْ عَنْ
 سَيِّئَاتِهِ، وَاعْفُ رَنَا وَلَهُ، اللَّهُمَّ احْشُرْهُ مَعَ مَنْ
 يَتَوَلَّاهُ وَيُحِبُّهُ، وَأَبْعُدْهُ مِمَّنْ يَتَبَرَّأُ مِنْهُ وَيُبْغِضُهُ،
 اللَّهُمَّ الْحَقُّهُ بِنَبِيِّكَ وَعَرَفْ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ، وَارْحَمْنَا إِذَا
 تَوَفَّيْنَا يَا إِلَهَ الْعَالَمِينَ، اللَّهُمَّ اكْتُبْهُ عِنْدَكَ فِي أَعْلَى
 عِلِّيِّينَ، وَاخْلُفْ عَلَى أَهْلِهِ فِي الْغَابِرِينَ، وَاجْعَلْهُ
 مِنْ رُفَقَاءِ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ، وَارْحَمَهُ وَإِنَّا
 بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، اللَّهُمَّ عَفْوِكَ عَفْوِكَ
 عَفْوِكَ

"Allahumme, inne haze'l musecca
 guddemena ebduke vebnu ebdike vebnu
 emetike, nezele bike ve ente hayru
 menzulin bihi; Allahumme, inneke
 gabezte ruhehu ileyke ve ged ihtace ila
 rehmetike ve ente ğeniyyun en azabihi;
 Allahumme, inna la ne'lemu minhu ille
 hayren ve ente e'lemu bihi minna;

**Allahumme, in kane muhsinen fe zid fi
ihسانيhi ve in kane musien fe tecavez en
seyyiatihî veġfir lena ve lehu;
Allahumme, uħşurhu me'e men
yetevellahu ve yuħibbuhu ve ebi'dhu
mimmen yeteberreu minhu ve
yubġizuhu; Allahumme, elhighu bi
nebiyyike ve errif beynehu ve beynehu;
verhemna iza teveffeytena ya ilahe'l
âlemin; Allahumme, uktubhu indeke fi
e'la illiyyin; vehluf ela ehlihi fi'l ġabirin
vec'elhu min rufegai Muhammed ve
Ali'hittahirin; verhemhu ve iyyana
birehmetike ya erhemerrahimin;
Allahumme, efveke, efveke, efveke."**

(141)¹⁴²

141 - Bihar-ül Envar, c. 81, s. 389.

142 - **Anlamı:** "Allah'ım, bu önümüzdeki örtülü olan cenaze, senin kulundur; senin erkek ve kadın kullarının oğludur; sana dönmüştür; sen ise kendisine dönülenlerin en hayırlısısın; Allah'ım, sana gelmesi üzere onun ruhunu aldın, artık senin rahmetine muhtaç olmuştur; sen ise, ona azap etmeğe muhtaç değilsin;

Sonra beşinci tekbir alınarak namaz sonlandırılır.

Ancak söz konusu cenaze erişkin bir kadın'a ait ise, Arapça'da kadın ve erkek kip ve zamirleri farklı olduğundan dolayı dördüncü tekbirden sonra okunan dua, kadın zamir ve kipleriyle okunmalıdır; yani şöyle denmelidir:

اَللّٰهُمَّ اِنَّ هَذِهِ الْمَسْجَاةُ قَدَّامَنَا اَمَّتْكَ وَاِبْنَةٌ

Allah'ım, biz onun hakkında hayırdan başka bir şey bilmiyoruz; sen ise onu bizden daha iyi tanıyorsun; Allah'ım, iyilerden ise, onun iyiliğini daha da artır ve şayet kötülerden ise, onun kötülüğünden geç; bizi ve onu başışla; Allah'ım, onu dost edindiği ve sevdiği kimselerle birlikte haşret; teberri ettiği ve nefret duyduğu kimselerden ise uzaklaştır; Allah'ım, onu kendi Peygamberine ulaştır ve onları birbiriyle tanıştır; bizim ruhumuzu aldığı zaman ise, bize merhamet et; ey alemlerin İlahı, Allah'ım, onu, kendi katında en yüce olanlardan kıl; onun geride bıraktığı kişilere sen kendin halef ol; onu Muhammed ve pak Ehlibeyti'nin arkadaşlarından kıl; ona da bize de kendi rahmetine yaklaş; ey rahmet gösterenlerin en merhametlisi, Allah'ım, affet, affet, affet."

عَبْدِكَ وَابْنَةَ أَمَتِكَ، نَزَلْتَ بِكَ، وَأَنْتَ خَيْرُ مَنْزُولٍ بِهِ،
 اللَّهُمَّ إِنَّكَ قَبِضْتَ رَوْحَهَا إِلَيْكَ، وَقَدْ اِحْتَجَجْتَ إِلَيَّ
 رَحْمَتِكَ، وَأَنْتَ غَنِيٌّ عَنِ عَذَابِهَا، اللَّهُمَّ إِنَّا لَا نَعْلَمُ
 مِنْهَا إِلَّا خَيْرًا، وَأَنْتَ أَعْلَمُ بِهَا مِنَّا، اللَّهُمَّ إِنْ كَانَتْ
 مُحْسِنَةً فَزِدْ فِي إِحْسَانِهَا، وَإِنْ كَانَتْ مُسِيئَةً
 فَتَجَاوَزْ عَنْ سَيِّئَاتِهَا، وَاعْفِرْ لَنَا وَلَهَا، اللَّهُمَّ
 احْشُرْهَا مَعِ مَنْ تَتَوَلَّاهُ وَتُحِبُّهُ، وَأَبْعِدْهَا مِمَّنْ تَنْبَرُّ
 مِنْهُ وَتُبْغِضُهُ، اللَّهُمَّ أَلْحِقْهَا بِنَبِيِّكَ وَعَرِّفْ بَيْنَهَا
 وَبَيْنَهُ، وَارْحَمْنَا إِذَا تَوَفَّيْتَنَا يَا إِلَهَ الْعَالَمِينَ، اللَّهُمَّ
 اكْتُبْهَا عِنْدَكَ فِي أَعْلَى عِلِّيِّينَ، وَأَخْلَفْ عَلَى أَهْلِهَا
 فِي الْغَابِ رَيْنَ، وَاجْعَلْهَا مِنْ رُفَقَاءِ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ
 الطَّاهِرِينَ، وَارْحَمْهَا وَإِيَّانَا بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ
 الرَّاحِمِينَ، اللَّهُمَّ عَفْوِكَ عَفْوِكَ عَفْوِكَ

"Allahumme, inne hazihi'l müseccat
 guddemena emetuke vebnetu ebdike
 vebnetu emetike; nezelet bike ve ente
 hayru menzulin bihi; Allahumme, inneke
 gabezte ruheha ileyke ve ged ihtacet ila
 rehmetike ve ente ğeniyyun en ezabiha;
 Allahumme, inna la ne'lemu minha illa

hayren ve ente a'lemu biha minna;
Allahumme, in kanet muhsineten; fe zid
fi ihsaniha ve in kanet musieten fe
tecavez en seyyiatiha; veğfir lena ve leha;
Allahumme, uhşurha me'e men
tetevellahu ve tuhibbuhu ve eb'idha
mimmen teteberreu minhu ve tubğizuhu;
Allahumme, elhigha bi nebiyyike ve errif
beyneha ve beynehu; verhemna iza
teveffeytena ya ilahel âlemin;
Allahumme, uktubha indeke fi e'la
illiyyin; vehluf ela ehliha fil ğabirin;
vec'elha min rufekai Muhammed ve
Ali'hittahirin; verhemha ve iyyena
birehmetike ya erhemerrahimin;
Allahumme, efveke, efveke, efveke."¹⁴³

Ancak eğer cenaze, buluğ çağına
erişmemiş olan bir çocuğa ait ise, onun için
herhangi bir günah söz konusu olmadığı

143 - **Anlamı:** Yukarıdaki anlamın aynıdır;
sadece kipler ve zamirler farklıdır ve “oğlu” ifadesi
yerine “kızı” ifadesi kullanılmıştır.

için, dördüncü tekbirden sonra günahların bağışlanması için af dilemek yerine, onun anne ve babasına dua edilmelidir; yani "Allah'ım, biz onun hakkında iyilikten başka bir şey bilmiyoruz, iyilerden ise iyiliğini artır; kötülerden ise, kötülüğünü affet" anlamını ifade eden sözcükler yerine; "Allahım, bu çocuğun vefatını, kıyamet gününde anne ve babası için sevap ve mükâfat vesilesi kıl" şeklinde dua edilmelidir. Arnapça dua şekline gelince, söz konusu cenaze bir erkek çocuğuna ait ise dördüncü tekbirden sonra şöyle denmelidir:

اللَّهُمَّ إِنَّ هَذَا الْمُسَجِّي قُدَّامَنَا عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ
وَابْنُ أُمَّتِكَ، نَزَلَ بِكَ وَأَنْتَ خَيْرُ مَنْزُولٍ بِهِ، اللَّهُمَّ
اجْعَلْهُ لِأَبَوَيْهِ وَلَنَا سَلَفًا وَفَرَطًا وَأَجْرًا بِرَحْمَتِكَ
يَا رَحِمَ الرَّاحِمِينَ.

"Allahumme, inne haze'l müsecca
guddemena ebduke vebnu ebduke vebnu
emetike, nezele bike ve ente hayru

menzulin bihi; Allahumme, ic'elhu li
ebeveyhi ve lena selemen ve fereten ve
ecra; birehmetike ya
erhemerrahimin."⁽¹⁴⁴⁾¹⁴⁵

Söz konusu cenaze baliğ olmayan bir
kız çocuğuna ait ise şöyle denmelidir:

اللَّهُمَّ إِنَّ هَذِهِ الْمُسَجَّاءَ قُدَّامَنَا أُمَّتُكَ وَابْنَتُكَ
عَبْدِكَ وَابْنَةُ أُمَّتِكَ، نَزَلْتَ بِكَ، وَأَنْتَ خَيْرُ مَنْزُولٍ بِهِ،
اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا لِأَبَوَيْهَا وَلَنَا سَلَفًا وَفِرْطًا وَأَجْرًا
بِرَحْمَتِكَ يَا رَحِمَ الرَّاحِمِينَ.

"Allahumme, inne hazihi'l museccat
guddemena emetuke vebnetu ebdike

144 - Nitekim Hz. Ali (a.s) da çocuk cenazesine
namaz kıldırıldığında aynı duayı okurdu. Bkz. Et-
Tehzib c. 3, s. 196, Bihar-ül Envar, c. 81, s. 353, 390.

145 - **Anlamı:** "Allah'ım, bu önümüzde örtülü
olan cenaze senin kulundur; senin erkek ve kadın
kulunun oğludur; sana dönmüştür; sen kendisine
dönülenlerin en hayırlısısın; Allah'ım, onu kendi
rahmetinle ebeveyni ve bizler için, hayır amel, önceden
gönderilen sevap ve mükafat vesilesi kıl; şüphesiz sen
rahmet gösterenlerin en merhametlisisin."

vebnetu emetike nezelet bike ve ente hayru menzulin bihi; Allahumme, ic'elha li ebeveyha ve lena selemen ve fereten ve ecra; birehmetike ya erhemerrahimin."⁽¹⁴⁶⁾¹⁴⁷

Ve Şayet söz konusu cenaze, mezhebini bilmediğimiz veya mustazaf, yani; hakkı anlama imkânına sahip olmayan birisine ait olursa, Ehlibeyt fihı gereğince, bu cenazeye namaz kılarken, dördüncü tekbirden sonra cenazenin kendisine dua edip mağfıret dilemek yerine:

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِلَّذِيْنَ تَابُوْا وَاَتَّبَعُوْا سَبِيْلَكَ وَقِهِمْ
عَذَابَ الْجَحِيْمِ

"Allahummeğfir lilleziyne tabu vettebe'u sebilek ve gihim azebe'l

146 - Bu duaların bir benzeri de az bir farkla yine Bihar-l Envar kitabının 81. cildinin 389. sayfasında yer almıştır.

147 - **Anlamı:** Yukarıdaki anlamın aynısıdır; deĐiŐen sadece erkek ocuk yerine kız çocuğu tabiri ve zamirlerdir.

cehim"¹⁴⁸ şeklinde dua edilmelidir.¹⁴⁹

Yukarıda naklettiğimiz cenaze namazında okunan duaların bir benzeri de İmam Rıza (a.s)'dan rivayet edilmiştir. Hz İmam Rıza (a.s) konuyla ilgili olarak şöyle buyurmuşlardır: "*...Mümin bir insanın cenazesine namaz kılmak istediğinde onun göğsü veya karnı hizasında dur; (niyet ederek) birinci tekbiri almak üzere ellerini kaldır ve tekbir alarak şöyle söyle:*

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ
مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَأَنَّ الْمَوْتَ حَقٌّ وَالْجَنَّةَ حَقٌّ
وَالنَّارَ حَقٌّ وَالْبَعْثَ حَقٌّ، وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ
فِيهَا، وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ

"Eşhedü en la ilahe illallah vehdehu

148- Nitekim bu hususta İmam Bakır ve İmam Sadık (a.s)'dan birçok hadis nakledilmiştir; bkz. Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 187, Bihar-ül Envar, c. 81, s. 375, 390, El-Cevahir, c. 3, s. 768.

149 - **Anlamı:** "Allah'ım, tevbe edip senin yoluna ta-bi olanları affet ve onları cehennem azabından koru."

la Şerike lehu; ve enne Muhammed'en ebduhu ve resuluhu; ve enne'l mevte hakkun; ve'l cennete hakkun; ve'n nare hakkun; ve'l be'se hakkun; ve enne'ssaate atiyetun la reybe fiha; ve ennellahe yeb'esu men fi'l gubur."¹⁵⁰

Sonra ikinci tekbiri al ve Şöyle Şöyle:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَىٰ آلِ مُحَمَّدٍ وَبَارِكْ عَلَىٰ
مُحَمَّدٍ وَعَلَىٰ آلِ مُحَمَّدٍ وَارْحَمْ مُحَمَّدًا وَعَالَ مُحَمَّدٍ، أَفْضَلَ
مَا صَلَّيْتَ وَبَارَكْتَ وَرَحِمْتَ وَتَرَحَّمْتَ وَسَلَّمْتَ عَلَىٰ
إِبْرَاهِيمَ وَعَلَىٰ آلِ إِبْرَاهِيمَ فِي الْعَالَمِينَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

"Allahumme salli ala Muhammed'in ve al'i Muhammed ve barik ala Muhammed'in ve Al'i Muhammed verhem Muhammed'en ve Al'e

150 - **Anlamı:** "Tanıklık ederim ki, Allah'tan gayri bir ilah yoktur; tektir, ortağı yoktur ve tanıklık ederim ki, Muhammed O'nun kulu ve resulüdür ve ölüm haktır, cennet haktır, cehennem haktır, ölümden sonra diriliş haktır ve kıyamet günü mutlaka gelecektir, bunda bir Şüphe yoktur ve Allah mezarda olanları tekrar diriltecektir."

Muhammed; efzele ma salleyte ve barekte ve rehimte ve terehhemte ve sellemte ala İbrahim'e ve Al'i İbrahim fi'l âlemin inneke hemidun mecit"¹⁵¹

Sonra üçüncü tekbiri al ve şöyle söyle:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَلِجَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
وَالْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ، الْأَحْيَاءِ مِنْهُمْ وَالْأَمْوَاتِ،
تَابِعْ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ بِالْخَيْرَاتِ، إِنَّكَ مُجِيبُ الدَّعَوَاتِ
وَوَلِيُّ الْحَسَنَاتِ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

"Allahummeğfir li ve licemi'il müminine ve'l müminat; ve'l muslimine ve'l muslimat; el ehyai minhum ve'l emvat; tabi beynana ve beynenehum bi'l heyrat; inneke mucibud de'evat ve

151 - **Anlamı:** "Allah'ım, Muhammed ve Ehlibeyti'ne salât eyle; Muhammed ve Ehlibeyti'ne bereketini gönder; Muhammed ve Ehlibeyti'ne rahmetini ulaştır; İbrahim ve Ehlibeyti'ne bütün alemlerde salât eylediğin, bereket verdiğin, rahmet gösterdiğin ve selam eylediğinin en üstüniyle; şüphesiz sen övülen ve pek yüce olansın."

veliyi'l hesanat ya erhemer rahimin."¹⁵²

Sonra dördüncü tekbiri al ve şöyle söyle;

اللَّهُمَّ إِنَّ هَذَا عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ وَابْنُ أُمَّتِكَ نَزَلَ
بِسَاحَتِكَ، وَأَنْتَ خَيْرُ مَنْزُولٍ بِهِ، اللَّهُمَّ إِنَّا لَا نَعْلَمُ
مِنْهُ إِلَّا خَيْرًا، وَأَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنَّا، اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ
مُحْسِنًا فَزِدْ فِي إِحْسَانِهِ إِحْسَانًا، وَإِنْ كَانَ مُسِيئًا
فَتَجَاوَزْ عَنْهُ، وَاعْفُ رَنَّا وَلَهُ، اللَّهُمَّ احْشُرْهُ مَعَ مَنْ
كَانَ يَتَوَلَّاهُ وَيُحِبُّهُ، وَأَبْعِدْهُ مِمَّنْ يَتَبَرَّؤُهُ وَيُبْغِضُهُ،
اللَّهُمَّ أَلْحَقْهُ بِنَبِيِّكَ وَعَرَفْ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ، وَارْحَمْنَا إِذَا
تَوَفَّيْنَا يَا إِلَهَ الْعَالَمِينَ

**"Allahume, inne haza ebduke vebnu
ebdike vebnu emetike nezele bisahetike;
ve ente hayru menzulin bihi; Allahumme,
inna la ne'lemu minhu illa heyren ve ente**

152 - **Anlamı:** "Allah'ım, beni ve bütün mümin er-kek ve kadınları, bütün Müslüman erkek ve kadınları affet, onların hayatta olanlarını da olmayanlarını da affet; Allah-ım, bizimle onlar arasında hayır ilişkilerini koru. Şüphesiz sen dualara icabet eden ve iyiliklerin sahibisin ey rahmet gösterenlerin en merhametlisi."

e'lemu bihi minna; Allahumme, in kane muhsinen ve zid fi ihsanihi ihsanen; ve in kane musien fe tecavez enhu; veğfir lena ve lehu; Allahumme, uhşurhu me'e men kane yetevellahu ve yuhibbuhu; ve eb' id'hu mimmen yeteberreuhu ve yubğizuhu; Allahumme, elhighu bi nebiyyike ve errif beynehu ve beynehu; verhemna iza teveffeytena ya ilahe'l âlemin"¹⁵³

153 - **Anlamı:** "Allah'ım, bu kişi senin kulundur; senin erkek ve kadın kullarının oğludur; senin katına dönmüştür; sen ise kendisine dönülenlerin en hayırlısısın; Allah'ım, biz onun hakkında hayırdan başka bir şey bilmiyoruz; sen ise onu bizden daha iyi tanıyorsun; Allah'ım, iyilerden ise, onun iyiliğini daha da artır ve şayet kötülerden ise, onun kötülüğünden geç; bizi ve onu bağışla; Allah'ım, onu dost edindiği ve sevdiği kimselerle birlikte haşret; teberrî ettiği ve nefret duyduğu kimselerden ise uzak tut; Allah'ım, onu kendi Peygamberine vardır ve o ikisini birbirleriyle tanıştır; bizim ruhumuzu aldığı zaman ise bize rahmet göster ey alemlerin İlahi."

Sonra beşinci tekbiri al ve şöyle söyle:

وَتَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الآخِرَةِ
حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

"Rebbena, atine fi'd dünya heseneten ve fi'l ahireti haseneten; ve gina azaben nar"¹⁵⁴

*Bunu söyledikten sonra selam vermemelisin ve cenazenin alınıp taşınmasına kadar yerinde durmalısın..."*¹⁵⁵

Ancak yukarıda da değindiğim gibi, cenaze namazında okunması farz olan özel bir dua yoktur. Önemli olan, cenaze namazı niyetinden sonra tekbirlerin alınması ve her tekbir sonrasında sırasıyla kelime'i şahadet,

Dikkat edilmesi gereken husus şu ki, İmam (a.s) burada duayı erkek kip ve zamirleriyle okumuştur; hiç kuşkusuz söz konusu cenaze bir kadın'a ait olursa, okunan dua da kadın kip ve zamirleriyle okunmalıdır.

154 - **Anlamı:** "Rabbimiz, bize dünyada da iyilik ver, ahirette de iyilik bahşet ve bizi cehennem azabından koru."

155 - Bihar-ül Envar, c. 81, s. 352.

Allah Resulü ve Ehlibeyti'ne salâvat, müminlere rahmet ve vefat eden kişi için mağfiret dilemeyi içeren herhangi bir duanın okunmasıdır.

Yukarıda naklettiğimiz dualar bu husustaki faziletli dualardandır; bu duaları kısaltarak okumak da yeterlidir. Örneğin; cenaze namazı aşağıdaki şekilde kılınsa da yeterlidir:

Birinci tekbirden sonra:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ

"Eşhedu en la ilahe illallah ve eşhedu enne Muhammeden resulullah".¹⁵⁶

İkinci tekbirden sonra:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ

"Allahumme, salli ala Muhammadin

156 - **Anlamı:** "Tanıklık ederim ki, Allah'tan gayri bir ilah yoktur ve tanıklık ederim ki, Muhammed O'nun resulüdür."

ve **Al'i Muhammed"**.¹⁵⁷

Üçüncü tekbirden sonra:

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُؤْمِنَاتِ

"Allahummeğfir li'l muminine ve'l muminat".¹⁵⁸

Dördüncü tekbirden sonra:

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ هٰذَا الْمَيِّتِ

"Allahummeğfir li haze'l meyyit".¹⁵⁹

Söyler ve beşinci tekbirle de namaz sonlandırılır.

Cenaze Namazıyla İlgili Diğer Hükümler

Cenaze namazıyla ilgili bir takım hükümler yukarıda açıklandı. Bu bölümde

157 - **Anlamı:** "Allah'ım, Muhammed ve Ehlibeyti'ne salât eyle (rahmetini indir)."

158 - **Anlamı:** "Allah'ım, mümin erkek ve kadınları bağışla."

159 - **Anlamı:** "Allah'ım, bu ölen kimseyi bağışla."

ise konuyla ilgili diğer bir kısım hükümlere kısaca yer verilecektir.

Her şeyden önce; cenaze namazında niyet etmek farzdır. Yani bütün ibadetlerde olduğu gibi, cenaze namazının da Allah rızası için kılınması gerekmektedir. Cenaze namazının kılınışında gösteriş ve benzeri amaçlar söz konusu olursa, yapılan bu amel, niyetten yoksun sayılır; niyetten yoksun yapılan bir amel ise, İslam dininde ibadet sayılmadığı gibi, batıl ve beyhude bir iş olarak telakki edilir. Dolayısıyla da bu ameli yapan kişinin uhdesinden cenaze namazı yükümlülüğünü kaldırmaz.

Ayrıca kendisine namaz kılınacak olan cenaze de niyette belirtilmelidir; örneğin, "şu önümde hazır bulunan cenazenin namazını kılıyorum" şeklinde, cenaze belirtilmelidir. Zira bu da niyetin diğer bir parçasıdır. Dolayısıyla niyette kimin için kılındığı belirtilmeyen bir cenaze namazı da ibadet sayılamaz.

Keza, cenaze namazının kılınış şekli bölümünde de açıklandığı üzere, cenaze namazının kibleye doğru kılınması zorunludur. Şöyle ki; cenaze namazını kılan kişi, cenazenin yüzü ve arkasına dönük değil de, baş tarafı namaz kılan kişinin sağına gelecek şekilde sırt üstü yere yatırılan cenazenin, sol yanı hizasında durarak, cenaze namazını kılmalıdır. Bu, mümkün olmazsa, sırt üstü yere yatırılan cenazenin sağ yanı hizasında kibleye doğru durmalıdır. Dolayısıyla kasıtlı olarak, kible dışındaki bir tarafa yönelik veya cenazenin yüzüne ya da arkasına dönük kılınırsa, bu cenaze namazı geçersizdir.

Çünkü Allah Resulü ve Ehlibeyt İmamları'nın cenaze namazıyla ilgili emir ve uygulamaları hep bu doğrultuda olmuştur. Öyle ki, darağacında asılı vaziyette olup, darağacından indirilerek normal şekilde namazının kılınması mümkün olmayan ve bu şekiliyle cenaze namazı kılınması zorunda kalınan bir

cenazenin namazının bile, mümkün olduğu kadar, kibleye doğru kılınmasına dikkat edilmesi gerektiği, Ehlibeyt İmamları'ndan gelen hadislerde emredilmiştir.

Ebu Haşim el-Caferi şöyle diyor: İmam Rıza (a.s)'a; darağacında asılı vaziyette olarak cenaze namazı kılınması zorunda kalınan cenazenin bu yöndeki hükmünü sordum. İmam (a.s) şöyle buyurdular: "*...Cenazenin yüzü kibleye doğru ise, onun sağ omuzu hizasında dur; kafasının arkası kibleye doğru ise, onun sol omzu hizasında dur. Zira doğuyla batı arası kabledir. Sol omuzu kibleye doğru ise onun sağ omuzu hizasında dur. Sağ omuzu kibleye doğru ise onun sol omzu hizasında dur; böylece duruma göre omuzlarına doğru, doğru vaziyette durmaya özen göstererek, yüzünün kibleye doğru olacak şekilde doğuyla batı arasına gelmesine dikkat et ve onun yüzüne*

veya arkasına doğru durma. ¹⁶⁰

Hadisin içeriğinden de açıkça anlaşıldığı üzere, İmam (a.s), mümkün olduğu kadar kılınan namazın kibleye doğru olmasına ve cenazenin omuzu hizasında durulmasına özen göstermesi gerektiğini emretmektedir.

Cenaze hükümleri kapsamında Allah Resulü ve Ehlibeyt İmamları'nın emrettiği ve şimdiye kadar bütün müslümanların uyguladığı diğer bir hüküm ise, cenaze namazının ayakta kılınması hükmüdür. Ama ayakta kılınması mümkün olmazsa, cenaze namazının, günlük namazlarda olduğu gibi, oturduk halde ve bu da mümkün olmazsa, uzanık olarak kılınması gerekmektedir.

Bu yöndeki diğer bir hüküm ise, önceki bölümlerde açıklandığı üzere, cenaze namazında abdestli olma şartı ve zorunluluğu bulunmamasına rağmen, cenaze namazı kılan

160 - Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 215, Bihar'ül Envar, c. 82, s. 4, El- Vesail, c. 3, s. 812.

kişinin üzerinde bulunan giysilerin, cenaze namazı kılınan yerin ve cenaze kefeninin mubah, yani helal olması şarttır. Dolayısıyla cenaze namazı kılan kişinin giysileri ya da cenaze namazı kılan kişinin veya cenazenin bulunduğu yer veyahut cenazenin kefeni gasbi olursa, kılınan cenaze namazı geçersizdir. Nitekim böyle bir halde yapılan normal dua ve zikirler de batıl ve geçersizdir.

Cenaze hükümleri kapsamında, Ehlibeyt fıkhında aranan diğer bir şart ise cenaze ile cenaze namazı kılan kişinin arasında perde ve benzeri herhangi bir engel olmaması şarttır.

Ayrıca buna ilaveten, aralarında halk arasında gelenekleşen normal mesafenin üzerinde bir uzaklık da olmamalıdır.

Dolayısıyla Ehlisünnet mezheplerinde cevaz verilen, uzaktaki bir cenazeye giyaben cenaze namazı kılma hükmü, Ehlibeyt fıkhında geçersizdir. Zira Allah Resulü ve Ehlibeyt İmamları'nın birçok

ashabının uzak yerlerde vefat ettikleri bilinmesine rağmen, ne Allah Resulünün ne de Ehlibeyt imamları'nın bunların cenazelerine gıyaben cenaze namazı kıldıkları rivayet edilmemiştir.

Cenaze hükümleriyle ilgili, Ehlibeyt fikhında uyulması gereken diğer bir hüküm ise, cenazeye gusül ve yerine göre teyemmüm verildikten ve kefenldikten sonra cenaze namazının kılınmasıdır; bunlar yapılmadan önce cenaze namazı kılınmaz.

Nitekim Allah Resulü, Ehlibeyt İmamları ve bütün Ehlibeyt Ekolü izcilerinin şimdiye kadarki uygulamaları da bu doğrultuda olmuştur.

Ayrıca bunlardan birinin imkân haricinde olması, diğer işlemlerin yükümlülüğünü kaldırmaz. Dolayısıyla bir cenazeye gusül veya yerine göre, gusül yerine teyemmüm verilmesi mümkün olmazsa, bu işlemler yapılmaksızın kefenlenmeli ve cenaze namazı kılındıktan sonra toprağa verilmelidir.

Aynı şekilde kefenlemek de mümkün olmazsa, bu durumda avret mahalli ot ve benzeri şeylerle kapatılmalı ve cenaze namazı kılındıktan sonra toprağa verilmelidir.

Yeri gelir de bir cenazenin, gusül ve kefenleme işlemlerinin imkânsızlığına ilaveten defnedilmesi bile mümkün olmazsa, yine de cenaze namazı kılındıktan sonra o haliyle bırakılmalıdır.

Sonuç olarak, bu farzların herhangi birisinin uygulanamaz olması, geri kalanının yükümlülüğünü düşürmez ve geri kalanlarından uygulanabilir olanı yerine getirilmelidir.

Ammar bin Musa şöyle diyor: Hz. İmam Cafer Sadık (a.s)'a; "Yolculuk esnasında deniz kıyısında ilerlerken, denizin kıyıya attığı, çıplak bir cenazeyle karşılaşan ve üzerlerindeki giymiş oldukları tek bir giysiden başka cenaze için kefen yapabilecekleri herhangi bir fazla giysileri de olmayan kimselerin, bu cenazeye nasıl namaz kılmaları gerektiğini sordum. İmam

(a.s): *"Cenazeyi defnedecekleri bir çukur kazmalıdırlar; cenazeyi mezarı olacak bu çukura koyduktan sonra avret yerini ot, taş ve benzeriyle örtmelidirler. Ardından ona namaz kılmalıdırlar; sonra da (üzerine toprak döküp) cenazeyi defnetmelidirler"* buyurdular. Ben: "Defnettikten sonra bu cenazeye namaz kılmak doğru olmaz mı?" diye sordum. İmam (a.s): *"Hayır; cenazeye toprağa verildikten sonra veya çıplak iken namaz kılınamaz"* buyurdular."¹⁶¹

Muhammed bin Müslim şöyle naklediyor; Hz. İmam Rıza (a.s)'a: "Gemileri parçalandıktan sonra sahile çıkmayı başarıp da sahilde ilerlerken denizin çıplak olarak sahile atmış olduğu bir cenazeyle karşılaşan ve kendilerinin de kendilerini örttükleri peştamal ve mendil gibi şeylerden başka o cenazeyi kefenleyebilecekleri herhangi bir elbiseleri

161 - Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 214, El- Vesail, c. 3, s. 813.

olmayan kişilerin çıplak olan bu cenazeye nasıl namaz kılmaları gerektiğini sordum. İmam (a.s) şöyle buyurdular: *"Cenazeyi kefenleyebilecekleri herhangi bir giysileri olmadığına göre, sadece bir mezar çukuru kazıp, cenazeyi o haliyle mezara koymalıdırlar. Ardından avret mahallini, bitki, taş veya toprakla örttükten sonra ona namaz kılmalıdırlar"* buyurdular. Ben: *"Cenazeyi toprağa verdikten sonra ona namaz kılamazlar mı?"* diye sorunca İmam (a.s): *"Hayır; böyle bir şey, (defnedildikten sonra namaz kılmak) bir kişi için caiz olacak olsaydı; Allah Resulü için caiz olurdu; cenazeye, ne defnedildikten sonra ne de çıplak iken namaz kılınamaz"* buyurdular."¹⁶²

Ehlibeyt İmamlarından gelen mütevatir hadislerde, ibadetlerin ifasında Ehlibeyt'in velayetini kabul etmek bir ön şart olarak

belirtildiğinden dolayı, Ehlibeyt fihı gereğince cenaze namazını kılan kişinin, Oniki İmamların (a.s) imametine inanıyor olması şarttır. Dolayısıyla Oniki İmamların imametine inanmayan Sünni Müslümanların, Ehlibeyt izcisi kişilerin cenazelerine kılacağı cenaze namazı yeterli değildir ve bu görevi Ehlibeyt mektebi izcilerinin boynundan kaldırmaz.¹⁶³

Bu nedenle, bazı cemevlerinde yapıldığı gibi, Sünni imamlara kıldırılan cenaze namazı ve yaptırılan cenaze gusül ve kefin işlemi, İmam Cafer-i Sadık (a.s) buyruğu gereğince, geçersiz olmasıyla birlikte, bu görevi, orada bulunan Ehlibeyt izcilerinin boynundan da düşürmemektedir.

Ehlibeyt fihında cenaze namazını kılan kişinin erkek olması gerekmiyor; dolayısıyla erkeklerin bulunduğu yerlerde dahi, kadın bir mükellefin kılmış olduğu cenaze namazı,

erkeklerin boynundan bu sorumluluğu kaldırmak için yeterlidir; ama erkek ve kadınlar birlikte namaz kılmak isterlerse, kadınların, erkeklerin arkasında saf tutması gerekiyor.

Hz. İmam Cafer-i Sadık (a.s)'a; kadınların cenaze namazı kılıp kılamayacakları sorulunca şöyle buyurmuşlardır:

"Kadınların cenaze namazı kılmasının sakıncası yoktur. Hz. Fatima (a.s) da eşliğindeki kadınlarla birlikte ablası Zeyneb'in¹⁶⁴ cenazesine namaz kıldılar."¹⁶⁵

¹⁶⁴- İmam Sadık (a.s)'ın bu hadisinde Hz. Fatime'nin ablası olarak adlandırılan Zeynep isimnedi hanımefendinin, Hz. Fatime'nin baba tarafından olan kız kardeşi olduğu kesin değildir. Çünkü tarihi bilgiler açısından Allah Resulünün Hz. Fatime dışında kendi soyundan olan kızı olduğu konusu kesin olmayıp kuşku bir konudur. Aksine, tarihi araştırmalar, halk arasında genellikle Hz. Resulullah'ın kızları olarak anılan Hz. Fatime dışındaki Zeynep ve keza, üçüncü halife Osman'la evlendirildikleri bilinen, Rukeyye ve Ümmü Gülsüm isimlerindeki hanımefendilerin, aslında Allah Resulünün öz kızları olmadığını göstermektedir. Bu araştırmalar ortaya koymuştur ki; bu

Yine, o hazrete aralarında erkek bulunmadığı zaman kadınların nasıl cenaze

hanımefendiler, ya Hz. Hatice'nin önceki kocasından olan kızlarıdır. Bu ihtimal, Hz. Hatice'nin Allah Resülüyle evlenmeden önce başka birisiyle evlenmiş olduğu görüşüne dayalıdır. Ya da bu değerli hanımefendiler, Hz. Hatice'nin evinde yaşayıp büyüyen kız kardeşinin çocuklarıdır. Bu görüşü ise, Hz. Hatice'nin Allah Resülüyle evlenmeden önce bekâr olduğunu savunan tarihi araştırmacılar ileri sürmüşlerdir.

Ancak her halukarda bu hanımefendiler Hz. Fatime'nin baba tarafından kardeşi olan öz ablaları değildir ve onlara Allah Resulünün kızları denmesi ve keza Hz. Fatime'nin onlara abla diye hitap etmesi, onların, Hz. Hatice'nin Allah Resülüyle evlenmesinden sonra bizzat o hazretin evinde ve terbiyesi altında büyümelerinden kaynaklanmıştır.

Birçok büyük Ehlibeyt âlimi, bu görüşü benimsemiş ve bunu ispat eden birçok tarihi belge ortaya koymuştur.

Bu konuda daha detaylı bilgi için büyük araştırmacı Seyit Murtaza Amili'nin yazmış olduğu; "es-Sahih Min Siretü'n-Nebi" ve "Benatü'n-Nebi" gibi tarihi kaynaklara muracaat edilmelidir.

¹⁶⁵- El- İstıbsar; c. 1, s. 485.

namazı kılmaları gerektiği sorulunca; *"Tamamı bir safta durmalıdır ve hiçbirisi öne geçmemelidir"* buyurmuşlardır. Günlük farz namazlarda da kadınların birbirine imamet yapıp yapamayacakları sorulunca ise; *"Evet yapabilirler"* cevabını vermişlerdir.¹⁶⁶

Keza; Cabir'in nakline göre İmam Muhammed Bakır (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Erkek olmadığı yerde kadınlardan birisi ortada, diğerleri de onun sağ ve sol tarafında aynı hizada saf tutmalı ve safın orta yerinde duran o kadın niyet edip tekbirleri sırasıyla yerine getirmeli ve bu şekilde namazı eda etmelidirler."*¹⁶⁷

Ehlibeyt fikhında; her ne kadar cenaze namazı bütün mükellefler üzerine kifai olan bir farz olsa da; ancak cenazenin diğer işlemlerinde olduğu gibi, namazını kılmak

166 - Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 179, Menla Yahzur, c. 1, s. 17, El- Vesail. C. 2, s. 803.

167 - Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 179, Menla Yahzur, c. 1, s. 17, 103, El- Vesail. C. 2, s. 804.

konusunda da cenazeden; miras almada öncelikli olan velisi, diğer insanlardan önceliklidir. Dolayısıyla eğer cenazenin öncelik sahibi olan velisi, bizzat kendisi cenaze namazını kılmak ister veya başka birisini cenaze namazını fûrada veya cemaatle kıldırmak üzere öne geçirirse, hiç kimse onu engelleme hakkına sahip değildir. Dahası, diğer kişiler, ancak cenazenin velisinden izin alarak cenaze namazını kılabilirler. Ancak vefat etmiş olan bir kadının cenaze namazını kılmak hususunda kocası; o kadının anne, baba, evlat ve kardeş de dâhil olmak üzere bütün akrabalarından önceliklidir.

İmam Cafer-i Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Cenaze namazını, cenazeye en yakın olan kişi kılmalı veya dilediği kişiyi namaz kılmak üzere görevlendirmelidir."*¹⁶⁸

168 - Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 177, Et Tehzib c. 3, s. 205, El- Vesail; c. 2, s. 801.

İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuşlardır:
*"Bil ki; cenazeye namaz kılmak hususunda cenazenin velisi veya cenaze velisinin öne geçirmiş olduğu kişi, herkesten daha önceliklidir."*¹⁶⁹

Ebu Basir şöyle diyor: Hz. İmam Cafer-i Sadık (a.s)'a: "Vefat eden bir kadına cenaze namazı kılmak için kim öncelik taşır?" diye sordum. İmam: (a.s): "Kocası" buyurdular. Ben: "Koca, baba ve oğuldan da mı önde gelir?" diye sordum. İmam (a.s): "Evet, ona gusül de verebilir" buyurdular."¹⁷⁰

Yine, İmam Cafer-i Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: "Koca, karısını mezara koyuncaya dek herkesten önceliklidir."¹⁷¹

169 - Bihar-ül Envar, c. 81, s. 352.

170 - Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 177, Menlayahzuruhu'l Fakih, c. 1, s. 102, El- İstibsar, c. 1, s. 486, Et Tehzib c. 3, s. 203, El- Vesail; c. 2, s. 802.

171- Furu'ul Kâfi, c.3, s.194, El- Vesail; c.2, s.802.

İmam Muhammed Bakır (a.s) ise şöyle buyurmuşlardır: *"Kadına namaz kılmak hususunda kocası herkesten önceliklidir."*¹⁷²

Ehlibeyt fikhında; mükelleflerin içerisinde birisi veya bir grubu cenaze namazını doğru bir şekilde yerine getirmediği sürece, mükelleflerin tamamı bu yükümlülük açısından sorumlu sayılırlar; onlardan birisi veya bir grubu bu görevi yerine getirmesiyle de bu yükümlülük, onların tamamının üzerinden kalkmış olur.

Ancak kılınmış olan bir cenaze namazının doğru kılınıp kılınmadığından şüphe edilirse, namazın doğru kılındığı varsayılmalı ve böylesi bir durumda cenaze namazının yeniden kılınmasına gerek yoktur. Ama eğer aslen cenaze namazının kılınıp kılınmadığından şüphe edilir veya kesinlikle kılınmamış olduğu anlaşılırsa,

mutlaka söz konusu cenazenin önce cenaze namazı kılınmalı ve ardından toprağa verilmelidir; toprağa verilmiş ise de çürümediği sürece, mezarı açılmaksızın, kible şartına uyularak, mezarı üzerinde cenaze namazı kılınmalıdır.¹⁷³

Cenaze Namazının Sünnetleri

Ehlibeyt fikhında; cenaze namazının uyulması tavsiye edilen bir kısım sünnetleri de vardır ki bunların önemli bölümünü aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz:

- 1- Cenaze namazı kılan kişinin, niyet öncesinde üç defa: "Es-Salât" demesi
- 2- Cenaze namazı kılan kişinin abdestli olması
- 3- Cenaze namazı kılan kişinin, erkek cenazenin karnı hizasında; kadın cenazenin ise göğsü hizasında durması
- 4- Cenaze namazı kılan kişinin,

ayakkabılarını ve çorabını çıkarıp yalın ayakla namaz kılması

5- Cenaze namazında tekbirleri alırken, özellikle de birinci tekbiri alırken ellerin kulak hizasına kadar yukarı kaldırılması

6- Mescid-ül Haram hariç, cenaze namazının cami içerisinde kılınmaması

7- Cenaze namazının, cenaze namazları için hazırlanmış olan özel bölmede kılınması

8- Cenaze namazının cemaatle kılınması

9- Cenaze namazı bittikten sonra, cenaze namazını kıldırın imamın, cenazenin alınmasına kadar yerinde beklemesi.

Cenazenin Toprağa Verilmesi

Ehlibeyt fıkhında; müslüman ve müslüman hükmünde olan bütün cenazelerin, yırtıcı hayvanlardan korunacak ve kokunun dışarı sızmasını önleyecek

şekilde yerde kazılan mezar içerisinde, açıklanacak usule uygun olarak defnedilmesi, ölümden haberdar olup da buna gücü yeten bütün mükellef müslümanlara kifai olarak farzdır. Dolayısıyla mükelleflerin bir bölümü, bu görevi yerine getirdiği takdirde, tamamının üzerinden bu sorumluluk kalkmış olur; aksi halde tamamı suç işlemiş sayılır. Buna göre cenazenin öylece yerde konup, üzerinin toprak, taş ve benzeri şeylerle kapatılması yahut bir duvar veya kaya parçası altına yerleştirilmesi veya bir tabut içerisinde saklanması caiz değildir.

Hz. İmam Rıza (a.s) cenazeyi defnetmenin hikmetini şöyle açıklamışlardır: *"Hayatta olanların, cenazenin kokuşup dağılmasına ve bundan mütevellit kötü görünüm ve kötü koku salgılamasına şahit olmamaları; onun bu kötü koku ve kokuşmasından rahatsızlık duymamaları ve ona ulaşan bozuşmalar*

*gizlenerek, dostlarının üzülmesinin düşmanlarının da sevinmesinin önüne geçilmesi için, insanlar cenazeyi defnetmekle yükümlü kılındılar."*¹⁷⁴

Denizde vefat eden kişinin cenazesinin karaya götürülerek defnedilmesi, cesedin kokuşması ve benzeri nedenlerle mümkün olmazsa, gusül, hanut, kefen ve namaz işlemleri yapıldıktan sonra, cenaze, suda batacak şekilde bir tabut ve benzeri bir şey içine koyulduktan veya ayaklarına taş ve benzeri ağır bir nesne bağlandıktan sonra denize bırakılmalıdır.

Karada defnedildiği takdirde düşmanları tarafından mezarından çıkarılarak saygısızlığa maruz kalabileceğinden endişe duyulan cenaze de aynı şekilde denize bırakılmalıdır.

İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuşlardır:
"Denizde vefat eden kişinin gusül, hanut ve kefen

174- Bihar-ül Envar, c.82, s.46, El-Vesail, c.2, s.819

işlemleri yapıldıktan sonra cenaze namazı kılınmalı ve ardından ayağına bir taş bağlanarak denize bırakılmalıdır."¹⁷⁵

İmam Cafer-i Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Denizde iken gemide vefat eden kişinin cenazesi karaya taşınamıyorsa, gusül verilip kefenlendikten sonra namazı kılınmalı ve ardından denize bırakılmalıdır."*¹⁷⁶

Yine, İmam Cafer-i Sadık (a.s) başka bir hadiste: *"Denizde iken gemide vefat eden kişinin cenazesine ne yapılmalıdır?"* sorusuna, şöyle cevap vermişlerdir: *"Çuval gibi bir şeye konduktan sonra ağzı bağlanarak denize bırakılmalıdır."*¹⁷⁷

Emevî zulmüne karşı kıyam eden, Hz. İmam Zeynulabidin'in oğlu Zeyd, şehit

175 - Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 214, Bihar-ül Envar, c. 82, s. 2, 9, El Vesail, c. 2, s. 867, Menlayahzuruhu'l Fakih, c. 1, s. 96, El İstıbsar, c. 1, s. 215.

176 - Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 214, El Vesail, c. 2, s. 867, El İstıbsar, c. 1, s. 215.

177 - Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 213, El Vesail, c. 2, s. 875, El İstıbsar, c. 1, s. 216.

edildiğinde yaranlarınca Fırat nehri kıyısında bulunan bir yerde toprağa verilmiştir. Ancak daha sonra onun toprağa verilen naşı, Emevi yöneticilerce defnedildiği yerden çıkarılıp önce Kufe şehrinin kapısında asılmış, ardından ise yakılmıştır. Bunun üzerine, İmam Cafer-i Sadık ile şehit Zeyd'in yaranlarından olan Süleyman bin Halid arasında şöyle bir diyalog geçmiştir:

İmam (a.s): *"Sizi amcam Zeyd'in naşını orada defnetmeğe iten sebep neydi?"*

Süleyman: "Onlar (Emevi casusları) bizi gözetiyorlardı;

İmam (a.s): *Defnettiğiniz yerle Fırat nehri arasında ne kadar bir mesafe vardı?"*

Süleyman: "Bir taş atımı kadar" cevabını verince; İmam (a.s): *"Suphanallah; o halde neden naşına bir demir parçası bağlayarak Fırat suyuna bırakmadınız? Böyle yapsaydınız daha iyi olurdu"*

buyurmuşlardır."¹⁷⁸

Cenazenin yüzü kibleye doğru olacak şekilde defnedilmesi farzdır. Buna göre, Kâbe'nin kuzeyinde bulunan yaşadığımız bu bölgelerde, cenazenin başı batıya, ayakları ise doğuya gelecek şekilde sağ omuzu üzerine yatırılarak defnedilmesi gerekmektedir. Başı kesilerek alınmış olan bir ceset veya gövdesi bulunmayan yalnızca bir baş da aynı hükme tabidir.

İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuşlardır:

*"Allah Resulü, Abdülmüttelip ailesinden olan bir cenazenin defin işleminde hazır bulunmuşlardı. Cenazeyi mezara indirdiklerinde Allah Resulü: "Cenazeyi kibleye doğru, sağ omuzu üzerine yatırın; yüzüstü veya sırtüstü yatırmayın" buyurdular."*¹⁷⁹

İmam Cafer-i Sadık (a.s) cenazenin

178 - El Vesail, c. 2, s. 867.

179 - El- Müstedrek, Ebvab-ut Defin'den 51. bab, 1. hadis.

defni hususunda şöyle buyurmuşlardır:

*"Cenazeyi mezara koyarken onu kibleye doğru sağ omuzu üzerine yatırın, kefeninin düğümlerini çözün ve yüzünü toprak üzerine koyun."*¹⁸⁰

Âlâ bin Seyyabe şöyle diyor: Hz. İmam Cafer Sadık (a.s) başı kesik olan bir maktulun defni hususunda bana şöyle buyurdular: *"Mezara girip, cenazenin baş ve gövdesini aldıktan sonra, onu mezar içerisinde yüzü kibleye gelecek şekilde yerleştirmelisin."*¹⁸¹

Cenazenin kefenlenmesi bölümünde de açıklandığı üzere, Ehlibeyt fikhında; cenazenin mezar yeri, mezarın sağlamaştırılması ve yerine göre denize bırakmak masrafları gibi, cenazenin defin

180 - Bihar-ül Envar c. 82, s. 57, El- Müstedrek, Ebvab-ut Defin'den 19. bab, 2. hadis, Tehzib'ül Ahkâm, c.1, s. 450, 457.

181- Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 214, El Vesail, c. 2, s. 885.

giderleri geride bırakmış olduğu malın aslından alınmalıdır. Bu hususla ilgili bir kısım delillere kefen bölümünde işaret edilmiştir.

Ehlibeyt fikhında; cenazeden ayrılan tırnak, diş ve kıllar dâhil tüm parçalar cenazeye birlikte defnedilmelidir.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır:

*"Cenazeden ayrılan kıl ve tırnağa dokunulmamalıdır ve eğer cesetten bir şey kopup da düşerse, onu cenazenin kefenine koyun."*¹⁸²

Konuyla ilgili geniş açıklama ve deliller elinizdeki bu kitabın "cenazenin gusül ve namazı" bölümünde yer almıştır.

Ehlibeyt fikhında; aşağıda zikredilen istisna durumlar haricinde, defnedilmiş olan bir cenazenin mezarının açılması haramdır.

a) Çok uzun bir zaman geçmesi sonucunda cenazenin tamamıyla çürüyüp

toprağa dönüştüğü yönünde yakın oluşursa.

Ancak söz konusu mezar, peygamber, imam, şehit veya Allah'ın salih bir kuluna ait ise vefat tarihinin üzerinden asırlar geçse bile açılması caiz değildir.

b) Cenaze, kasıtlı olarak veya kasıtsızca mülkiyeti veya menfaati başkasına ait olan bir yere, sahibinin rızası alınmaksızın defnedilmişse.

Ancak yerin sahibi ücret karşılığında veya ücretsiz olarak cenazenin o yerde kalmasına izin verirse, mezarın açılması ve cenazenin oradan çıkarılması caiz değildir.

c) Bozulmamış olması ve saygısızlık olmaması kaydıyla; mazeretsizce gusülsüz, kefensiz veya hanutsuz defnedilen bir cenazenin, bu işlemlerin yapılması için.

Ancak geçerli bir mazeret sebebiyle bu hususta bir eksiklik olmuşsa, mazeret kalktıktan sonra bu işlemlerin yapılması amacıyla mezarın açılması caiz değildir. Keza, cenaze namazı kılınmaksızın

defnedilen bir cenazenin de namazını kılmak amacıyla mezarından çıkarılması caiz değildir; aksine bu durumda cenaze namazı, mezar üzerinde kılınmalıdır.¹⁸³

d) Herhangi bir hakkın ispatı, cenazenin görülmesini gerektiriyorsa.

e) Cenaze, çöplük yeri gibi kendisine saygısızlık sayılan bir yerde defnedilmişse.

f) Cenaze, yırtıcı hayvanlar, sel ve benzeri doğal afetler veya düşmanların zarar verebileceği endişesi duyulan bir yerde defnedilmişse.

g) Vefat eden şahıs, cenazesinin kutsal mekânlardan birinde toprağa verilmesini vasiyet ettiği halde, kasıtlı olarak başka bir yerde defnedilmişse. Ancak cenazenin bozulmamış olması kaydıyla.

Definle İlgili Sünnetler

1- Tabutun arkasında veya yanında yürümek

suretiyle cenaze merasimine katılmak ve cenazenin taşınması sırasında tabutun ön sağ köşesinden başlayarak tabutun dört köşesinden tutup cenazenin taşınmasına yardımcı olmak.

İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Cenaze merasimine katılan kişiye, yüce Allah dört açıdan sevap yazar; bir sevap cenazeye eşlik ettiği için, bir sevap ona namaz kıldığı için, bir sevap defnedilinceye kadar beklediği için, bir sevap da baş sağlığında bulunduğu için."*¹⁸⁴

İmam Muhammed Bakır (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Bir müslümanın cenaze merasimine katılan kişiye kıyamet gününde dört şefaathakki verilir ve cenaze merasimi boyunca vefat eden kiş için hangi dua'da bulunursa, bir melek de "bu dua aynen senin için de kabul olsun" şeklinde onun hakkında*

184 - Furu'ul Kâfi c. 3, s. 173, Menlayahzuruhu'l Fa-kih, c. 1, s. 99, El Vesail- c. 2, s. 822, Bihar-ül Envar, c. 81, s. 268, Tehzib'ül Ahkâm, c.1, s. 455.

*dua eder."*¹⁸⁵

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır:

*"Cenazenin taşınması sırasında, onun arkasında yürümek iki yanında yürümekten daha iyidir."*¹⁸⁶

İmam Muhammed Bakır (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Cenazenin taşınması sırasında cenazenin iki yanı ve arkasında yürüyün."*¹⁸⁷

İmam Muhammed Bakır (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Yüce Allah, tabutun dört köşesinden tutup da cenazenin taşınmasına yardım eden kişinin kırk büyük günahını bağışlar."*¹⁸⁸

İmam Musa Kazım (a.s) şöyle

185 - Furu'ul Kâfi c. 3, s. 173, El Vesail- c. 2, s. 821, Bihar'ül Envar c. 81, s. 257, Tehzib'ül Ahkâm, c.1, s. 455.

186 - Furu'ul Kâfi c. 3, s. 169, Menlayahzuruhu'l Fa-kih, c. 1, s. 100, El Vesail- c. 2, s. 824.

187 - Furu'ul Kâfi c. 3, s. 169.

188 - Furu'ul Kâfi c. 3, s. 174, El Vesail- c. 2, s. 828, Tehzib'ül Ahkâm, c.1, s. 454.

buyurmuşlardır: *"Cenazenin taşınmasıyla ilgili sünnet, sağ omzunla tabutun sol ön köşesinden başlayarak, aynı hizanın arka köşesine geçmek ve ardından da sol tarafında kalan ön sağ köşesine gelinceye kadar, tabutun bütün köşelerinden tutarak taşımaktır."*¹⁸⁹

2- Cenazenin hızlıca değil de, yavaş yavaş mezara indirilmesi.

Bu nedenle cenaze, mezara bir kaç metre mesafe kaldığında yere konup kısa bir süre beklenir, ardından oradan da alınıp biraz daha mezara yaklaştırılarak tekrar yere konur ve üçüncü defada mezarın kenarına kadar getirilir.

Ayrıca erkek cenazesinin, mezarın ayakucu tarafından, cenazenin baş tarafından başlayarak, kadın cenazesinin ise mezarın kible yönü tarafından, enlemesine mezara indirilmesi sünnettir.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır:

189 - Furu'ul Kâfi c. 3, s. 168, El Vesail- c. 2, s. 829, El İstıbsar, c. 1, s. 216, Tehzib'ül Ahkâm, c.1, s. 453.

*"Cenazeni birden bire ansızın mezara itme, hazırlanabilmesi için, mezara bir iki arşın kala onu yere koy."*¹⁹⁰

Diğer bir yerde ise şöyle buyurmuşlardır:

"Cenaze, mezara getirilirken aceleyle ansızın mezara indirilmemelidir; zira mezar, çok büyük korkuları barındıran bir yerdir. Cenazeyi taşıyan kişiler de sırların açığa çıkacağı günün zorluklarından Allah'a sığınmalıdırlar. Mezara yaklaşırken cenazeyi mezarın yakınında yere koysunlar, sonra oradan alıp biraz daha yaklaştırsınlar ve vefat eden kişinin, kendisini mezara hazırlayabilmesi için biraz beklesinler. Sonra da cenazeyi alıp mezarın kenarına kadar getirsinler. Ardından ise cenaze velisinin görevlendirmiş olduğu kişi, cenazeyi mezara indirsin. Cenazeyi mezare indirme işini, bir kişi yapabilceği gibi, bir kaç kişi de üstlenebilir.

Cenaze mezara indirildiğinde ise;

190 - Furu'ul Kâfi c. 3, s. 191, Bihar-ül Envar, c. 82, s. 54, El Vesail- c. 2, s. 838.

"Allah'ım, bu mezarı cennet bahçelerinden bir bahçe kıl, ateş kuyularından bir kuyu değil" denerek, dua edilir. "¹⁹¹

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuşlardır: *"Her şeyin bir kapısı vardır; mezarın kapısı ise ayakucudur. Ancak kadın cenazesi kible tarafından enlemesine, erkek cenazesi ise, mezarın ayakucundan, cenazenin baş tarafından başlamak suretiyle mezara alınmalıdır.*

*Cenaze velisinin görevlendirmiş olduğu kişi ise, dilerse tek başına, dilerse de yanına başka birisini de alarak (cenazeyi almak üzere) mezara girmelidir."*¹⁹²

İmam Cafer-i Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Her şeyin bir kapısı vardır, mezarın kapısı ise ayakucu tarafıdır. Dolayısıyla, cenazeyi mezara koyarken*

191 - Menlayahzuru'u'l Fakih, c. 1, s. 107, El Vesail- c. 2, s. 838.

192 - Bihar-ül Envar, c. 82, s. 57, Furu'ul Kâfi c. 3, s. 193.

mezarın ayakucundan koymalısın.

Ölen kişi (kıyamet gününde yeniden dirilip de) mezardan çıktığında da mezarın ayakucundan çıkacaktır.

*Ayrıca cenaze, mezara konup, üzeri toprakla örtülünceye dek de ona dua edilmeli ve mezarının üzeri musattah kılınmalıdır."*¹⁹³

*Diğer bir yerde ise İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: "Erkek cenazesi mezarın ayakucundan mezara indirilmelidir; kadın cenazesi ise, enlemesine kible yönünden mezara indirilmelidir..."*¹⁹⁴

3- Cenaze mezara konduktan sonra kefen bağlarının çözülmesi.

Cenaze yüzünün açılması ve cenaze yüzünün, mezarın baş tarafında topraktan yapılmış olan yastığın üzerine konması.

Cenazenin mezarda sırtı üstüne dönmesini

193 - El Vesail- c. 2, s. 849.

194- Bihar-ül-Envar, c.82, s.22, El-Vesail, c.2, s.849

engellemek için arkasına kerpiç, taş ve benzeri şeyler konması.

Ebu Hazma şöyle diyor: İmam Muhammed Bakır (a.s)'a kefen bağlarının çözülüp çözülmemesi konusunu sordum. İmam (a.s) şöyle buyurdular: *"Evet düğümler çözülmelidir ve cenazenin yüzü de açılıp toprağa konmalıdır."*¹⁹⁵

İmam Cafer-i Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Cenaze için mezarında topraktan bir yastık yapılmalıdır, sırt üstü dönmemesi için de arkası, kerpiç parçalarıyla sağlamlaştırılmalıdır. Kefeninin bağları çözülmeli ve cenazenin yüzü açılıp toprağa konmalıdır. Ayrıca onun için dua edilmelidir..."*¹⁹⁶

4- Cenaze, mezara indirilirken, şeytanın şerrinden Allah'a sığınılması ve aşağıdaki

195- El-Vesail, c.2, s.841, Tehzib'ül-Ahkâm, c.1, s.450

196 - Menlayahzuru'u'l Fakih, c. 1, s. 108, El Vesail, c. 2, s. 842.

duayı okuyarak cenazenin mezara indirilmesi;

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ وَعَلَىٰ مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ اَللَّهُمَّ اِي رَحْمَتِكَ لَا
اِي عَذَابِكَ

"Bismillah ve billah ve Ala milleti Resulillah; Allahumme, ila rahmetike la ila ezabike"¹⁹⁷

Cenazenin üzeri kapatılmadan önce Fatiha, İhlâs, Felak, Nas sureleri ve Ayet'el Kursi'nin okunması.

Dikkatini çekercesine elle cenazenin sağ omzuna dokunularak Ehlibeyt imamları'ndan nakledilen telkin duasıyla hak inancın kendisine telkin edilmesi.

Ali bin Yaktin şöyle diyor: İmam Rıza (a.s)'ın şöyle buyurduğunu duydum:

197 - **Anlamı:** Allah'ın adıyla ve Allah'ın yardımını-la, Resulullah'ın dini üzerine Allah'ım, rahmetine gel-sin, azabına değil."Bkz. Bihar-ül Envar, c. 82, s. 53, Tehzib'ül Ahkâm, c.1, s. 457.

"Mezara inen kişi, Şeytanın Şerrinden Allah'a sığın ve Fatiha, Felak, Nas ve İhlâs surelerinin yanı sıra Ayet'el Kursi'yi de okusun..."¹⁹⁸

Muhammed bin İclan Şöyle diyor: Hz. İmam Cafer-i Sadık (a.s)'ın Şöyle buyurdıklarını duydum: *"Cenazeyi mezara indirdiğinizde ona en yakın olan kişi cenazenin başucunda bulunsun; kefenini yüzünden açıp yüzünü toprak üzerine koysun; Allah'ın ismini ansın, Şeytanın Şerrinden Allah'a sığın; Fatiha, İhlâs, Felak, Nas surelerini ve Ayet'el Kursi'yi okusun. Sonra da Allah'ın birliğine, Muhammed'in peygamberliğine tanıklık etmekle başlayarak zamanının imamına kadar birer birer İmamların isimlerini anıp onların imametine inanmayı telkin etsin."¹⁹⁹*

198 - Furu'ul Kâfi c. 3, s. 192, 194, 195, El-Vesail, c. 2. s. 842, Bihar-ül Envar, c. 82, s. 41.

199 - El- Vesail, c. 2. s. 844, Menlayahzuruhu'l Fa-kih, c. 1, s. 108, Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 195.

Ehlibeyt'ten nakledilen telkin duası, açıklamasıyla birlikte ayrıca aşağıda zikredilecektir.

5- Mezarın yerden olan yüksekliğinin dört açık parmak miktarında olması, diklemesine değil de, dörtgen şeklinde yere paralel olarak düzenlenmesi, mezarın üzerine, baş tarafından başlayarak ayakucuna ve oradan da tekrar baş tarafında bitirilecek şekilde su dökülmesi, geri kalan suyun da mezarın ortasına boşaltılması.

İmam Muhammed Bakır (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Resulullah (s.a.a) Ali (a.s)'a şöyle buyurdular: "Ey Ali, beni bu meknda toprağa ver, mezarımı yerden dört parmak miktarında yükselt ve mezarım üzerine su dk."*²⁰⁰

İmam Cafer-i Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Babam hasta yatağında iken bana şöyle vasiyet etti: "Ben dünyadan*

göçtüğümde, bana gusül verip kefen giydir, mezarımı yerden dört parmak yükselt ve üzerine su dök."²⁰¹

İmam Cafer-i Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Mezara su dökerken sünnet'e uygun olması için kibleye dönük durup mezarın bir tarafının baş kısmından başlayarak ayakucuna kadar ve ara vermeksizin mezarın diğer tarafından tekrar başucuna gelinceye kadar su dökmeye devam edilmelidir; son olarak da geri kalan su mezarın ortasına boşaltılmalıdır; sünnet'e uygun olan, işte budur.*"²⁰²

İbn-i Ebi Umeyr şöyle diyor: İçimizden birisi mezara su dökülmesinin hikmetini İmam Sadık (a.s)'a sorduğunda İmam (a.s) şöyle buyurdular: *"Mezarın toprağı ıslak*

201- Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 200, El- Vesail, c. 2. s. 857

202- Bk. Bihar-ül Envar, c. 82, s. 40, 54, El-Vesail, c. 2. s. 859, Menlayahzuruhu'l Fakih, c. 1, s. 109.

olduğu sürece azap ondan uzak tutulur."²⁰³

6- Mezarın üzerine su döküldükten sonra orada bulunanların, özellikle de cenaze namazına katılamayan kişilerin el parmaklarını açıp, mezarın üzerine bastırmaları ve yedi defa Kadir Suresini okuyarak, bunun sevabını vefat eden kişiye hediye etmeleri, bu kişi için Allah'tan af dilemeleri ve şu duayı okumaları:

اللَّهُمَّ جَافِ الْأَرْضَ عَنِ جَنْبِيهِ وَاصْعِدْ إِلَيْكَ رُوحَهُ وَلَقِّهِ
مِنْكَ رِضْوَانًا وَأَسْكِنْ قَبْرَهُ مِنْ رَحْمَتِكَ مَا تُغْنِيهِ بِهِ عَنِ رَحْمَةِ مَنْ
سِوَاكَ

**"Allahumme, cafi'l arze an cenbeyhi
ve es'id ileyke ruhehu ve legghi minke
rizvanen ve eskin gabrehu min rehmetike
ma tuğnihi bihi an rehmetin min**

203- Furu'ul-Kâfi, c.3, s.196, Bihar-ül Envar, c.82, s.23

sivake"²⁰⁴

Yukarıdaki dua yerine bu dua da okunabilir:

اللَّهُمَّ ارْحَمْ غُرْبَتَهُ وَصِلْ وَحْدَتَهُ وَأَنْسِ وَخَشَتَهُ وَعَازِمْ
رَوْعَتَهُ وَأَفْضِ عَلَيْهِ مِنْ رَحْمَتِكَ وَأَسْكِنِ إِلَيْهِ مِنْ بَرْدِ عَفْوِكَ
وَسِعَةِ غُفْرَانِكَ وَرَحْمَتِكَ مَا يَسْتَعْنِي بِهَا عَنْ رَحْمَةٍ مِنْ سِوَاكَ
وَإِحْشُرْهُ مَعَ مَنْ كَانَ يَتَوَلَّاهُ

"Allahumme, irhem ğurbetehu ve sil vehdetehu ve anis vahşetehu ve amin revetehu ve efzi aleyhi min rehmetike veskin ilehyi min berdi afvike ve sieti ğufranike ve rehmetike ma yesteĝni biha an rahmeti men sivake vehşurhu mea men kane yetevellahu"²⁰⁵

204 - **Anlamı:** "Allah'ım, bu kişinin mezarını genişlet, ruhunu kendi katına yükselt, kendi rızanı ona ulaştır ve mezarında onu başkasına ihtiyaçsız kılacak rahmetini ona indir."

205 - **Anlamı:** "Allah'ım, onun garibanlığına acı, yalnızlığını gider, ürkekliğini ünse çevir, dehşetini gü-

Açıktır ki bu duayı okurken, Arapça'da farklı olan kadın ve erkek kiplerinin, usûlüne uygun olarak yerine getirilmesine dikkat edilmelidir. Yukarıdaki dualar, erkek kipine uygun olarak okunmuştur. Kadın bir cenaze için okunmak istendiğinde ise, kipler, buna uygun olarak değiştirilmelidir.

Bu arada Hz. İmam Sadık (a.s) ve İmam Rıza (a.s)'dan nakledilen bazı rivayetlerde bu duanın, yalnızca cenazenin toprağa verilmesinden hemen sonra değil, aksine mezara yapılan her ziyaret esnasında el parmaklarının mezar toprağına batırılarak okunması da tavsiye edilmiştir.²⁰⁶

Buna İlâveten, Muhammed bin Müslim'in nakletmiş olduğu bir hadiste Hz.

vene çevir, ona rahmetini indir, affının serinliğini, bağışının ve rahmetinin genişliğini ona nazil eyle öyle ki, sende gayrisinin rahmetine bir ihtiyacı kalmasin. Allahım onu, velayetini benimsemiş olduğu kimselerle birlikte haşreyle."

206 - Bihar-ül Envar, c. 82, s. 40, 57 Men la Yahzu-ruhu'l Fakih, c. 1, s. 108.

İmam Sadık (a.s)'ın, bir Ehlibeyt dostunu toprağa verdikten sonra mübarek elini onun mezarı üzerine koyarak yukarıda naklettiğimiz birinci duayı, Amir bin Miktam'ın nakletmiş olduğu başka bir hadiste ise Hz İmam Sadık (a.s)'ın, başka bir Ehlibeyt dostunun mezarı üzerinde de, yukarıda naklettiğimiz ikinci duayı okuduğu yer almıştır.²⁰⁷

Bunun yanı sıra, Ehlibeyt İmamları'ndan, özellikle de İmam Cafer Sadık ve İmam Rıza'dan cenazenin defninden sonra, onun için Allah'tan af dilenmesi ve özellikle de bu iki duanın okunmasına dair birçok hadis nakledilmiştir.²⁰⁸

İmam Muhammed Bakır (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Müslüman kadreşinin mezarını ziyaret ederken kibleye doğru*

207 - Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 196, 201, El Vesail c. 2, s. 855, 861.

208 - Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 196, El Vesail c. 2, s. 845, Fıkh'ur Rıza, s. 18.

*oturup elini onun mezarı üzerine koyarak Kadir Suresi'ni yedi defa okuyan kişi, büyük korku gününün korkusundan güven içinde olacaktır."*²⁰⁹

İmam Rıza (a.s) da şöyle buyurmuşlardır: *"Kim, bir müüminin mezarı başına gelip de Kadir Suresi'ni yedi defa okursa, Yüce Allah, onun günahlarını mezarda yatan kişinin günahlarıyla birlikte affeder."*²¹⁰

8- Vefat eden kişinin ailesine baş sağlığı vermek ve onların acısını paylaşmak, özellikle de defin işlemi sonrası için tekit edilen sünnetlerdendir. Dahası, üç gün boyunca acılı ailenin evine yemek göndermek, İslam dininin tavsiye ettiği güzel adetlerden birisidir.

209 - Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 229, Bihar-ül Envar, c. 82, s. 54, Menlayahzuru'ul Fakih, c. 1, s. 1015, El Vesail c. 2, s. 881.

210 - Menlayahzuru'ul Fakih, c. 1, s. 115, El Vesail c. 2, s. 882.

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuşlardır: *"Musibete uğrayan (yakınlarından birini kaybeden) kişiye baş sağlığında bulunan kişi, yakınıni kaybeden kişinin kazanmış olduğu sevabın aynısını eksiksiz olarak elde etmiş olur."*²¹¹

Diğer bir yerde ise, Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuşlardır: *"Başsağlığında bulunmak kişiye cenneti kazandırır."*²¹²

İmam Muhammed Bakır (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Definden önce başsağlığı dilenebileceği gibi, definden sonra da başsağlığı dilenebilir."*²¹³

İmam Cafer-i Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Önemli olan, definden*

211 - Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 205, 227, Bihar-ül Envar, c. 82, s. 79, El Vesail c. 2, s. 871

212 - El Vesail c. 2, s. 872.

213 - Menlayahzuru'ul Fakih, c. 1, s. 110, El Vesail c. 2, s. 872, Tehzib'ül Ahkâm, c.1, s. 463.

sonraki başsağlığıdır."²¹⁴

Diğer bir yerde ise İmam Cafer-i Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Cafer bin Ebu Talip şehit olunca, Allah Resulü (s.a.a) Hz. Fatıma'dan (a.s) üç gün boyunca yemek yapıp (Cafer'in eşi olan) Esmâ binti Umeys'e götürmelerini istediler; Hz Fatıma da üç gün boyunca yemek yapıp beraberindeki kadınlarla birlikte Esmâ'nın evine gidip onu yalnız bırakmadılar. Böylece yakınını kaybeden kişinin evine üç gün boyunca yemek götürmek sünnet haline geldi."*²¹⁵

İmam Cafer Sadık (a.s)'dan nakledilen diğer bir hadiste ise şöyle buyurdıkları yer almıştır: *"Bir yakınını kaybeden kişinin evinde*

214 - Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 204, Menlayahzuruhu'l Fakih, c. 1, s. 110, El Vesail c. 2, s. 872, Tehzib'ül Ahkâm, c.1, s. 463.

215 - Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 217, Menlayahzuruhu'l Fakih, c. 1, s. 116, Bihar-ül Envar, c. 82, 82, 83, s. 72, El- Vesail c. 2, s. 888.

*yiyip içmek, cahiliye adetlerindedir; sünnet'e uygun olan ise, Allah Resulü'nün Cafer'in şehadet haberini aldığında Cafer'in ailesiyle ilgili yapmış olduğu uygulamada olduğu gibi, vefat eden kişinin evine yemek göndermektir."*²¹⁶

İmam Cafer Sadık (a.s) diğer bir yerde ise şöyle buyurmuşlardır: *"Bir yakınına kaybeden kişinin komşularına yakışan, üç gün boyunca onun yemek külfetini üstlenmeleridir."*²¹⁷

Vahşet (Defin Gecesi) Namazı

Defin işlemi sonrasındaki ilk gecede "Vahşet Namazı" olarak adlanan iki rekât namaz kılınıp sevabının vefat eden kişinin ruhuna hediye edilmesi, Allah Resulü ve Ehlibeyt İmamlarınca önemle tavsiye edilen

216 - Menlayahzuru'u'l Fakih, c. 1, s. 116, El Vesail c. 2, s. 889.

217 - Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 217, El Vesail c. 2, s. 889.

başka bir sünnettir.

Allah Resulü şöyle buyurmuşlardır: *"Hayatını kaybeden kişi için defnedildiği gecenin ilk anlarından daha korkulu bir an yoktur, öyleyse vefat eden yakınınız hakkında sadaka vererek onun için rahmet kazanın; bunu yapamıyorsanız; biriniz onun için iki rekât namaz kılsın... ve bunun sevabını ise ona hediye etsin."*

Bu namazın kılınış şekli ise rivayetlerde iki şekilde nakledilmiştir.

Bir nakle göre şöyle kılınmalıdır: "Birinci rekâta Fatiha'dan sonra Ayet'el Kürsi, ikinci rekâta ise Fatiha'dan sonra on defa Kadir Suresi okunmalıdır; namaz selamı sonrasında ise: "Allah'ım, Muhammed ve Ehlibeyti'ne rahmet eyle ve bu iki rekât namazın sevabını fulan kimsenin mezarına gönder" şeklinde dua edilmelidir."

Diğer bir nakle göre ise şöyle kılınmalıdır: "Birinci rekâta Fatiha'dan sonra iki defa İhlâs Suresi, ikinci rekâta ise

Fatiha'dan sonra on defa Tekasur Suresi okunmalıdır ve namaz selamının ardından ise: "Allah'ım, Muhammed ve Ehli Beytine rahmet eyle ve bu iki rekât namazın sevabını fulan kimsenin mezarına gönder" şeklinde dua edilmelidir."²¹⁸

Definle ilgili başlıca önemli sünnetleri bu kısa metine özet bir şekilde sığdırmaya çalıştım. Konuyla ilgili diğer sünnetler ve diğer detaylara ulaşmak isteyen Ehlibeyt dostları geniş Ehlibeyt İlmihal (Buyruk) kitaplarına başvurmalarıdır.

Cenazeye Dokunma Guslü

Ehlibeyt fikhında; ister küçük olsun ister büyük, ister müslüman olsun ister gayri müslim, hayatını kaybeden bir insanın cenazesine, soğuduktan sonra ve gusül verilmeden önce dokunmak, dokunan kişi için cenazeye dokunma guslünü farz

kılmaktadır. Cenazeye soğumadan önce veya gusül verildikten sonra yahut elbise ve kefen gibi bir şey üzerinden dokunmak veya cenazenin saçı ve sakalı gibi bedenindeki kıllara dokunmak ise, cenazeye dokunma guslünü farz kılmaz. Ama bu durumda da, dokunan uzvun yıkanması, her ne kadar zorunlu olmasa da evladır.

Cenazeden ve keza canlı bir insandan kopan parçalara dokunmak da, kemik içerdiği takdirde cenazeye dokunma guslünü farz kılarken, sırf etten oluşan parçalara dokunmak ise, gusül mükellefiyetini doğurmaz.

Ancak burada dikkat edilmesi gereken konu şudur ki: her ne kadar soğumadan önce cenazeye dokunmak, gusül sorumluluğunu getirmiyorsa da, fakat dokunan veya dokunulan uzuv ıslak ise, bu, dokunan uzvun necis olmasına yol açmaktadır; dolayısıyla da o uzvun yıkanması icap etmektedir.

Muhammed bin Müslim şöyle diyor: İmam Muhammed Bakır (a.s)'a; "Hayata veda eden kişinin gözlerini kapatan kişinin gusül dökmesi zorunlu mudur?" diye sordum. İmam (a.s) şöyle buyurdular: *"Henüz bedeni sıcak iken dokunmuşsa, gusül dökmesi gerekmez; ama bedeni soğuduktan sonra dokunursa gusül dökmesi gerekiyor."* Ben: "Cenazeye gusül veren kişinin de gusül dökmesi gerekiyor mu?" diye sordum. İmam (a.s): *"Evet"* buyurdular. Ben: "Cenazeye gusül verdikten sonra kendi guslünü yerine getirmeden önce cenazeyi kefenleyebilir mi?" diye sordum. İmam (a.s): *"Cenazeye gusül verdikten sonra elini omuzlardan aşağıya doğru yıkar, ardından cenazeyi kefenler ve daha sonra da kendi guslünü yerine getirir..."* buyurdular."²¹⁹

İmam Cafer-i Sadık (a.s) şöyle

219 - Furu'ul Kâfi c. 3, s. 160, El- Vesail, c. 2, s. 927, Tehzib'ül Ahkâm, c. 1, s. 429.

buyurmuşlardır: *"Cenazeye gusül veren şahıs gusletmelidir. Cenaze henüz sıcak iken birisi onu öperse, bu kişiye gusül farz olmaz; ama soğuduktan sonra ona dokunur veya öperse, gusletmelidir. Cenazenin guslü verildikten sonra ise onu öpmenin veya ona dokunmanın bir mahzuru yoktur."*²²⁰

Ali bin Cafer şöyle diyor: Kardeşim İmam Musa bin Cafer (a.s)'a: "Cenazeye dokunan şahıs gusül dökmeli midir?" diye sordum. İmam (a.s): *"Cenaze soğumamışsa, gusül dökmesi gerekmez; ancak soğumuşsa dokunduğunda gusletmelidir."* buyurdular²²¹

İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Cenazeye gusül veren kişiye ve cenazeye dokunan kişiye, cenazeden bulaşan kirlilikten temizlenmesi için gusletmek farz*

220 - Furu'ul Kâfi c. 3, s. 160, El- Vesail, c. 2, s. 930

221 - El- Vesail, c. 2, s. 930, Tehzib'ül Ahkâm, c. 1, s. 429, El- İstıbsar, c. 1, s. 100.

*kılınmıştır. Zira ruh bedenden çıkınca birçok afet hayatını kaybeden kişinin vücudunda kalır; işte bu yüzden hem cenazenin, hem de ona dokunan kişinin yıkanmasına hükmedilmiştir."*²²²

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Canlı bir insandan kopan parça da, ceset hükmündedir; bir insan ona dokunursa, o parça kemik içerdiği takdirde, dokunan kişi için gusül dökmek farz olur; kemik içermiyorsa, gusül farz olmaz."*²²³

Halebî şöyle diyor: İmam Cafer-i Sadık (a.s)'a "Murdara (Dinde belirtilmiş olan usülüne uygu olarak kesilmeksizin ölen hayvan) dokunan kişiye de gusül farz olur mu?" diye sordum. İmam (a.s): *"Hayır; bu hüküm sadece insan cesedi için geçerlidir"*

222 - El- Vesail, c. 2, s. 929.

223 - Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 212, El- Vesail, c. 2, s. 93, Tehzib'ül Ahkâm, c. 1, s. 430, El- İstibsar, c. 1, s. 100.

buyurdular." ²²⁴

İbrahim bin Meymun şöyle diyor: İmam Cafer Sadık (a.s)'a: "Elbisenin cenazeye, dokunması durumundaki hükmü sordum. İmam (a.s) şöyle buyurdular: *"Cenazeye gusül verilmişse, elbisennin cenazeye dokunan kısmını yıkaman gerekmez; ama gusül verilmemişse, elbisenin cenazeye dokunan bölümünü yıkamalısın."*²²⁵

Boynunda cenazeye dokunma guslü olan kişinin, camilere ve Allah Resülü ve Ehlibeyt İmamlarına ait türbelere girmesi,

224 - Furu'ul Kâfi c. 3, s. 160, Tehzib'ül Ahkâm, c. 1, s. 429, 431.

225 - Furu'ul Kâfi c. 3, s. 160, El- Vesail, c. 2, s. 1050, Bu anlam imam Muhammed Bakır (a.s)'dan da nakledilmiştir. Bkz. Menlayahzuru'ul Fakih, c. 1, s. 87, Tehzib'ül Ahkâm, c. 1, s. 429 Ancak bu hüküm, elbisenin veya cenazenin bedeninin sirayet edecek kadar ıslak olduğu duruma aittir. Çünkü hem elbisenin hem de cenazenin bedeninin ıslak olmadığı durumda, cenazenin bedenine dokunan elbise necis olmamaktadır, dolayısıyla yıkanması da gerekmemektedir.

bu mekânlarda durması ve ayrıca secde içeren ayetler de dâhil olmak üzere Kuran-ı Kerim'den dilediği bölümünü okuması caizdir. Ancak Kur'an-ı Kerim'in ayetlerine, Allah Teâlâ'nın Esmâ'ül Husnâ'sına ve Ondört Pak Masumlar'ın mübarek isimlerine dokunması, namaz kılması, hac farızasında tavaf yapması ve benzeri abdestli olmayı gerektiren işleri yapması, gusül etmeden önce caiz değildir. Bu amelleri yapabilmesi için gusletmesi ve ayrıca abdest alması farzdır.

Telkin

Daha önce de işaret edildiği üzere Ehlibeyt fıkında; cenaze mezara indirildiğinde üzeri kapatılmadan önce, Fatıha, İhlâs, Felak, Nas, Tekasur sureleri ve Ayet'el Kursi'nin okunarak bundan mütevellit sevabının ona hediye edilmesi, cenaze için Allah'tan af dilenmesi ve özellikle de Ehlibeyt'ten nakledildiği şekilde

hak itikadın kendisine telkin edilmesi, üzerinde durulan önemli sünnetlerdendir.

Burada, Ehlibeyt'ten nakledilen telkin duasını türkçesiyle birlikte aşağıda vereceğiz. Ancak bundan önce, cenazenin toprağa verilmesi ve defin esnasında okunması uygun olan sure, ayet ve dualar hususunda İmam Rıza (a.s)'dan nakledilen bir hadis'e yer vermeği uygun buluyoruz. İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Cenazeyi mezara götürdüğünüzde onu ansızın mezara indirmeyin; çünkü mezar onun için çok korkunçtur; sırların açığa çıkacağı günün korkusundan Allah'a sığınırız. Aksine, cenazeyi, mezarın kenarına varmadan az önce yere indirin, biraz bekleyin, sonra mezarın kenarına kadar getirip tekrar yere indirin; sonra da onu cenaze velisinin görevlendirmiş olduğu kişi, tek başına veya birisinden yardım alarak mezara indirsin. Mezara baktığımızda*

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهَا رَوْضَةً مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ وَلَا تَجْعَلْهَا حُفْرَةً مِنْ

حُفْرِ النَّيْرَانِ

"Allahummec'elha revzeten min riyazi'l cenne vela tec'elha hufreten min huferin niran"²²⁶ diye dua edin. (Cenazeyi mezara indirecek olan kişi) mezara indiğinde Fatiha, Felak, Nas surelerini ve Ayet'el Kursi'yi okusun; mezarın orta yerinde durduğunda ise Tekasur Suresi'ni ve

مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى

"Minha haleknakum ve fiha nuidikum ve minha nuhricukum tareten uhra"²²⁷ ayetini tilavet etsin. Cenazeyi aldığı anda;

بِسْمِ اللّٰهِ وَفِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَعَلَىٰ مِلَّةِ رَسُوْلِ اللّٰهِ

226 - **Anlamı:** "Allah'ım bu mezarı cennet bahçelerinden bir bahçe kıl, onu ateş kuyularından bir kuyu kılma."

227 - **Anlamı:** "Sizi ondan (topraktan) yarattık; yine sizi oraya döndüreceğiz ve bir kez daha sizi ondan çı-karacağız"(Taha/55)

"Bismillah ve fi sebilillah ve ala milleti resulillah"²²⁸ desin. Sonra cenazeyi sağ omuzu üzerine kibleye yönelik olarak mezarına yatırsın; kefeninin düğümlerini çözsün; yüzünü toprak üzerine koysun ve:

اَللّٰهُمَّ جَافِ الْاَرْضَ عَن جَنَّبِيْهِ وَصَاعِدِ اِلَيْكَ رُوْحَهُ

وَلَقِّهِ مِنْكَ رِضْوَانًا

"Allahumme cafi'l arze an canbeyhi ve saaid ileyke ruhehu ve laggıhi minke rizvanen"²²⁹ diye dua etsin. Sonra sağ elini cenazenin sağ koltuğu altına, sol elini de sol omuzu üzerine koyduktan sonra onu şiddetlice sallayarak -şayet cenaze erkek cenazesi ise-: "Ey fulan oğlu fulan" -kadın cenazesi ise de- "Ey fulan kızı fulan; "Allah, Rabbin; Muhammed, peygamberin; Ali,

228 - **Anlamı:** "Allah'ın adıyla; Allah'ın yolu ve Re-sulullah'ın dini üzere"

229 - **Anlamı:** "Allah'ım, onun mezarını iki yanın-dan da genişlet; ruhunu kendi katına yücelt ve kendi katındaki rızanı ona ulaştır."

velin ve imamındır" şeklinde başlayarak sonuncu imama kadar imamların ismini birer birer ona söylesin. Ardından teklini bir defa daha tekrarlasın ve cenazenin üzeri tuğla ve benzeri şeylerle kapatıldıktan sonra şu şekilde dua etsin:

اللَّهُمَّ آنِسْ وَحْشَتَهُ وَصِلْ وَحَدَّتَهُ بِرَحْمَتِكَ اللَّهُمَّ عَبْدُكَ
وَابْنُ عَبْدِكَ وَابْنُ أُمَّتِكَ نَزَلْ بِسَاحَتِكَ وَأَنْتَ خَيْرُ مَنْزُولٍ بِهِ
اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ مُحْسِنًا فَرِّدْ فِي إِحْسَانِهِ وَإِنْ كَانَ مُسِيئًا فَتَجَاوَزْ عَنْهُ
وَاعْفِرْ لَهُ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَفْوُ الرَّحِيمُ

"Allahumme, anis vahşetehu ve sil vahdetehu birehmetike; Allahumme, abduke, vebnu abdike, vebnu emetike, nezele bisahetike ve ente hayru menzulin bihi, Allahumme in kane muhsinen fe zid fi ihsanihi ve in kane musien fe tecavez enhu veğfir lehu inneke entelğafur'urrahim."²³⁰

230 - **Anlamı:** "Allah'ım, onun ürkekliğini gider; kendi rahmetin hatırına onu yalnız anında yalnız

Görüldüğü üzere, İmam Rıza (a.s)'ın bu hadisinde açıklanan dualar, erkek cenazesi esas alınarak okunmuştur. Kadın cenazesinde ise kiplerin ona uygun olarak değiştirilmesi gerektiği açıktır.

Ehlibeyt'ten Nakledilen Telkin Duası

Ehlibeyt İmamları'ndan gelen hadislerde, cenazenin mezara konulmasından sonra özeri kapatılmadan önce aşağıdaki "telkin duasının" okunarak kendisine hak inancın telkin edilmesi,

bırakma; Allah'ım, bu senin kulundur; senin kulunun oğludur; senin katına gelmiştir; sen ise kendisine gelinenlerin en hayırlısısın; Allah'ım, iyilik sahibi ise, iyiliğini daha da artır, kötülük ehlinden ise; onun kötülüğünü affet ve onu bağışla. Çünkü sen büyük bağış ve rahmet sahibisin."

Görüldüğü üzere, bu duanın Arapça metnindeki kipler erkek cenaze için kullanılmıştır; cenaze bir kadına ait olduğu takdirde ise duadaki kiplerin buna uygun olarak değiştirilmesi kaçınılmazdır. (Bihar-ül Envar, c. 82, s. 39, 57, ayrıca bkz. El- Vesail c. 2, s. 847, Tehzib'ül Ahkâm, c.1, s. 457)

önemle tavsiye edilmiş ve bunun, mezarda Nekir ve Münker isimli iki melek tarafından yapılacak olan sorgulamada, ona yardımcı olacağı kaydedilmiştir.

Bu arada İmam Rıza (a.s)'dan nakletmiş olduğumuz yukarıdaki hadiste de işaret edildiği üzere, telkin duasına başlanmadan önce bir kişinin, mezara inerek, sağ elini cenazenin sağ koltuğu altına, sol elini de cenazenin sol omuzu üzerine koyarak, cenazeyi, uyarırcasına hareket ettirmesi ve ardından telkin duasının okunmasına başlanması ve telkin duasının okunması esnasında cenazenin ismi anıldıkça anılan uyarı hareketinin tekrarlanması da Ehlibeytten gelen hadislerde tavsiye edilmiştir.

Ayrıca bu hadislerde mezara inen şahsın, vefat eden kişinin oğlu, kardeşi gibi en yakın akrabası veya yakınlarından birisi olmasının daha evla olduğu kaydedilmiştir. Ancak açıktır ki eğer söz konusu cenaze, bir

kadın'a ait olur ise, mezara inen şahsın ona mahrem olan birisi olması zorunludur.

Bilindiği üzere Arap dilinde, kadın ve erkek kipleri farklıdır. Bu yüzden, kolaylık olması amacıyla biz burada erkek ve kadın telkin dualarını ayrı ayrı zikrediyoruz.

Erkek Cenazesi İçin Telkin

Ehlibeyt fıkhında Ehlibeyt İmamları'nın öğretisiyle erkek cenazesi için okunması gelenekleşen talkin duasını aşağıda nakledeceğiz. Ancak ona yer vermeden önce, bir daha şunu hatırlatmalıyız ki, yukarıda da açıklandığı üzere, talkin duasının okunmasına başlanmadan önce, cenaze omzundan tutularak uyarılırcasına hareket ettirilir; sonra da telkin duasını okuyacak olan kişi, ağzını cenazenin kulağına yaklaştırarak önce üç defa: "**İsme ifhem ya flanubnu fulan**" der, ardından talkin duasının geri kalanını okumaya

başlar.²³¹

Fakat malumdur ki, talkin duasında geçen "**flanubnu fulan**" tabirinde "**fulan**" kelimeleri yerine, vefat eden kişi ve babasının ismi söylenir. Örneğin; vefat eden kişinin ismi Ali, babasının ismi de Muhammed ise, önce üç defa: "**İsme ifhem ya Ali'yyubnu Muhammed**"²³² söylenir.

Ardından ise şöyle devam edilir: "**Hel ente ale'l ahdillezi farektena aleyhi, min şehadeti en la ilahe illellahu vehdehu la şerike leh ve enne Muhammed'en Ebduhu ve Resuluhu ve Seyyid'un nebiyyin ve Hatem'ul murselin ve enne Eliyy'en Emir'ül muminin ve Seyyid'ul vasiyyin; imamun ifterezellahu taetehu ele'l âlemin ve enne'l Hesen'e ve'l Hüsey'n'e ve Eliyy'eb'nel Hüsey'n ve**

231 - **Anlamı:** "Duy ve anla ey filan kişinin oğlu filan"

232- **Anlamı:** "Duy ve anla ey Muhammed oğlu Ali,"

Muhammed'bne Eliyy'in ve Cafer'ebne Muhammed'in ve Muse'bne Cafer'in ve Eliyy'ebne Musa ve Muhammed'ebne Eliyy'in ve Eliyy'ebne Muhammed'in ve'l Hesen'ebne Eliyy'in ve'l Gaim'el Hücete'l Mehdi'yye selevatullahi eleyhim; eimmetu'l muminin ve hücecullahi ele'l khelgi ecmenin ve eimmetuke eimmetu huden; bike ebrar; ya fulanubnu fulan"²³³

233 - **Anlamı:** "Acaba hala bizden ayrılırken üzerinde olduğun ahit ve ikrar üzere misin? Allah'tan gayri bir ilah olmadığı, onun tek olup ortaksız olduğu; Muhammed'in O'nun kulu, resulü, peygamberlerin efendisi ve resullerin sonuncusu olduğu; Ali'nin müminlerin emiri, vasilerin efendisi ve bütün âlemlere itaati farz kılınan imam olduğu; Hasan'ın, Hüseyin'in, Hüseyin'in oğlu Ali Zeynulabidin'in, Ali'nin oğlu Muhammed Bakır'ın, Muhammed'in oğlu Cafer Sadık'ın, Cafer'in oğlu Musa Kazım'ın, Musa'nın oğlu Ali Rıza'nın, Ali'nin oğlu Muhammed Taki'nin, Muhammed'in oğlu Ali Naki'nin, Ali'nin oğlu Hasan Askeri'nin ve Hasan'ın oğlu Kaim, Hücet Mehdi'nin, (Allah'ın rahmet ve bereketi onların üzerine olsun),

Burada da önceki yerlerde olduğu gibi, **"fulanubnu fulan"** tabirinde **"fulan"** kelimeleri yerine, vefat eden kişi ve babasının isimleri söylenmelidir. Örneğin; vefat eden kişinin ismi Ali, babasının ismi de Muhammed ise: **"ya Ali'yyubnu Muhammed"** denir ve telkin işlemine devam edilerek şöyle söylenir: **"İza etake'l melekani'l mukarrebani resuleyni min indillahi tebareke ve teala ve se'elake en rebbike ve en nebiyyike ve en dinike ve en kitabike ve en kıbletike ve en eimmetike; fela tekhef; vela tehzen ve gul fi cevabihima; Allah'u rebbi ve Muhammed'un sallallahu eleyhi ve alihi nebiyyi ve'l İslam'u dini, ve'l Kur'an'u kitabi ve'l Kabe'tu kıbleti ve Emir'ul**

müminlerin imamları ve Allah'ın, bütün varlığa olan hüccetleri olduklarına dair ahit ve ikrar; bunu bilmelisin ki, senin bu önderlerin, hidayet önderleridirler ve sana karşı çok ihsankardırlar; ey filan kişinin oğlu filan,"

Müminine Eliyy'ubnu Ebi Talib'in imami ve'l Hesen'ubnu Eliyyi'nil Mücteba imami ve'l Hüseyin'ubnu Eliyy'ine'sşehidu bi Kerbela imami ve Eliyy'un Zeyn'ul abidine imami ve Muhammed'une'l Bağıru imami ve Cafer'une'ssadik'u imami ve Mus'el Kazimu imami ve Eliyy'une'rrıza imami ve Muhammed'un'el Cevadu imami ve Eliyy'un'el Hadi imami ve'l Hesen'ul Askeri imami ve'l Hücet'ul Muntezeru imami; haulai selavatullahi eleyhim ecmeine eimmeti ve sadeti ve kadeti ve şüfeai; bihim etevella ve min e'daihim eteberreu fi'd'dünya ve'l akhireti; sümme i'lem ya fulanubnu fulan"²³⁴

234 - **Anlamı:** "(Ey filan kişinin oğlu filan), Allah Teberake ve Teala katından, onun elçileri olan iki mukarrep (yüce) melek gelip de sana; Rabbi'ni, peygamberini, dinini, kitabını, kıbleni ve imamlarını sorduklarında; sakın korkma, hüzünlenme ve onların cevabında şöyle de; Allah Rabbimdir; Muhammed (Allah'ın rahmet ve bereketi O'nun ve Ehli Beyti'nin

Burada da yine "**fulanubnu fulan**" tabirindeki "**fulan**" kelimeleri yerine vefat eden kişinin ve babasının ismi söylenerek; yani önceki örneğimize uygun olarak "**ya Ali'yubnu Muhammed**" denerek, şöyle devam edilir: "**İnnellahe tebareke ve teaala ni'me'rrebbu ve enne Muhemmed'en sellellahu eleyhi ve alihi, ni'me'rresul ve enne Eliyy'ebne Ebi**

üzerine olsun) peygamberimdir; İslam dinimdir; Kur'an kitabımdır; Kâbe kiblemdir; Ebu Talib oğlu Emir'ül müminin Ali imamımdır; Ali oğlu Hasan'ül Mücteba imamımdır; Kerbela şehidi, Ali oğlu Hüseyin imamımdır; Ali Zeynulabidin imamımdır; Muhammed Bakır imamımdır; Cafer'i Sadık imamımdır; Musa Kazım imamımdır; Ali Rıza imamımdır; Muhammed Cevad imamımdır; Ali Hadi İmamımdır; Hasan Askeri imamımdır ve zuhuru beklenen Hüccet (Mehdi) imamımdır; işte bunlar (Allah'ın rahmeti ve bereketi tamamımın üzerine olsun) imamlarım, efendilerim, önderlerim ve Allah katındaki şefaathilerimdirler; hem dünyada hem de ahirette bunları seviyorum; bunların düşmanlarından da uzak duruyorum. Sonra ey filan kişinin oğlu filan bilmelisin ki;"

**Talib'in ve evladehu'l masumine
el'eimmet'el isna eşere ni'me'l eimmetu
ve enne ma cae bihi Muhemmed'un
sellellahu aleyhi ve alihi hegg'un ve enne'l
mevte hegg'un ve suale münkerin ve
nekirin fi'l gabri hegg'un ve'nnuşure
hegg'un ve'ssirate hegg'un ve'l mizane
hegg'un ve tetayure'l kutubi hegg'un ve
enne'l cennete hegg'un ve'nnare hegg'un
ve enne'ssaaete atiyetün la reybe fiha ve
ennellahe yeb'esu men fi'l gubur;
efehimte ya fulanu"²³⁵**

235 - **Anlamı:** "(Ey filan kişinin oğlu filan), Allah Teberake ve Teala ne güzel Rab'dir; Muhammed, (Allah'ın rahmet ve bereketi O'nun ve Ehli Beyti'nin üzerine olsun) ne güzel resuldür; Ali ve masum evlatları, yani On İki İmamlar ne güzel imamlardır ve Muhammed'in (Allah'ın rahmet ve bereketi O'nun ve Ehli Beyti'nin üzerine olsun) getirmiş olduğu (din) haktır; ölüm haktır; Münker ve Nekir'in kabirdeki sorgulaması haktır; yeniden dirilerek mahşere gelmek haktır; Sırat haktır; Mizan, Terazi haktır; amel defterlerinin uçuşarak dağıtılması haktır; cennet haktır; cehennem haktır ve şüphesiz kıyamet gelecektir, bunda

Burada da "**fulan**" kelimesi yerine vefat eden kişinin ismi söylendikten sonra; yani örneğin, örneğimize uygun olarak: "**ya Ali'yyu**" dindikten sonra şöyle devam edilir: "**Sebbeteke'llahu bi'l kavli'ssabiti ve hedake'llahu ila siratin müstegim; errefellahu beyneke ve beyne evliyaike fi müstegırrin min rehmetihi; Allahumme, cafi'l erze en cenbeyhi; ve'sed bi ruhihi ileyke ve leggihi minke burhanen; Allahumme, efveke efveke efveke.**"²³⁶

Daha sonra ise vefat eden kişinin ruhuna Fatiha okunup orada bulunanlardan onun

hiçbir şüphe yoktur ve Allah mezarda olanları tekrar diriltecektir; acaba anladın mı? Ey filan,"

236 - **Anlamı:** "(Ey filan), Allah seni doğru inanç olan iman üzere sağlam kılsın; seni doğru yola hidayet etsin ve rahmetinden var olan ebedi mekanda, sen ve sevdiklerini birbirinize kavuştursun. Allah'ım, yeri onun için her iki yanından da genişlet; ruhunu kendi katına yücelt ve ona kesin delilini telkin eyle. Allah'ım, onu affet, onu affet, onu affet."

için Fatiha okumaları istenilir ve bu şekilde telkin duası sona erdirilidir.

Bunun ardından ise, ister erkek cenazesi olsun ister kadın, her şeyden önce, cenazenin üzerine toprak dökülmesini önlemek için, tahta parçası, taş ve benzeri şeylerle naşın üzeri tavan şeklinde kapatılır. Ardından ise mezarın üzerine toprak dökülerek mezar tamamıyla kapatılır ve önceki bölümlerde açıklandığı gibi, yerden dört açık parmak miktarında yüksekliğe kavuşturularak mezarın üzeri düz hale getirilir.

Bu arada defin işleminden sonra mezarın üzerine su dökülmesi ve hazurundan dileyenlerin el parmaklarını mezar toprağına batırarak, Kadir Suresini ve yukarıda işaret edilen diğer sure ve duaları okuyup sevabını vefat eden kişinin ruhuna hediye etmeleri ve onun için Allah Teâlâ'dan mağfiret dilemeleri, Ehlibeyt imamaları tarafından tavsiye edilen bu esnadaki eylemler arasında yer almaktadır.

Yine insanların mezar başından dağılmasından sonra cenaze velisinin veya

onun tayin edeceği bir kişinin, orada kalıp, tekrar telkin duasını yüksek sesle okuması, Ehlibeyt İmamları tarafından tekitle tavsiye edilen sünnetlerdendir.²³⁷

Erkek Cenazesinde Okunan Telkin Duasının Arapça Metni

اسْمَعِ اِيْهِمْ يَا فُلَانُ ابْنَ فُلَانٍ
هَلْ اَنْتَ عَلٰى الْعَهْدِ الَّذِى فَاْرَقْتَنَا عَلَيْهِ مِنْ شَهَادَةِ اَنْ
لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيْكَ لَهٗ وَاَنْ مُحَمَّدًا صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَاٰلِهٖ عِبْدُهٗ وَرَسُوْلُهٗ وَسَيِّدُ النَّبِيِّنَ وَخَاتَمَ الْمُرْسَلِيْنَ وَاَنْ عَلِيًّا
اَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ وَسَيِّدُ الْوَصِيِّيْنَ وَاِمَامًا افْتَرَضَ اللّٰهُ طَاعَتَهٗ عَلٰى
الْعَالَمِيْنَ وَاَنَّ الْحُسَيْنَ وَالْحُسَيْنَ وَعَلِيَّ ابْنَ الْحُسَيْنِ وَمُحَمَّدَ ابْنَ
عَلِيٍّ وَجَعْفَرَ ابْنَ مُحَمَّدٍ وَمُوسٰى ابْنَ جَعْفَرٍ وَعَلِيَّ ابْنَ مُوسٰى
وَمُحَمَّدَ ابْنَ عَلِيٍّ وَعَلِيَّ ابْنَ مُحَمَّدٍ وَالْحُسَيْنَ ابْنَ عَلِيٍّ وَالْقَائِمَ

237 - Bkz. Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 201, Bihar-ül
Envar c. 82, s. 31, Menlayahzuruhu'l Fakih, c. 1, s. 109

الْحُجَّةَ الْمَهْدَى صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ ۚ أئِمَّةَ الْمُؤْمِنِينَ وَحُجَّجِ
اللَّهِ عَلَى الْخَلْقِ أَجْمَعِينَ وَأئِمَّتُكَ هُدَى بِكَ أَبْرَارًا
يَا فُلَانُ ابْنَ فُلَانٍ

إِذَا آتَاكَ الْمَلِكَانِ الْمُقَرَّبَانِ رَسُولَيْنِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ تَبَارَكَ
وَتَعَالَى وَسَأَلَاكَ عَنْ رَبِّكَ وَعَنْ نَبِيِّكَ وَعَنْ دِينِكَ وَعَنْ كِتَابِكَ
وَعَنْ قَبْلِ لَبْتِكَ وَعَنْ أئِمَّتِكَ فَلَا تَخَفْ وَلَا تَحْزَنْ وَقُلْ فِي
جَوَابِهِمَا اللَّهُ رَبِّي وَمُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ نَبِيِّي وَالْإِسْلَامُ
دِينِي وَالْقُرْآنُ كِتَابِي وَالْكَعْبَةُ قِبْلَتِي وَآمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيُّ ابْنُ
أَبِي طَالِبٍ إِمَامِي وَالْحَسَنُ ابْنُ عَلِيٍّ الْمُجْتَبَى إِمَامِي وَالْحُسَيْنُ
ابْنُ عَلِيٍّ الشَّهِيدُ بِكَرْبَلَا إِمَامِي وَعَلِيُّ زَيْنُ الْعَابِدِينَ إِمَامِي
وَمُحَمَّدُ الْبَاقِرُ إِمَامِي وَجَعْفَرُ الصَّادِقُ إِمَامِي وَمُوسَى الْكَاطِمُ
إِمَامِي وَعَلِيُّ الرِّضَا إِمَامِي وَمُحَمَّدُ الْجَوَادُ إِمَامِي وَعَلِيُّ الهَادِي
إِمَامِي وَالْحَسَنُ الْعَسْكَرِيُّ إِمَامِي وَالْحُجَّةُ الْمُنتَظَرُ إِمَامِي
هَؤُلَاءِ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ أَئِمَّتِي وَسَادَتِي وَقَادَتِي وَشُفَعَائِي
بِهِمْ أَتَوَى وَمِنْ أَعْدَائِهِمْ أَتَرُّ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ثُمَّ اعْلَمْ

Türkiye Caferileri Sitesi
www.caferilik.com

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

يَا فُلَانُ ابْنَ فُلَانٍ

إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى نِعَمَ الرَّبِّ وَأَنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَآلِهِ نِعَمَ الرَّسُولِ وَأَنَّ عَلِيَّ ابْنَ أَبِي طَالِبٍ وَأَوْلَادَهُ
الْمَعْصُومِينَ الْأَئِمَّةَ الْأَتْثَى عَشَرَ نِعَمَ الْأَئِمَّةِ وَأَنَّ مَا جَاءَ بِهِ
مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ حَقٌّ وَأَنَّ الْمَوْتَ حَقٌّ وَسُؤَالَ
مُنْكَرٍ وَنَكِيرٍ فِي الْقَبْرِ حَقٌّ وَالْبَعْثَ حَقٌّ وَالنُّشُورَ حَقٌّ
وَالصِّرَاطَ حَقٌّ وَالْمِيزَانَ حَقٌّ وَتَطَايُرَ الْكُتُبِ حَقٌّ وَأَنَّ الْجَنَّةَ
حَقٌّ وَالنَّارَ حَقٌّ وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ
مَنْ فِي الْقُبُورِ

أَفْهَمْتَ يَا فُلَانُ

تَبَّتْكَ اللَّهُ بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ وَهَذَاكَ اللَّهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
عَرَفَ اللَّهُ بَيْنَكَ وَبَيْنَ أَوْلِيَائِكَ فِي مُسْتَقَرٍّ مِنْ رَحْمَتِهِ
اللَّهُمَّ جَافِ الْأَرْضَ عَنِ جَنْبَيْهِ وَاصْعَدْ بِرُوحِهِ إِلَيْكَ
وَلَقِهِ مِنْكَ بُرْهَانًا اللَّهُمَّ عَفُوكَ عَفُوكَ عَفُوكَ.

Kadın Cenazesi İçin Telkin

Yukarıda da işaret edildiği üzere Arapça'da erkek ve kadın kipleri farklıdır; dolayısıyla kadın cenazesinin telkin duası erkeğinkinden farklı olarak aşağıdaki şekilde okunmalıdır:

Burada da telkin'e başlanmadan önce; yukarıda açıklandığı gibi cenazeye mahrem olan birisi, cenazenin omzundan tutarak uyarırcasına cenazeyi hareket ettirmelidir. Ardından telkin duasını okuyacak olan kişi, ağzını cenazenin kulağına yaklaştırarak üç defa: **"İsmei ifhemi ya fulanetubnetu fulan"** diyerek telkin duasını okumaya başlamalıdır.

Erkek cenazesinde açıklandığı gibi burada da **"ya fulanetubnetu fulan"** tabirinde **"fulanetu ve fulan"** kelimeleri yerine cenazenin ve babasının ismi söylenir. Örneğin; cenazenin ismi Fatıma, babasının ismi de Muhammed ise, üç defa: **"İsmei ifhemi ya Fatimetubnetu Muhammed"**

söylenir.

Ardından ise talkin duasının geri kalanının okunmasına devam edilerek şöyle denilir: "**Hel enti ele'l ahdillezi faregtina aleyhi, min şhadeti en la ilahe illellahu vehdehu la şerike leh ve enne Muhammed'en Ebduhu ve Resuluh ve Seyyid'un nebiyyin ve Hatem'ul murselin ve enne Eliyy'en Emir'ul muminin ve Seyyid'ul vasiyyin; imamun ifterezellahu taetehu ele'l âlemin ve enne'l Hesen'e ve'l Hüsey'n'e ve Elliyy'eb'nel Hüsey'n ve Muhammede'bne Eliyy'in ve Cafer'ebne Muhammed'in ve Muse'bne Cafer'in ve Eliyy'ebne Musa ve Muhammed'ebne Eliyy'in ve Eliyy'ebne Muhammed'in ve'l Hesen'ebne Eliyy'in ve'l Gaim'el Hücete'l Mehdi'yyi selevatullahi eleyhim; eimmetu'l muminin ve hücecullahi ele'l khelgi ecmein ve eimmetuki eimmetu huden; biki ebrar; ya fulanetubintu fulan"**

Burada da yine, "**fulanetubnetu fulan**" tabirinde "**fulanetu ve fulan**" kelimeleri yerine cenazenin ve babasının isimi söylenir; yani örneğin, örneğimize uygun olarak; "**ya Fatimetubnetu Muhammed**" denilidir ve ardından şöyle devam edilir: "**İza etaki'l melekani'l mukarrebani resuleyni min indillahi tebareke ve teala ve seelaki en rebbiki ve en nebiyyiki ve en diniki ve en kitabıki ve en kıbletiki ve en eimmetiki fela tekhefi ve la tehzeni ve guli fi cevabihima; Allahu rebbi ve Muhammed'un sallallahu aleyhi ve alihi nebiyi ve'l İslam'u dini ve'l Kur'an'u kitabı ve'l Kabe'tu kıbleti ve Emir'ul Müminine Eliyy'ubnu Ebi Talib'in imami ve'l Hesen'ubnu Eliyy'il Mücteba imami; ve'l Hüseyin'ubnu Eliyy'ine'sşehidu bi Kerbela imami ve Eliyy'un Zeyn'ul abidine imami ve Muhammed'une'l Bağırü imami ve Cafer'une'ssadık'u imami ve Mus'el Kazimu imami ve Eliyy'une'rrıza imami ve**

Muhammed'un'el Cevadu imami ve Eliyy'un'el Hadi imami ve'l Hesen'ul Askeri imami ve'l Hücçet'ul Muntezeru imami; haulai selavatullahi aleyhim ecmeine eimmeti ve sadeti ve kadeti ve şüfeai bihim etevella ve min e'daihim eteberreu fi'd'dünya ve'l ahireti; sümme i'lemi ya fulanetubnetu fulan"

Burada da yine "**fulanetubnetu fulan**" tabirindeki "**fulanetu ve fulan**" kelimeleri yerine vefat eden şahsın ismi ve babasının ismi söylenir; yani örneğimize uygun olarak: "**ya Fatimetubnetu Muhammed**" denerek şöyle devam edilir: "**İnnellahe tebareke ve teaala ni'me'r rebbu ve enne Muhemmed'en sellellahu aleyhi ve alihi, ni'me'r resulu ve enne Eliyy'ebne Ebi Talib'in ve evladehu'l masumine el'eimmet'el isna eşere ni'me'l eimmetu ve enne ma cae bihi Muhemmed'un sellellahu aleyhi ve alihi heggun ve enne'l mevte heggun ve suale münkerin ve**

**nekirin fi'l gabri heggun ve'nnuşure
heggun ve'ssirate heggun ve'l mizane
heggun ve tetayure'l kutubi heggun ve
enne'l cennete heggun ve'nnare heggun
ve enne'ssaaete atiyetün la reybe fiha ve
ennellahe yeb'esu men fi'l gubur;
efehimti ya fulanetu"**

Burada da "**fulanetu**" kelimesi yerine vefat eden şahsın ismi söylendikten sonra; yani örneğin "**ya Fatimetu**" dendikten sonra şöyle devam edilir: "**Sebbeteki'llahu bi'l kavli'ssabiti ve hedaki'llahu ila siratin mustakim; errefellahu beyneki ve beyne evliyaiki fi müstegırrin min rehmetihi; Allahumme cafi'l arze en cenbeyha ve'sed bi ruhiha ileyke ve leggiha minke burhanen; Allahumme efveke efveke efveke.**

Ardından ise yukarıda erkek cenazesinin talkininden bahsederken işaret edildiği gibi, vefat eden kişinin ruhuna Fatiha okunur ve orada bulunanlardan onun için Fatiha okumaları

istenerek, telkin duası sona erdirilir.

Sonra da yukarıda açıklanan definle ilgili diğerk farz ve sünnet eylemler birbiri ardına yerine getirilerek defin işlemleri sonlandırılır.

Kadın Cenazesinde Okunan Telkin Duasının Arapça Metni

اِسْمَعِي اِفْهَمِي يَا فُلَانَةُ ابْنَةُ فُلَانٍ
هَلْ اَنْتِ عَلَي الْعَهْدِ الَّذِي فَاْرَقْتِنَا عَلَيْهِ مِنْ شَهَادَةِ اَنْ لَا
اِلَهَ اِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَاَنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ
وَاٰلِهِ عِبْدُهُ وَّرَسُوْلُهُ وَسَيِّدُ النَّبِيِّنَ وَخَاتَمَ الْمُرْسَلِيْنَ وَاَنَّ عَلِيًّا
اَمِيْرُ الْمُؤْمِنِيْنَ وَسَيِّدُ الْوَصِيِّيْنَ وَاِمَامٌ اِفْتَرَضَ اللهُ طَاعَتَهُ عَلَي
الْعَالَمِيْنَ وَاَنَّ الْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ وَعَلِيَّ ابْنَ الْحُسَيْنِ وَمُحَمَّدَ ابْنَ
عَلِيٍّ وَجَعْفَرَ ابْنَ مُحَمَّدٍ وَمُوسَى ابْنَ جَعْفَرٍ وَعَلِيَّ ابْنَ مُوسَى
وَمُحَمَّدَ ابْنَ عَلِيٍّ وَعَلِيَّ ابْنَ مُحَمَّدٍ وَالْحَسَنَ ابْنَ عَلِيٍّ وَالْقَائِمَ
الْحُجَّةَ الْمُهَدِيَّ صَلَوَاتُ اللهِ عَلَيْهِمْ اٰئِمَّةُ الْمُؤْمِنِيْنَ وَحُجَجُ اللهِ
عَلَي الْخَلْقِ اَجْمَعِيْنَ وَاٰئِمَّتُكَ اٰئِمَّةُ هُدًى بِكَ اَبْرَارٌ

يَا فَلَانَةُ ابْنَةُ فُلَانٍ

إِذَا أَتَاكَ الْمَلَكَانِ الْمُقَرَّبَانِ رَسُولَيْنِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ تَبَارَكَ
وَتَعَالَى وَسَأَلَكَ عَنْ رَبِّكَ وَعَنْ نَبِيِّكَ وَعَنْ دِينِكَ وَعَنْ
كِتَابِكَ وَعَنْ قَبْرِ لِنِّكَ وَعَنْ أَمَّتِكَ فَلَا تَخْفِي وَلَا تَحْزَنِي وَقُلِّي
فِي جَوَاهِمَا اللَّهُ رَبِّي وَمُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ نَبِيِّ
وَالِاسْمُ لِأَمِّ دِينِي وَالْقُرْآنُ كِتَابِي وَالْكَعْبَةُ قِبْلَتِي وَآمِيرُ
الْمُؤْمِنِينَ عَلِيُّ ابْنُ أَبِي طَالِبٍ إِمَامِي وَالْحَسَنُ ابْنُ عَلِيٍّ
الْمُجْتَنَبِيُّ إِمَامِي وَالْحُسَيْنُ ابْنُ عَلِيٍّ الشَّهِيدُ بِكَرْبَلَا إِمَامِي
وَعَلِيُّ زَيْنُ الْعَابِدِينَ إِمَامِي وَمُحَمَّدُ الْبَاقِرُ إِمَامِي وَجَعْفَرُ
الصَّادِقُ إِمَامِي وَمُوسَى الْكَاطِمُ إِمَامِي وَعَلِيُّ الرِّضَا إِمَامِي
وَمُحَمَّدُ الْجَوَادُ إِمَامِي وَعَلِيُّ الهَادِي إِمَامِي وَالْحَسَنُ الْعَسْكَرِيُّ
إِمَامِي وَالْحُجَّةُ الْمُنْتَظَرُ إِمَامِي هَؤُلَاءِ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ
أَتَمَّتِي وَسَادَتِي وَقَادَتِي وَشَفَعَائِي بِهِمْ أَتَوَّلَا وَمَنْ أَعَدَّاهُمْ أَتَبَرَأُ
فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ثُمَّ أَعْلَمِي
يَا فَلَانَةُ ابْنَةُ فُلَانٍ

إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى نِعَمَ الرَّبِّ وَأَنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَأَلِهِ نِعَمَ الرَّسُولِ وَأَنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ وَأَوْلَادَهُ الْمَعْصُومِينَ
الْأئِمَّةَ الْإِنْفِي عَشَرَ نِعَمَ الْأئِمَّةِ وَأَنَّ مَا جَاءَ بِهِ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَأَلِهِ حَقٌّ وَأَنَّ الْمَوْتَ حَقٌّ وَسُؤَالَ مُنْكَرٍ وَنَكِيرٍ فِي الْقَبْرِ حَقٌّ
وَالْبَعْثَ حَقٌّ وَالنُّشُورَ حَقٌّ وَالصِّرَاطَ حَقٌّ وَالْمِيزَانَ حَقٌّ وَتَطَايِيرَ
الْكُتُبِ حَقٌّ وَأَنَّ الْجَنَّةَ حَقٌّ وَالنَّارَ حَقٌّ وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ
فِيهَا وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ

أَفْهَمْتَ يَا فَلَانَةَ

تَبَتُّكَ اللَّهُ بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ وَهَذَاكَ اللَّهِ إِلَى صِرَاطِ مُسْتَقِيمٍ
عَرَفَ اللَّهِ بَيْنَكَ وَبَيْنَ أَوْلِيَائِكَ فِي مُسْتَقَرٍّ مِنْ رَحْمَتِهِ
اللَّهُمَّ جَاغِبِ الْأَرْضَ عَنْ جَنِّيئِهَا وَأَصْعِدْ بَرُوجَهَا إِلَيْكَ
وَلَقِّهَا مِنْكَ بُرْهَانًا اللَّهُمَّ عَفُوكَ عَفُوكَ عَفُوكَ.

Cenaze İçin İhsan Yemeği Vermek

Yukarıda naklettiğimiz hadislerde yakınını kaybeden acılı bir ailenin komşularına yakışan davranışın, bu yöndeki sünnete uyarak bu evde yiyip içmek yerine, üç gün boyunca cenaze evine yemek göndermek olduğunu gördük.

Ancak bununla birlikte, vefat eden kişinin varislerine yakışan davranış ise, kaybettikleri bu yakınlarını çabucuk unutmamaları; aksine bir takım ihsan ve hayırlarda bulunarak, örneğin; fakir insanlara ve baş sağlığı için kendilerine gelen kişilere yemek ve benzeri ikramlarda bulunarak; Kur'an okuyarak veya sünnet olan bir takım namaz ve oruç gibi ibadetler yaparak, bunların sevabını vefat eden kişinin ruhuna hediye etmeleri, onun için Allah'tan af ve mağfiret dilemeleridir.

Yine, kişinin, vefat etmiş olan yakınlarının

mezarı başına gitmesi, orada onlar için Allah'tan af ve mağfiret dilemesi, Allah Resulü ve Ehlibeyti tarafından tavsiye edilmiş ve bu davranışın onların sevinmesine vesile olduğu bildirilmiştir.

Keza; kişinin, ölümünden sonraki giderleri karşılamak üzere malının bir miktarını bu yönde vasiyet etmesi de sünnettir.

Bu hususlarda Ehlibeyt kaynaklı birçok hadis elimize ulaşmıştır. Bu hadislerin bir bölümü şöyledir:

Zurare şöyle naklediyor: "Hz. İmam Muhammed Bakır (a.s), vefatından sonra taziye merasiminde harcanmak üzere sekiz yüz dirhem vasiyet etmişti ve İmam (a.s) bunun sünnet olduğunu belirtiyordu."²³⁸

Ömer bin Yezid şöyle diyor: Hz. İmam Cafer-i Sadık (a.s)'a "Vefat eden kişi için namaz kılmak doğru mudur?" diye sordum.

İmam (a.s) şöyle buyurdular: *"Evet, öyle ki bazen vefat eden kişi darlık içinde olur; sonra onun bu sıkıntısı giderilir ve genişliğe kavuşturulduktan sonra ona: "Allah Teâlâ senin bu sıkıntını fulan kadreşinin senin için kılmış olduğu namazdan dolayı giderdi" denir. Ben: "İki kişiyi, iki rekâtlık bir namaz'ın sevabında ortak kılabilir miyim?" diye sordum. İmam (a.s): "Evet bunu yapabilirsin; hayatta olan insan, kendisine verilen bir hediyeden dolayı sevinç duyduğu gibi, vefat eden kişi de, onun için Allah'tan dilenen rahmet ve mağfiretten dolayı dahi sevince kapılır"* buyurdular."²³⁹

Diğer bir yerde ise İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır: *"Vefat eden bir Müslüman'ın hayrına hayırlarda bulunan kişinin mükâfatını yüce Allah kat kat artırır"*

*ve her ikisine de gerekli mükâfatı verir."*²⁴⁰

Yine, şöyle buyurmuşlardır: *"Vefat eden birisinin hayrına yerine getirilen oruç, hac, sadaka, ihsan ve dua bu kişiye ulaştırılır ve bu amellerin sevabı vefat eden kişinin yanı sıra bu amelleri yerine getiren kişi için de yazılır."*²⁴¹

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuşlardır: *"Ana babanıza, hayatta iken ve vefat ettikten sonra ihsan etmenizi engelleyen nedir? Her biriniz ana babası tarafından namaz kılabilir; sadaka verebilir, oruç tutabilir ve böylece bu yaptığının sevabı onlara ulaştırıldığı gibi kendisine de aynı oranda sevap verilir. Ayrıca ihsanda bulunduğundan dolayı Allah Teâlâ ona çok hayrı ilave olarak ata eder."*²⁴²

240 - Menlayahzuruhu'l Fakih, c. 1, s. 117,
Bihar'ül Envar c. 82, s. 62.

241 - Menlayahzuruhu'l Fakih, c. 1, s. 117,
Bihar'ül Envar c. 82, s. 62.

242 - Bihar'ül Envar c. 82, s. 62.

İbn'i Ammar şöyle diyor: Hz. İmam Cafer-i Sadık (a.s)'a ölüm sonrasında insana ulaşan hayırlar konusunu sordum. İmam (a.s) şöyle buyurdular: *"İnsanın kendisinden sonra bırakmış olduğu güzel bir geleneğin sevabı ona ulaştırılır; birisi bu güzel geleneğe amel ettiğinde, bu geleneğe amel edenin sevabından herhangi bir şey eksilmeksizin, aynı miktarda bir sevap da bu geleneği bırakan kişi için yazılır; Aynı şekilde, kendinden sonra bırakmış olduğu halkın yararlanacağı hayır müesseselerinin sevabı da ona ulaştırılır; keza, ana babasının vefatından sonra onlara dua edip istiğfar dileyen temiz evlat'ın yapmış olduğu hayırların sevabı da anne ve babasına ulaştırılır; temiz evlat ana babası tarafından hac yapabilir, namaz kılabilir, oruç tutabilir ve bütün bunların sevabı onlara ulaştırılır"* Ben: "Ana babamı yapmış olduğum

haccın sevabında ortak edebilir miyim?" diye sordum. İmam (a.s): "*Evet*" yanıtını verdiler."²⁴³

Davud'u Riggi şöyle diyor: Hz. İmam Cafer-i Sadık (a.s)'a: "İnsan, yakını olan veya olmayan birisinin mezarını ziyaret edip de, onun için dua ettiğinde acaba bunun ona bir faydası olur mu?" diye sordum. İmam (a.s): "*Evet, sizden birisine bir hediye geldiğinde sevindiği gibi, bunun sevabı da ona ulaştırılır*" buyurdular."²⁴⁴

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuşlardır: "*Ölülerinizin mezarlarını ziyaret edin, zira bu ziyaret sizin için ibret vericidir.*"²⁴⁵

Hz. Ali (a.s) da şöyle buyurmuşlardır: "*Ölülerinizi ziyaret edin. Zira onlar sizin ziyaretinizle sevinirler. Anne ve babanızın mezarını ziyaret ederken orada dileklerinizi de*

243 - Bihar'ül Envar c. 82, s. 63.

244 - Bihar'ül Envar c. 82, s. 64.

245 - Bihar'ül Envar c. 82, s. 64.

Allahtan dileyin."²⁴⁶

Muhammed b. Müslim şöyle diyor: İmam Sadık (a.s)'a: "Vefat edenlerimizi ziyaret edelim mi?" dedim. İmam (a.s): "Evet" buyurdular. Ben: "Onların ziyaretine gittiğimizde onlar bunun farkına varırlar mı?" diye sordum. İmam (a.s): "Evet, Allah'a and olsun ki, onlar bunun farkına varır, sevinir ve size alışırlar" buyurdular. Ben: "Onları ziyaret ettiğimizde nasıl dua edelim?" diye sordum. İmam (a.s):

اللَّهُمَّ جَافِ الْأَرْضَ عَن جُنُوبِهِمْ وَصَاعِدِ إِلَيْكَ أَرْوَاحَهُمْ
وَلَقِّهِمْ مِنْكَ رِضْوَانًا وَأَسْكِنِ إِلَيْهِمْ مِنْ رَحْمَتِكَ مَا تَصِلُ بِهِ
وَحَدَّكَمْ وَتَوَسَّلْ بِهِ وَحَشَتَهُمْ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"Allahumme cafi'l arze an cunubihim ve sa'id ileyke ervahehum ve legghihum minke rizvanen ve eskin ileyhim min rehetike ma tesilu bihi vehdetehum ve

246- Furu'ul Kâfi c. 3, s. 230, El- Vesail, c. 2, s. 878.

tunisi bihi vahsetehum inneke ela kulli şeyin kadir" şeklinde dua et" buyurdular."²⁴⁷

Yine, Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuşlardır: *"Kişi ana babasına karşı hayatta oldukları dönemde ihsan ehli olmasına rağmen, ölümlerinden sonra onlar için Allah'tan mağfiret dilemezse bu yaptığından dolayı, ana babasına karşı kötülük eden kişi olarak yazılabilir; aynı şekilde, kişi, ana babasının hayatta olduğu dönemde onlara karşı iyi davrananlardan olmamasına rağmen, ölümlerinden sonra onlar için çokluca Allah'tan mağfiret dilemesinden ötürü, ana babaya karşı iyilik yapanlardan olarak yazılabilir."²⁴⁸*

247 - **Anlamı:** "Allah'ım, bunların mezarlarını her iki yanından genişlet, ruhlarını kendi katına yükselt, kendi rızanı onlara ulaştır ve onları, yalnızlıklarını giderecek, ürkekliklerini huzura çevirecek rahmetinle kavra; şüphesiz sen her şeye kadirsin" (Men layahzuru'u'l Fakih, c.1, s.115, El- Vesail, c. 2, s. 878).

248 - Bihar'ül Envar c. 82, s. 65.

Yine, Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuşlardır: *"Anne ve babanın, çocuklar üzerindeki haklarından biri de onların borçlarını ödemeleri, hayatta iken yapmış oldukları nezirleri yerine getirmeleri ve onlara kötü laf söylenmesine yol açacak bir davranışta bulunmamalarıdır. Bunları yaptıkları takdirde hayatta iken onlara karşı kötü davranan kişilerden olsalar dahi, ana babaya iyilik yapanlardan olurlar; ama onların borçlarını ödemez, nezirlerini yerine getirmez ve onlara kötü laf söylenmesine yol açacak davranışlarda bulunurlarsa, hayatta iken onlara karşı iyilik yapanlardan olsalar dahi, ana babaya kötülük yapanlardan olurlar."*²⁴⁹

***Dünyadan Göçmüş Olan Kişilerin
Ailelerinin Ziyaretine Gelmesi.***

Allah Resulü ve Ehlibeyt'ten gelen birçok hadiste dünyadan göçmüş olan kişinin, ölüm sonrasında belli aralıklarla geride bırakmış olduğu ailesini ziyaret ettiği ve onların iyi işlerle uğraştıklarına sevinirken, kötü işlerine de üzüldüğü kaydedilmiştir. Dolayısıyla insana yakışan, vefat eden ana babası ve diğer yakınlarını unutmaması ve devamlı olarak onları hayırla anmasıdır. Özellikle hadislerde bildirilmiş olan ziyaret zaman dilimlerinde, onların huzur ve sevinçle geri dönmelerini sağlamak amacıyla, onlar için hayır dualarda bulunmak, günahlarının affını dilemek ve yaptıkları bir takım sünnet olan hayır amellerin sevabını onlara hediye etmek oldukça büyük önem taşımaktadır.

Bir hadiste şöyle yer almıştır: İshak bin Ammar; Hz. İmam Musa Kazım

(a.s)'a: "Müminler ölümden sonra ailelerini ziyaret ediyorlar mı?" diye sordu. İmam (a.s): "*Evet*" buyurdular. İshak: "Ne kadar bir aralıkla?" diye sorunca. İmam (a.s): "*Fazilet derecelerine göre, bazıları her gün ziyaret ederken, bazıları iki günde bir, bazıları da üç günde bir ziyaret ediyor*" buyurdu.

Hadisi nakleden şahıs şöyle diyor: İmam'ın sözerinden, en düşük derecede olan kişilerin haftada bir gün, cuma günlerinde ailesini ziyaret ettiği anlaşılıyordu. Sonra, İshak: "Hangi vakitte ziyaret ediyorlar?" diye sordu. İmam (a.s): "*Öğlen vaktinde veya biraz daha önce. Yüce Allah onlarla birlikte bir melek de gönderiyor; bu melek ona, ailesinin sevindirici durumlarını gösterir, onu üzecek durumlarını ise gizli tutar. Dolayısıyla mümin olan kullar ailelerinin sevindirici durumlarını görerek sevinçle*

*geri dönerler" buyurdular."*²⁵⁰

İmam Musa Kazım (a.s) diğerk bir yerde ise şöyle buyurmuşlardır: *"Dünyadan göçenlerin bazısı her Cuma gününde ailesini ziyaret ederken diğerk bazısı ameli ölçüsünde ailesini ziyaret eder."*²⁵¹

Yine, şöyle buyurmuşlardır:

*"Dünyadan göçen müminler ve kâfirler ailelerini öğle vaktinde ziyaret ederler. Müminler ailelerinin iyi amellerini görünce sevinirler; kâfirler ise ailelerinin iyi işlerle uğraştıklarını görünce, bundan hasret duyarlar."*²⁵²

250 - Menlayahzuruhu'l Fakih, c. 1, s. 115,
Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 231.

251 - Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 230.

252 - Furu'ul Kâfi, c. 3, s. 230.

İÇİNDEKİLER